

הישיבה השישים-יחמש של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, י"ט באייר התשמ"ט (24 במאי 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. שאלות בעל-פה

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר לחבר הכנסת יאיר לוי שאני שר בכור ולא בכיר.

הידיעות כפי שהוצגו בשאלתא אינן נכונות. חברת "אל על" אינה מבצעת שום טיסה בשבתות או במועדי ישראל, מתוך הקפדה על החלטת הממשלה בעניין זה. מדיניות הממשלה בנושא תקפה ללא שינוי, ולאחר שבדקתי את העובדות אני קובע, אדוני היושב-ראש, שהידיעות כפי שהציגן חבר הכנסת יאיר לוי אינן נכונות.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, לא ציפיתי לתשובה כל כך מהירה, לכן לא הכניתי ממש את השאלות הנוספות. אבל אני מוכרח לומר דבר אחד. יש בידי מכתב שנשלח ללשכת נשיא המדינה, לשכת שר התחבורה והעו"ר הראשי של עיתון "הארץ". החתימה אומנם אנונימית, אך החותם הוא טייס. במכתב הוא מצביע על כמה דברים. אני מוכן לקרוא את רשימת הימים שבהם כבר טסו המטוסים בשבתות.

אני רוצה להרחיב גם בנושא הרגל שלנו. איפה לנו אם אנחנו צריכים למחוק אותו בגלל טיסה בשבת. טיסה בשבת היא דבר חמור ביותר וגם מחזיקת דגל היא דבר חמור. עד כמה שידוע לי, אדוני השר, גם בנושאים ביטחוניים לא הסגנו את הרגל. אם אנחנו צריכים להסיר דגל מחמת רצון להטיס את המטוסים בצריכים להיות מקורקים בשבת, חבל מאוד.

אני מוכן לקרוא כמה מועדים מתוך המכתב. מועד אחד הוא יום א', 21 במאי, "אל על", טיסה 377, במטוס "בואינג 737" מקופנהגן. אני יכול להמשיך ולקרוא, אבל אינני חושב שזה לכבוד הכנסת שנצטרך לראות. שאכן "אל על" ממשיכה להטיס מטוסים בשבת, כאשר היא מוחקת את דגל המדינה מעל המטוסים, מסירה את סימן הזיהוי של "אל על", שבו אנחנו מתפארים בתשדירי השירות של "טוס אל על". הרי לפנינו תופעה חמורה מאוד מאוד.

אני מבקש, אם השר איננו יכול להשיב ברגע זה, לחזור על השאלה בשבוע הבא, לאחר שיערך בירור מקיף ויסודי. לא יכול להיות שנאפשר לאנשי "אל על", או למנכ"ל המאודינמי, כנראה, לפי הנושא הזה, אבל לא די מפוקח, לנהוג כך, כי צעד זה פסול מעיקרו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם פורי, ואחריו — לחבר הכנסת גדעון גדות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

שר התחבורה ישיב על שאלתא בעל-פה 106 מאת חבר הכנסת יאיר לוי בנושא: טיסות "אל על" בשבת ומחיקת דגל המדינה מעל מטוסיה.

106. טיסות "אל על" בשבת ומחיקת דגל המדינה מעל מטוסיה

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השרים, דגל המדינה נמחק מעל כל מטוסי המטען של "אל על", ללא דגל המדינה. בשבת, 27 במאי, מתוכננות שבע טיסות של מטוסי "אל על" תחת השם "ארקיע" ולאותה שבת מתוכננות ארבע המראות ושתי נחיתות של מטוסי מטען 747 של "אל על".

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נכונות הידיעות דלעיל?
2. האם שונתה מדיניות הממשלה שלפיה אין "אל על" טס בשבתות?
3. אם לא שונתה המדיניות, מי הסמיך את הנהלת "אל על" לשנות מדיניות זו?
4. האם מוכן כבוד השר להורות על ביטול הטיסות, שאינן תואמות את מדיניות הממשלה, בשבת הקרובה?
5. מה בדעת השר לעשות על-מנת שהנהלת "אל על" תכבד את מדיניות הממשלה ולא תעקוף אותה? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי — ואת ההערה הזו אני מפנה לכל חברי הכנסת — יש שינויים קלים מאוד בתוכן של דבריו. אתה קראת מהנוסח שהגשתי למזכירות. המזכירות נוהגת להתאים את הדברים לחקנון, ולעמים להכניס שינויים קלים בדברים. אין הכרח גדול בין הדברים. אבל, אבקש מכל חברי הכנסת לקרוא להבא לפי הנוסח המתוקן על-ידי המזכירות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לשר בכיר כזה אולי אני צריך לחרוג ולומר "כבוד השר", ולא "השר".

היו"ר ד' שילנסקי:

ההבדלים אינם בעניין "כבוד השר". כידוע לך ולכולם, חמיד כשמוסיפים כבוד ודרך-ארץ אני מברך על כך. וודאי שאינני מתנגד. יהיה "כבוד השר".

לשאלתו של חבר הכנסת יאיר לוי, הוא חוזר כמעט מלה במלה על תוכן השאלתא המקורית, כפי שהוגשה לי, ולכן אין לי אלא לחזור על דברי התשובה שנתתי במקור. אני חוזר וקובע: חברת "אל על" לא טסה בשבתות ולא במועדי ישראל. אני חוזר וקובע: חברת "אל על" לא מחקה את סימני הדגל מעל מטוס.

אגב, סמל המדינה וסמל הדגל, כפי שהוא מופיע על מטוסי "אל על", הוא סמלה של "אל על". חברות התעופה בעולם, נדמה לי שמלבד אחת החברות בארצות-הברית, אינן נוהגות לצייר את סמל הלאום על-גבי המטוס. הסמל של חברת "אל על" הוא שילוב של המלים "אל על" עם דגל המדינה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי אפשר לבקש את לוח הזמנים של "אל על" בששת החודשים האחרונים?

קריאות:

— —

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, עצרתי את השעון. אתה יכול להמשיך.

שר התעבורה מ' קצב:

אני מציע לחבר הכנסת יאיר לוי שלא להסתמך על מכתבים אנונימיים המגיעים אל חברי הכנסת. אם הפנייה האנונימית, שאיננה נכונה — ה"עובדות" כפי שניתנו פה אינן נכונות לחלוטין — עומדת מול דברי תשובה רשמיים בכנסת, אני מציע לך שלא להעמיד בספק את הדברים הנמסרים במליאת הכנסת.

לחבר הכנסת פרוז אני רוצה לומר: על-פי מדיניות הממשלה ועל-פי תפיסת עולמי, צודק ונכון למנוע טיסות חברת "אל על" בשבתות ובמועדי ישראל.

לשאלתו של חבר הכנסת גדעון גדות: אני כוון בצורה יסודית מאוד את המצב ב"אל על". יש לי כוונה להביא לידי סיום את תקופת הכהונה של עמרם בלום ככונס זמני. לא בכל תנאי אביא לסיום המינוי של עמרם בלום. לאחר שאשתכנע שאותה מגמה חיוכית, המסתמנת בשנים האחרונות בחברת "אל על", לא תיפגע, והחברה תמשיך להמריא במוכן הכלכלי — אז ודאי שלא אחסס להביא לידי סיום הפירוק. כל עוד יש לי חשש שביטול המינוי עלול לגרום לזעזועים ולפגיעה בחברת "אל על", אנדיף את המשך המצב הקיים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

ב. הצעת חוק לחיקון פקודת התעבורה [נוסח חדש], התשמ"ט — 1989*

(הצעת חבר הכנסת א' פרוז)

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מטרת החיקון המוצע היא לייעל את עבודתם של ברי-המשפט. היום המצב הוא, שבית-המשפט המחוזי, כשהוא יושב בערעור על פסק-דין של בית-משפט לתעבורה, צריך לשבת בהרכב של שלושה שופטים.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני השר, זכור לך בוודאי, שהפסקת פעילותם של מטוסי "אל על" בשבת נעשתה בתקופה שבין 1981 ל-1984, לפי הדרישות של אגודת ישראל. באותם ימים טרם היתה ש"ס קיימת. כתוצאה מהשבת הטיסות בשבת נגרמים נזקים כספיים גבוהים מאוד לחברת "אל על", עד כדי כך שהיא נאלצת לפעמים לעשות כל מיני תרגילים וטריקים כדי להקטין את נזקיה.

מאחר שיש לנו ממשלת אחדות לאומית רחבה, ואחד הדברים הטובים בה הוא, שהיא איננה תלויה במידה רבה כל כך במפלגות הדתיות, האם אינך חושב, אדוני השר, והאם אינך מתכוון להציע, שהממשלה, באופן הפורמלי ביותר, תבטל את ההחלטה הקודמת ותתיר לחברת "אל על" לטוס בשבת כדת וכדין? וזאת נוכח העובדה, שנמל התעופה בן-גוריון מופעל ממילא בשבתות. שומרי המסורת יוכלו שלא לטוס בשבת. כל זה — כדי להקטין את הנזקים הנגרמים לחברת "אל על", שעדיין, אני רוצה להזכיר, נמצאת תחת אימו של המפרק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת גדות, בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, שאלה זו, כמו שאלות אחרות העולות על סדר-יומה של הכנסת חדשות לבקרים, כל אימת שאנשים בחברת "אל על" מתעוררים להפנות את תשומת הלב לדברים הקיימים או שאינם קיימים בחברה, מעלה אצלי שוב ושוב את שאלת ההנהלה של חברת "אל על", ואני חוזר עליה כל אימת שהדבר הזה עולה על סדר-היום.

אדוני השר, שאלתי היא: עד מתי ינהל המפרק הרשמי של מדינת ישראל, עמרם בלום, את חברת הדגל של התעופה הישראלית? עד מתי לא יוקם דירקטוריון בראשותו של יושב-ראש דירקטוריון, כשהגנה ציבורית שתשרת את המדינה ותעזור לה, אדוני השר, להשתלט על הדברים בצורה היותר-נכונה על-פי כל נוהל תקין? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, יש לך שתי דקות לתשובה. בבקשה.

שר התעבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, אני מודה על הגבלת הזמן. חבל שגם השואלים לא הוגבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני שר המשטרה, אני מקווה שתקבל, ברוחך כי טובה, סטייה של רקע מסדר-היום, על-מנת לייעל את עבודת הכנסת. אני מאפשר לחבר הכנסת אברהם פרוז להעלות את הצעת החוק קנ"ה, הצעת חוק לחיקון פקודת התעבורה [נוסח חדש], התשמ"ט — 1989, בהנמקה מהמקום. בבקשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הארכת. הכוונה היתה שרק תציע את הצעתך בלי לנמק.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מהמקום לא אומרים שום דבר? אם כן, אני מציע לקבל בקריאה טרומית את הצעת החוק. שנועדה לפשט את ההליכים, ולהעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. בבקשה, אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, אין לי התנגדות להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית לאחת הוועדות, לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד העברת הצעת החוק של חבר הכנסת אברהם פורז לוועדת הכלכלה? אנחנו מצביעים הצבעה אלקטרונית.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת

התעבורה [נוסח חדש], התשמ"ט — 1989.

לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חוצאות ההצבעה: 7 הצביעו בעד, איש לא הצביע נגד. אני קובע, שהצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה [נוסח חדש], התשמ"ט — 1989, מטעם חבר הכנסת אברהם פורז, הועברה להכנה לקריאה ראשונה לוועדת הכלכלה.

ג. שאלות בעל-פה

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר המשטרה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צחי הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

שמעתי בעיתון תשובתו של השר, על הרמזים שהופנו במסגרתה אל רשויות וגורמים אחרים במסגרת המינהל בישראל. בהחלט נראה לי, שיש מקום לשאול שאלה גם את שר המשפטים, אולי גם את ראש הממשלה. אבל, ככל הידוע לי, ד"ר נוסייבה הוא אזרח ישראל, הוא תושב ירושלים, שהיא חלק ממדינת ישראל. סמכות המשטרה, כאשר נודע לה על ביצוע הפשע במקרה זה, דבר העולה גם מתשובתו של השר, היא לחקור אותו ולבקש מהפרקליטות — לאו דווקא הצבאית, אלא זו של מדינת ישראל — להעמידו לדין.

זה מה שעשתה המשטרה לגבי אדם אחר, שהיה קורבן של יידי אבנים, הרב לוינגר, שהועמד לדין בימים אלה משום שהוא התגונן, הוא וארבעת ילדיו, שהותקפו על-ידי אנשים שוודאי הוסתו או מומנו, בין היתר, על-ידי מחוללי האלימות. כלפיו אין נוהגים במין צורה של התעלמות מזוהר כזאת. אבל ד"ר סרי נוסייבה נותר חופשי, ועדיין לא נחקר, ככל הידוע לי.

הייתי רוצה לשמוע מכבוד השר, האם ד"ר סרי נוסייבה נחקר על-ידי משטרת ישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, ד"ר סרי נוסייבה הוא תושב מוצר-ירושלים, ובפגישות ובישיחות עם אנשים, שהם תושבי מוצר-ירושלים, הם טוענים שלא ניתן להם שום אפיק פוליטי לפעילות, כפי שניתן לכל אזרח בישראל, כמו הזכות להפגין והזכות לפעילות פוליטית שוטפת. אינני מתכוון לפעילות בלתי-חוקית, חס וחלילה, אלא רק לפעילות חוקית. הדבר הזה דוחף גורמים מסוימים — ואינני קובע עמדה לגבי ד"ר סרי נוסייבה — לפעול במסגרת האלימות, אם כפי שמתואר כאן ואם בדרכים אחרות.

האם שוקלת משטרת ישראל להחיר פעילות פוליטית חוקית לתושבי מוצר-ירושלים, וזאת כאחד האמצעים להקטנת מעורבותם בפעילות בלתי-חוקית המסייעת לאלימות?

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ממשיכים בסעיף הקודם בסדר-היום. שר המשטרה ישיב על שאלת בעל-פה מס' 104 של חבר הכנסת צחי הנגבי, בנושא: העמדה לדין של מנהיג באינתיפאדה. חבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה.

104. העמדה לדין של מנהיג באינתיפאדה

צחי הנגבי (הליכוד):

כבוד שר המשטרה, בכתב אישום שהוגש לבית-המשפט הצבאי בלוד נגד פעילי האינתיפאדה, מתואר ד"ר סרי נוסייבה כמי שהיה מעורב ישירות בהעברת כספים מארגוני החבלה לגורמים ביהודה ובשומרון לשם מימון פעולות האינתיפאדה, וכן כמי שסייע בניסוח כרוזי ההתקוממות מס' 32, 33 ו-35.

אודה לשר אם ישיבני:

1. מה היתה מעורבותו המדויקת של ד"ר סרי נוסייבה בפרשה זו?

2. מדוע לא הועמד ד"ר סרי נוסייבה לדין אם מצויות בידי המשטרה ראיות לכאורה כאשר למעורבותו בפרשה הנדונה?

3. האם נשקל להורות על חקירת ד"ר נוסייבה ועל העמדתו לדין?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, 1. אכן, כדברי השואל, ד"ר סרי נוסייבה נחשד במעורבות ישירה בהעברת כספים מארגוני המחבלים לגורמים ביהודה ובשומרון לשם מימון פעולות האינתיפאדה, וכן כמי שסייע בניסוח כרוזי ההתקוממות מס' 32, 33 ו-35.

2. משטרת ישראל איננה הכתובה לשאלה מדוע לא הועמד ד"ר נוסייבה לדין. המשטרה איננה מעמידה לדין על עבירות מעין אלה. המשטרה חוקרת ומעבירה את תיק החקירה לפרקליטות, במקרה זה לפרקליטות הצבאית. כך נהגה המשטרה גם במקרה זה.

3. אין מקום לשאלה. המשטרה והמשטרה הצבאית אינן מעמידות לדין. ההחלטה היא של הפרקליטות, במקרה זה של הפרקליטות הצבאית.

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם נכונות הידיעות שפורטו בעיתונות?

2. האם היו ידועים למשרד הדכרים האלה במהלך ביקורו של הכומר בישראל?

3. אילו אמצעים ננקטו, והאם בדעת משרד לפנות לממשלת גרמניה ולקריית הוותיקן בבקשה לנקוט הליכים מתאימים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נשאלתי, האם הידיעות שפורטו בעיתונות בעניין הכומר מרטין שטייטס והמסיבה שערך נכונות. התשובה היא: איננו יודעים. המקור היחיד לידיעה בשלב זה הוא העיתון.

השאלה השנייה הייתה, האם הידיעות האלו היו ידועות למשרדי במהלך ביקורו של הכומר בישראל. התשובה היא: לא. העניין כולו התפרסם בעיתון לאחר שנתפרסמה כתבה בגרמניה לאחר שהכומר חזר לגרמניה, לפי האמור בה.

השאלה השלישית שנשאלתי היא, אילו אמצעים ננקטו והאם בדעת המשרד לפנות לממשלת גרמניה ולוויטיקן בבקשה לנקוט הליכים מתאימים. התשובה היא זו: פניתי למשנה למנכ"ל משרד החוץ, מר ענוג, בתפקידו כממלא-מקום שר החוץ, וביקשתי ממנו לבדוק, דרך שגרירותנו בבוון, את הידיעה הזאת ולברר אם היא נכונה. מר ענוג מסר לי, כי השגרירות שלנו בבוון מנסה לברר את מקור הידיעה, שהוא בעיתונות-חוץ. היא מנסה לוודא האם יש בה אמת.

מובן מאליו שאם יתברר שיש בידיעה אמת, לא רק שנדאג לכך שרגלו של האיש הזה לא תדרוך עוד על אדמת ישראל, אלא אנחנו נפנה אל המשטרה שלנו ואל הפרקליטות לבדוק את האמצעים המשפטיים והאחרים שצריך יהיה לנקוט נגד מעשה כזה. אין צריך לומר, שמעשה כמו שירת השיר "דם יהודי ניתן מן הסכין של הנאצים" בלב ירושלים, בתוככי העיר העתיקה, הוא מעשה שאיש מאתנו, שום אדם סביר, לא היה מעלה על דעתו שיכול אי-פעם לקרות, מעשה המהווה לכאורה הסתה לרצח ופוגע ברגשותיו של כל אדם הגון ויודאי של כל יהודי.

אנחנו בודקים את העניין. כרגע שתהיינה ידיעות מפורטות, נפעל לפיהן. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):

כבוד השר, בתקופה האחרונה אנחנו עדים לכיטויים גזעניים-נאציים גלויים כרחבי גרמניה, והמקרה שלפנינו אפילו מעביר את הזירה לתוך שטחה של מדינת ישראל. האם יהיה משרדכם מוכן לשקול החמרת חקיקה באופן שכל מי שידוע שיש לו שייכות כלשהי לארגון נאצי או נאצי-גרמניה, או בכל מקום אחר בעולם, תיאסר כניסתו למדינת ישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר המשפטים, קראתי גם את התגובה של שר הרוח, שאמר: נפנה, נשאל

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יואש צידון.

יואש צידון (צומת):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, אני שומע מדי פעם את הביטויים "מזרח-ירושלים" ו"מערב-ירושלים". אני מבקש לדעת, האם יש הבדל בין מזרח-ירושלים למערב-ירושלים? האם יש איזה הבדל חוקי המחייב אותנו לציין איזה צד? אולי נציין גם את הרחוב ומספר הבית?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת הנגבי, אני לא רמזתי שום רמזים. דיברתי בעברית פשוטה וברורה. המשטרה חוקרת ומעבירה את תיק החקירה לפרקליטות, וההחלטה אם להעמיד לדין או לא, אם להכין כתב אישום או לא, היא החלטה של הפרקליטות. כך נהגה המשטרה גם במקרה הזה. והרב לוינגר ורבנים אחרים ועניינים אחרים לא שייכים לעניין. בכל מקרה המשטרה חוקרת ומעבירה לפרקליטות, וכך היא נהגה גם כאן.

צחי הנגבי (הליכוד):

ד"ר נוסיעה נחקר?

שר המשטרה ח' ברילב:

הלוא כבר בתשובה הראשונה עניתי לך: הוא נחקר. תיק החקירה הועבר לפרקליטות הצבאית, בדיוק כמו הרב לוינגר. שנחקר, ובמקרה זה הועבר התיק לפרקליטות המדינה.

לשאלה של חבר הכנסת חיים רמון — ערבי מזרח-ירושלים פועלים במסגרות שהן מסגרות חוקיות, יש מועדונים ויש חוגים וכן הלאה. התארגנויות פוליטיות בלתי-חוקיות לא מתאפשרות.

חיים רמון (המערך):

והפגנות?

שר המשטרה ח' ברילב:

כמו כל אזרח ישראלי, הם צריכים לקבל אישור להפגנה. הם צריכים לעמוד בתנאי ההפגנה, ולפי זה הם מפגינים ולפעמים גם מקבלים אישורים. אבל אין שום הבדל בין מזרח-ירושלים לחל-אביב.

לחבר הכנסת צידון, אני חושב שההבדל בין מזרח-ירושלים למערב-ירושלים ברור. אין הבדל חוקי. החוק הישראלי חל בכל שכונות ירושלים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר המשטרה. שר המשפטים ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 107 מאת חבר הכנסת חגי מירום בעניין המסיבה הנאצית שערך במזרח-ירושלים הכומר שטייטס.

107. הכומר שטייטס במסיבה נאצית במזרח-ירושלים

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, בימים אלה פורסם בעיתונות, שהכומר הקתולי מרטין שטייטס ערך מסיבה במזרח-ירושלים, ובה שרו שירים פרו-נאציים ואנטישמיים לכבוד יום הולדתו של הצורך היטלר. הכומר הסביר את התנהגותו כ"כפרץ של התפרקות נוסטלגית".

לשאלתך האחרונה — האם אפשר לבקש, שהוא יועמד לדין במקום אחר? — אינני בטוח שכלל מדינה אפשר לשפוט אנשים על עבירה שהם עברו במקום אחר, לא באותה מדינה. אינני יודע בוודאות אם על-פי חוקי גרמניה מותר לשפוט בגרמניה על עבירה שנעשתה בישראל. ייתכן שרק ישראל יכולה לשפוט על עבירה כזו. האם נצטרך לבקש הסגרה במקרה כזה או לא? — זו שאלה טובה, אינני רוצה לענות עליה. כל זמן שלא אדע את העובדות, המקרה הוא חמור מאוד. ברגע שתהיינה עובדות, ונוכל לוודא שיש אמת בדבר, אין שום בעיה בהליכים. צריך לשקול איך להמשיך את החקירה, ואין לעבור על כך לסדר-היום בשום פנים ואופן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם הסגרה?

שר המשפטים ד' מרידור:
נשקול.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר — אני מפנה את דברי ליתר השרים וסגני השרים הנמצאים כאן — נתבקשתי על-ידי לשכתו של השר לדחות את השאלתה הזאת למועד אחר, מאחר שהזמן היה קצר לאיסוף הנתונים. אמרתי שזו טיבה של שאלתא דחופה, וכולם יקבלו בהבנה תשובה, שהנתונים טרם נאספו. נדמה לי שצדקתי, ושהכול הכינו, שאי-אפשר בחוץ יום אחד לאסוף את הנתונים, אבל העניין נדון כשאלתא דחופה. חשוב היום לציבור לדעת את המצב. אני מודיע לכולם, שאנהג כך גם בעתיד, מתוך מחשבה ששאלתא דחופה צריכה להידון מהיום למחר ולא כעבור שבוע.

אני מבין שבהסכמה ובתיאום נדחתה השאלתא המיועדת לשר הדתות לשעה מאוחרת יותר, בצמידות לסדר-היום.

סגן שר העבודה והרווחה ישיב עתה על שאלתא בעל-פה מס' 109, מאת חבר הכנסת אפרים גור, בנושא: סגירת מרכז גמילה של אלכוהוליסטים בחיפה.

109. סגירת מרכז גמילה של אלכוהוליסטים בחיפה

אפרים גור (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, בעיתון "חדשות" מיום 21 במאי 1989 פורסמה ידיעה על סגירתו של מרכז גמילה מאלכוהוליזם בחיפה בשל העדר תקציב. לפי הידיעה, כ-60 המטופלים שהיו במוסד נותרו ללא יד מכוונת, וחלקם אף חזרו להרגלי השתייה הקודמים שלהם.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — כיצד לא מנע משרדך בעוד מועד את סגירת המרכז?

3. מה בדעת משרדך לעשות, כבוד סגן השר, כדי להביא להמשך פעילותו של המוסד בחיפה וכדי להגביר את הטיפול במתמכרים לאלכוהול ביתר המרכזים בארץ?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

1-2. אכן היתה קיימת סכנה של סגירת המרכז לגמילה מאלכוהול, אך בהתערבות המשרד נמנע הדבר. בחיפה איתר המשרד מקום מתאים, ששופץ והותאם לצורכי מרכז הגמילה. בימים אלה עבר המרכז למשכנו החדש, ובימים שבהם בוצעה

ונברר. כך לא מתנהגת מדינה עם כבוד עצמי. פשוט צריך להודיע, שהכומר הזה לא ייכנס לעולם למדינת ישראל. צריך לפנות לוויטיקן, צריך לפנות לאלה וצריך לפנות לאלה. מדוע לא ניצל שר המשפטים את סמכותו ויאסור — אם זה יהיה בתיאום עם מישור אחר — את כניסתו של הכומר הזה למדינת ישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני שר המשפטים, לפי העדויות שהתפרסמו, האיש הזה לא היה לבדו. זה נערך במסגרת מסיבה, שבה היו אנשים נוספים. האם אין אפשרות שהיועץ המשפטי לממשלה יורה למשטרה בישראל לחקור את כל הפרשה, לגלות את כל המעורבים בה ולהעמיד אותם לדין, משום שהם היו שותפים למעשה הסתה גזעני נגד יהודים ונגד העם היהודי?

האם יש חסינות כלשהי לאדם עקב היותו כומר, או חסינות בהיותו איש דת, כאשר הוא מביא לידי ביטוי עמדות נאציות וגזעניות בכלל, וכפלי יהודים בפרט?

מדוע לא תהיה פנייה ישירה לאינטרפול ולמשטרת גרמניה, כדי שהאיש הזה יועמד לדין בכל מקום באשמת הסתה גזענית נאצית? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לשאלתו הנוספת של חבר הכנסת חגי מירום, אין לי ספק, שבמסגרת סמכותה של מדינת ישראל להתיר או לאסור כניסה ארצה — לא צריך להתיר, ואני מניח, שכל אדם הקשור בארגון נאצי או נאצי-נאצי לא יכול להיכנס ארצה. האמת היא, שכנראה לא תמיד אנחנו יודעים, ואין לנו רשימות מלאות של כל המצביעים או של כל החברים במפלגות הניאצי-נאציות באירופה או במקומות אחרים. אבל אין לי ספק כי אם תהיה לנו ידיעה מבוססת, שלפיה אדם חבר בארגון נאצי-נאצי, נאסור את כניסתו ארצה. אני מניח שכניסתו תיאסר.

חבר הכנסת רפאל איתן, אינני חושב — עם כל הכבוד — שיש כאן עניין של כבוד עצמי. מדינה עם כבוד עצמי אינה פועלת על-פי ידיעה בעיתון, שאולי אין לה שחר. אולי הכומר שטיים לא קיים כלל, אולי הוא לא היה בארץ, אולי לא היתה מסיבה. אני מציע, שמדינה עם כבוד עצמי תנהג בכבוד קודם כול כלפי הברדיקה שהיא עורכת. קודם כול צריך לבדוק, ולא להודיע שהוא לא ייכנס, כי אולי הוא אינו חי.

אגב, לשר המשפטים אין סמכות לאסור כניסה ארצה. יש סמכות לשר הפנים לאסור כניסה ארצה, ואני בטוח שהיא תיאסר אם יתברר שאלה היו העובדות.

חבר הכנסת רן כהן, אני חושב שלא יהיה נכון להטיל על משטרת ישראל, הנמצאת ועובדת בארץ היום, לחקור את המעשה. איננו יודעים אם יש רגליים לידיעה. נבדוק זאת. ייתכן שעל-ידי פנייה למשטרת גרמניה, או דרך האינטרפול, כפי שאמרת, נוכל לקבל תוצאות יעילות הרבה יותר מאשר על-ידי חקירה של חוקרים הנמצאים בירושלים. אם כי אני מוכרח לומר, שאם יתברר לנו בבדיקה שתיעשה, כפי שאמרת, שיש רגליים לדבר, אני חושב שמדינת ישראל צריכה לדאוג לכך שתהיה חקירה ואנשים יועמדו לדין.

נדמה לי שלאחרונה אנחנו עדים להתמוטטות שירותי רוחה. פנימיות של נוער מנותק נסגרות, פנימיות לילדים מפגרים נסגרות. אולי סגן השר לא מקבל את גיבויה של הממשלה לטיפול בבעיות חשוכות אלה וצריך לערב את הכנסת כדי שיהיו לך לא רק קריאות, אלא גם אמצעים להתמודד עם הבעיות האלה, ההולכות ומחריפות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן השר, בבקשה. אני מפנה את תשומת לבך לכך שיש לך בסך-הכול שתי דקות לתשובה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
על כל שלוש השאלות?

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, כך קובעות התקנות.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
בקשר לתוכניות לעתיד בנוגע לגמילה — בשנה האחרונה הורחב הטיפול בעשרה מרכזים אלה ל-650 מקרים חדשים. זאת נוסף על פעולות מעקב אחרי 4,000 אלכוהוליסטים שטופלו עד כה.

אגב, אני רוצה לציין שבמרכזים אלה לא רק האלכוהוליסטים, השתיינים עצמם, מקבלים טיפול, אלא גם בני משפחותיהם מקבלים טיפול. הסיוע הוא לא רק כספי אלא גם נפשי — שיקום המשפחה מבחינת תפקודה.

אשר למגזר הערבי — בשנה האחרונה הוקם מרכז גמילה במגזר הערבי, וזאת בעקבות מחקר מפתיע מאוד, מדהים מאוד, שערכה היחידה לגמילה, ואשר מצביע על גידול בממדי האלכוהוליזם בקרב ערביי ישראל. ברור שלפי האפשרויות התקציביות שיהיו בידינו נרחיב עוד יותר את הטיפול באלכוהוליסטים.

במעון האשפוזי לאלכוהוליסטים ברמת-גן יש 25 מיטות ובמשך השנה הזאת אושפזו בו 120 אלכוהוליסטים.

בעניין הפנימיות שנסגרו, אני רוצה להודיע לכנסת הנכבדה, אדוני היושב-ראש, בשורה טובה. בשבוע שעבר הותקפת בבית הזה בעניין הפנימיות שנסגרו ובגין המאבק שלנו כדי שנוכל להתחיל ביישום דוח-לנגרמן להעלאת רמת השירות הניתן לילדים. ובכן, אני יכול לבשר לבית הזה, שביום ראשון זה, אחרי-צהריים, הגענו להסכם עם האוצר. הוסיפו לנו משאבים, אומנם מצומצמים, אבל במידה שמאפשרת להרחיב ולהעלות את רמת השירות. ואכן, אתמול הצלחנו לשכנע את מנהלי הפנימיות, אשר באו ברגע האחרון בדרישות חדשות, להסיר את דרישותיהם אלה, וכל הפנימיות נפתחו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. כבוד סגן השר, אומנם חרגת מזמנך במסירת ההודעה, אבל כולם שמחו בוודאי לשמוע אותה.

ד. שאלות ותשובות

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני סגן שר החוץ, אני מבין שזו הפעם הראשונה שאתה עונה במסגרת תפקידך הרם על שאלות.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

לא כך הוא.

היו"ר ד' שילנסקי:

בכל מקרה, רציתי לכרך אותך. ברכה תמיד טובה.

ההעברה היה המרכז סגור לצורכי העברה. עד היום טופלו במרכז כחיה 60 מטופלים. במבנה החדש יגדל מספר המטופלים, ולמעשה ניתן יהיה לטפל בכל הפונים.

3. בדעת המשרד לבסס ולפתח את מרכזי הגמילה הקיימים ולפתוח תחנות ומרכזים נוספים, בהתאם למשאבים, גם ביתר חלקי הארץ. היום קיימים 10 מרכזי גמילה ברחבי הארץ.

ברשות היושב-ראש, בהזדמנות זו רציתי להתריע על ההידרדרות המוסרית הנוראה הזאת בעם ישראל, כאשר אלפי אנשים נהפכים לשתיינים, לאלכוהוליסטים, והורסים את משפחותיהם. הנגע הזה מתרחב בעיקר בקרב צעירים, נערים, והוא מזעזע ממש. אנחנו חייבים לעשות הכול, באמצעי תעמולה, הסברה ובעיקר בחינוך, כדי לעקור את הנגע הזה ולהציל את עמנו מההידרדרות המוסרית הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אפרים גור.

אפרים גור (המערך):

כבוד סגן השר, מתוך אלפי המכורים לאלכוהוליזם — או השתיינים כפי שהוגדרו על-ידיך, ואני מסכים בהחלט שמשפחות שלמות נהרסות עקב ההתמכרות לטיפה המרה — לכמה מהם נותנים המרכזים הקיימים, ואלה שבתוכנית משרד העבודה והרווחה לפתוח כעתיד הקרוב, פתרונות ותשובות — באחוזים, במספרים? אם הם אינם עונים על הצרכים, האם יש בדעת משרדך, בטווח של שנה או כמה שנים, לתכנן פתיחת מרכזים נוספים על-מנת לגאול אוכלוסיות שלמות מן המחלה הזאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חסיין פארס, ואחרי — לחבר הכנסת אלי דיין.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, תופעת ההתמכרות לאלכוהול בין ערביי עכו ויפו מתרחבת וגוברת מדי יום ביומו. עד עכשיו הבעיה לא טופלה. האם בכוונת השר או סגן השר, או המשרד, לאתר את הבעיה בשני מקומות אלה ולדאוג לפתיחת מרכזי גמילה בהם? בתוך 12 המרכזים שעליהם הצביע כבוד סגן השר, כמה מרכזי גמילה לערבים קיימים? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, אני מקדם בברכה את הקריאה של סגן השר למצוא דרכים למלחמה באלכוהוליזם, שבאמת הולך ומתפשט, על-ידי פתיחת מאות פאבים, אם לא אלפים, לצעירים. בודעת החוקה, חוק ומשפט אנחנו מתכוונים לקיים דיון מיוחד על איסור מכירת משקאות אלכוהוליים לקטינים. אבל אי-אפשר רק לומר שזה החינוך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. סגן שר החוץ מוזמן להשיב על שאלות. בבקשה, אדוני סגן שר החוץ.

עמנואל זיסמן (המערך):

אלה שאלות שהוגשו לפני ארבעה-חמישה חודשים. ההיסטוריה השתנתה מאוד.

106, 170. יחסי ישראל — מצרים

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר החוץ ביום ו' שבשבת התשמ"ט (12 בינואר 1989):

בימים האחרונים הופיעו במצרים פרסומים לגבי ישראל. בין השאר, הואשמה ממשלת ישראל בכך שסוכניה חיבלו במטוס "פאן-אמריקן". עוד נכתב בעיתונות הממשלתית המצרית, כי כל המצרים מתנגדים להסכם השלום עם ישראל וכן גורסים שיש לגרום למותם של כל היהודים, אך לא על אדמת מצרים.

הפרסומים הנ"ל, וכן חדירות הגבול, הם הפרה של הסכם השלום כלשנו וכרוחו.

ברצוני לשאול:

1. האם התלוננה ישראל בפני מצרים על ההפרות הנ"ל?
2. האם התקבלה תגובה מצרית על התלונות הישראליות, אם אכן נמסרו?

3. מה מתכוונת ממשלת ישראל לעשות כדי למנוע הפרות נוספות כאלה ואחרות?

חבר הכנסת יצ' לי שאל את שר החוץ ביום כ' שבשבת התשמ"ט (26 בינואר 1989):

פורסם בעיתונות, שמצרים הכירה במדינה הפלשתינית. כמרכז פורסמה בעיתונות המצרית עלילה, כאילו ישראל מעורבת בהפלת מטוס "פאן-אמריקן".

ברצוני לשאול:

1. הנכונות הידיעות דלעיל?
2. האם אין בהכרח מצרים במדינה הפלשתינית משום הפרה של הסכמי קמפ-דייוויד?

3. האם נכונה הידיעה, שכלי התקשורת המצריים סגורים בפני תגובות ישראליות ואינם מוכנים לפרסם מודעות, אפילו כתשלום, מטעם שגרירות ישראל בקהיר?

4. מה היא תגובת ממשלת ישראל על שתי הידיעות הנזכרות לעיל?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. ממשלת מצרים אכן הודיעה על הכרתה במדינה פלשתינית. הכרה זו מהווה קביעת עמדה ביחס לסטטוס הסופי של השטחים, ועמדה זו אינה מקובלת על ישראל ואינה מתיישבת, לדעתנו, עם הסכמי קמפ-דייוויד. עמדת ממשלת ישראל הובהרה לממשלת מצרים.

ב. כ־30 בדצמבר פרסם העיתון הממסרי "אל-אח'באר" ידיעה, כאילו ישראל מעורבת בהפלת מטוס "פאן-אמריקן". מחאת ישראל על העלילה שלוחת הרסן הועברה לשר החוץ המצרי, ודובר המשרד נתן לה פומבי.

ג. ממשלת ישראל גורסת, כי הצגת הנושא הישראלי בתקשורת המצרית היא בלתי מאוזנת, וכי ממשלת מצרים אינה יכולה לרחוץ בניקיון כפיה נוכח השמצות כגון זו שהוזכרה לעיל ודומות לה. אחת הדרכים להגיע ליתר אובייקטיביות היא פתיחת התקשורת לתגובות ולמודעות ישראליות. יש לציין, שבתקופה האחרונה התפרסמו בעיתוני המסד כמה ראיונות עם אישים ישראלים, אולם, לצערנו, אלה עדיין בבחינת חריגים.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שנית, שמעת קריאת ביניים על כך שהתשובות ניתנות באיחור רב מאוד. אני הפניתי לכך את תשומת לבכם, ואני מפנה לכך את תשומת לבכם פעם נוספת. בתקווה שתזכרו שתשובה צריכה להינתן בתוך 21 יום, ואנחנו נקפיד על כך מאוד מאוד. תודה רבה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, לפני שאני משיב על השאלות אומר: אנחנו נוהגים לומר, במדיניות החוץ של ישראל, שישיראל נוהגת לכבד את מחויבותיה ולשלם את חובותיה. ובכן, כך נדרש גם בוודאי ממשרד החוץ. כפי שאתה יודע, משרד החוץ היה עסוק מאוד בחודשים האחרונים. שר החוץ היה בנסיעות, ואנחנו מנצלים את ההזדמנות הזאת לומר לחברי הבית, שאנחנו נשלם את כל חובותינו היום, אולי עם ריבית, ונקבל, כמובן, שאלות חדשות. זו התנצלות וגם הבטחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני בטוח שאני יכול להגיד על דעת כל-חברי הבית, שאנחנו מקבלים ברצון ובהוקרה את ההודעה הזו, ובטוחים שהיא גם תתגשם.

סגן שר החוץ ישיב על שאלתא מס' 18 מאת חבר הכנסת רפאל איתן.

18. נסיעת מנכ"ל משרד החוץ לברית-המועצות

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר החוץ ביום ו' שבשבת התשמ"ט (15 בדצמבר 1988):

פורסם, שמנכ"ל משרד החוץ נסע לברית-המועצות בלא ידיעתך.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם נכונה הידיעה, כיצד ייתכן שמנכ"ל משרדך יוצא למדינה כברית-המועצות, מעצמה שאין אתה יחסים דיפלומטיים תקינים?

3. אם חרג המנכ"ל טמיר מהנוהל התקין במשרד, אילו אמצעים תנקוט?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

1. כן.

2. הדבר היה בסמכותו של שר החוץ דאז, מר פרס.

3. המנכ"ל דאז, מר טמיר, אינו מכהן עוד בתפקידו.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש שאלה נוספת.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא ידעתי שחבר הכנסת צ'רלי ביטון קיבל ייפוי-כוח מחבר הכנסת רפאל איתן לייצג אותו. אני מבין שאין שאלה נוספת.

רפאל איתן (צומת):

מדוע לא בחרים את חבר הכנסת צ'רלי ביטון לדובר הכנסת?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

לגבי השאלות על הפעולות שאנחנו נוקטים: אנחנו הבענו בכמה וכמה מעמדים בין-לאומיים, חברת הכנסת ארבל-אלמולזינו, לא את תקוותנו אלא את דרישתנו שמדינות ערב תתפרקנה מנשק הגזים, מהנשק הכימי, ותוקענה את השימוש בו. אנחנו מעלים זאת בכל דיון אפשרי, בכלל זה בוועידה שנתיימרה לאחרונה בפריס, שבה נשא שר החוץ נאום מקיף בנושא הזה והתייחס, כמובן, לנושאי השאלות שלך ביתר פירוט.

היו"ר ד' שלנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולזינו.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):

אדוני סגן שר החוץ, אני מעריכה את המאמצים הנעשים על-ידי משרד החוץ ומדינת ישראל על כל שלוחותיה כדי לשכנע מדינות רבות להסתייג מאותן הסתייגויות כלפי מדינת ישראל, הקיימות באמנה שאתה מדבר עליה. האם אפשר לנקוב בשמותיהן של המדינות העומדות בתוקף לצדנו ומתייצבות יחד אתנו בכל אותן ועידות בין-לאומיות, מפגשים בין-לאומיים, ונאבקות יחד אתנו כדי להסיר אותן הסתייגויות כלפי מדינת ישראל לגבי השימוש בנשק הכימי?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

יש להבדיל כאן בין שני סוגי תמיכה שאנחנו מקבלים בפורומים הללו. מוכן שקיימת תמיכה רטורית של מדינות המערב בקו הכללי שאנחנו מייצגים. התמיכה הזאת היא יותר רטורית, היא גם מעשית, כשמדובר בארצות-הברית, מדינות המערב, חלק מהן, נותנות תמיכה רטורית, ובמקביל מתספקות את מדינות ערב, המייצרות את הנשק הגזי. לכן אנחנו לא מתייחסים כמויחד לתמיכה הרטורית, היא חייבת להיות מלווה במעשים.

נדמה לנו, שהבעיה המרכזית כאן היא לא רק הסתייגות מילולית כזאת או אחרת של מדינות ערב, אלא העובדה שהן מייצרות מאגרי נשק כימי, מאגרי נשק גזי, והדבר הזה מתבצע למעשה בשתיקה. עד לפני זמן-מה, בשתיקה רועמת של העולם המערבי, וכפי שאמרתי — בתמיכה.

אני יכול לבשר לך, שאנחנו פועלים במישור הדיפלומטי, גם בפומבי, אבל גם בצניעות של מגעים לא פומביים — ככל המגעים השוטפים שיש לנו עם המדינות המתספקות את מדינות ערב בנשק גזי או בחומרים המסייעים להן לפתח נשק גזי. אנחנו מעלים את הנושא, מעלים אותו כפומפון חוזר, ולא מוותרים עליו.

171. אמנה בדבר חטיפת ילדים

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר החוץ ביום כ' בשבט התשמ"ט (26 בינואר 1989):

ב־1980 נחתמה אמנת האג בדבר חטיפת ילדים, המנסה להתמודד עם הבעיה ההולכת ומחמירה של חטיפת ילדים אל מחוץ לגבולות המדינה שבה הם מתגוררים. 11 מדינות, ובהן ארצות-הברית, אשררו את האמנה, וחמש מדינות נוספות חתמו עליה. מדינת ישראל טרם הצטרפה לאמנה.

ברצוני לשאול:

1. האם התבקשה מדינת ישראל לחתום על האמנה?
2. האם נדונה שאלת החתימה על אמנה זו במשרדי החוץ המשפטים?

ד. לשאלת חבר הכנסת מיכאל איתן, לנושא חדירות בגבול ישראל — מצרים: קיים מנגנון קבע של העברת מידע על חדירות מתחום מצרים לתחום ישראל. מסריה של ישראל מועברים דרך קבע באמצעות מנגנון זה. למיטב ידיעתי, עושה ממשלת מצרים כל מאמץ למניעת חדירות מתחומה לתחום ישראל.

143. אמנה לאישימוש בנשק כימי

חברת כנסת ש' ארבל-אלמולזינו שאלה את שר החוץ ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

בשירות בדרי 5 בינואר 1989 נמסר, שכמה ממדינות ערב, הנמנות עם 113 המדינות שחתמו על האמנה לאישימוש בנשק כימי, הכניסו הסתייגות כחתמתן על האמנה, ולפיה התחייבות זו איננה מתייחסת למדינת ישראל.

ברצוני לשאול:

1. אילו ממדינות ערב הוציאו את ישראל מכלל התחייבותן שלא להשתמש בנשק כימי?
2. אילו פעולות נקטה ישראל באו"ם ובוידה הבין-לאומית נוכח איום זה?
3. אילו אמצעים עומדת ישראל לנקוט באו"ם ובוידה הבין-לאומית כדי לבטל הסתייגות זו של מדינות ערב?
4. מה היו הסיבות לכן שמידע זה נמנע עד כה מהציבור בארץ?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

השאלה של חברת הכנסת ארבל-אלמולזינו מתייחסת לפרוטוקול בדבר איסור השימוש בגזים מחנקים.

1. התשובה היא, שמאז קום המדינה נוהגות מדינות ערב להסתייג מישראל בהסכמים ובאמנות בין-לאומיים. זאת אומרת, ערב החתימה על הכתב הסופי של הוועידה, הממליצה או המאמצת את האמנה, או בעת החתימה על האמנה, או בעת אשרור של ההצטרפות לאמנה, הן אומרות, שהאמנה הזאת חלה עליהן, בהסתייגות כזו או אחרת לגבי ישראל.

אשר לפרוטוקול הנדון: מדינות ערב הבאות, שהצטרפו לפרוטוקול, הסתייגו מישראל בצורה מפורשת: סוריה עשתה זאת ב־1968, כוויית — ב־1971, לוב — ב־1972. עירק הצטרפה לאמנה ב־1931; אז, כמובן, עדיין לא היתה מדינת ישראל ועל כן לא יכולה היתה עירק להסתייג מישראל באופן מפורש.

כשהצטרפה ישראל לאמנה ב־20 בפברואר 1969, היא צירפה את ההסתייגות הזו, ואני אקרא אותה: "הפרוטוקול האמור אינו מחייב את מדינת ישראל אלא לפי מדינות אשר חתמו עליו ואשררו או הצטרפו אליו. הפרוטוקול האמור יחדל מן הדין להיות מחייב לגבי מדינת ישראל בזיקה לכל מדינה אויבת, אשר כוחותיה המזוינים, כוחות סדירים ובלתי סדירים, או קבוצות יחידים הפועלים משטחה, או של בעלות בריתה, לא יכבדו את האיסורים המהווים את נושא הפרוטוקול הזה".

אני מציין, שנוסח ההסתייגות שלנו דומה להסתייגותהן של מדינות מערביות אחרות, והמשמעות כאן היא ברורה. אינני סבור שצריך להוסיף על כך.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):

יש שאלות נוספות.

בעיתונות פורסם, שקיימת תוכנית מצד חוגים מסוימים בארצות-הברית לפעול לאישור ביקורו של ערפאת בארצות-הברית, לפי הזמנת הוועדה הערכית-האמריקנית למניעת השמצה.

נוכח העובדה שביקור זה ישמש חוליה נוספת בקשרים הנרקמים בין שלטונות ארצות-הברית לבין אש"ף, כרצוני לשאול:

1. האם הפרסום על הביקור המתוכנן של ערפאת בארצות-הברית תואם את המציאות?

2. אם כן — אילו פעולות נקטה ממשלת ישראל, אם אכן פעלה, כדי למנוע את ביקורו של ערפאת בארצות-הברית?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

השאלה מתייחסת לביקור ערפאת בארצות-הברית.

1-2. קיים ארגון של אמריקנים ממוצא ערבי, המכנה את עצמו "הוועד נגד אפליה" — ADC. הוא קיים את ועידתו השנתית בווישינגטון כאפריל, והזמין את ערפאת לנאום בפני באיה. בסופו של דבר, ההזמנה הזאת לא יצאה אל הפועל. היא לא יצאה אל הפועל עקב התנגדות של חומכי ישראל, של נציגי ישראל, ואני מוכרח להוסיף — גם של ממשל ארצות-הברית.

ככל הידוע לנו, לא הוגשה עד כה בקשה רשמית לשלטונות ארצות-הברית להתיר את כניסתו של ערפאת. הנציגים שלנו בווישינגטון קיבלו הוראה מפורשת לפעול בכל הדרגים נגד מתן רישיון כניסה לערפאת. להערכתנו, המעשה הזה, הבאתו לשם בשעה שאש"ף מנהל פעילות טרור בשטח, גם נגד ערבים, גם נגד יהודים, בשעה שהוא מאחז עיניים — ואפילו שר החוץ בייקר התייחס לזה, לכלל הלשון שלו, להמשך הדבקות בתורת השלבים שלו — הדבר הזה בוודאי לא יקדם שום תהליך שלום. הפעילות שלנו בנושא הזה היא נמרצת ומתמשכת. אנחנו לא הסתפקנו במניעת כניסתו באותה הזדמנות, אלא אנחנו משקיעים בזה מאמצים שוטפים. אנחנו רתמנו גם את הארגונים היהודיים להסכרת עמדתנו זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני סגן שר החוץ, התשובה על השאלתא ניתנת אחרי שהוא כבר ביקר, לצערנו הרב, בארצות-הברית. האם אתה סבור, או משרד החוץ סבור, שזה היה ויהיה ביקור אחרון, או שצפויים ביקורים נוספים של ערפאת בארצות-הברית? מה הן ההערכות שלכם בעניין זה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

ביקור של ערפאת היכן, בארצות-הברית?

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

כן, בארצות-הברית.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

היה ביקור מפורסם ב-1975, הביקור הידוע שלו. והיו וקיימים מגעים של ארצות-הברית עם אש"ף בתוניהם.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

זאת אני יודעת. אני מדברת על הביקור של ערפאת בארצות-הברית לאחרונה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני חושב שביקורים כאלה לא מתבצעים. הם אינם מתבצעים. אני חושב שאולי את צריכה לבדוק את שאלתך.

3. אם כן — מדוע לא הצטרפה מדינת ישראל עד כה לאמנה?

4. האם נשקלה הצטרפות ישראל לאמנה זו?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בבדיקת אפשרות הצטרפותנו לאמנה התעוררו קשיים אחדים, ומנכ"ל משרד המשפטים הקים צוות בין-משרדי לבדיקת הוראות האמנה, בהשתתפות נציגי משרדי המשפטים, החוץ והרווחה. עיקר הקשיים היו, בין השאר: הספק אם החובה הכוללת להחזיר ילד למקום שממנו נחטף מתיישבת עם טובתו של הילד; ההיקף המצומצם מדי של החריגים לחובה להחזיר את הילד והאפשרות המוגבלת להסתייג מהוראות האמנה.

לאחרונה קיבלנו, לפי בקשתנו, חומר רב ממדינות החתומות על האמנה. נוכח חומר רקע זה ונוכח המספר ההולך וגדל של מדינות שהצטרפו ומצטרפות לאמנה, תחודש בקרב פעילות הצוות הבודק את האמנה, בניסיון להתגבר על הקשיים ולהכין את החקיקה הדרושה כדי לקדם את עניין הצטרפותנו.

172. יחסי ישראל — יפן

חבר הכנסת ד' שובל שאל את שר החוץ ביום כ' בשבט התשמ"ט (26 בינואר 1989):

ברצוני לשאול:

האם נכונה ידיעה, שהממשלה החליטה שלא לשגר נציג רשמי בכיר לטקס הקבורה של קיסר יפן הירוהיטו? אם כן — האם מודע כבוד השר להשלכות העלולות להיות להחלטה זו על עתיד יחסינו עם יפן?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני מפנה כאן את חבר הכנסת שובל לתשובתי על שאלתא בעל-פה מס' 51 של חבר הכנסת מיכאל איתן באותו נושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

מאתר שחבר הכנסת מיכאל איתן — — — וכך זה נהוג — ההגינות כלפי חבר הכנסת שובל דורשת — — —

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בלא הכי מאז הגשתי את השאלתא התחיל כבר גלגול נשמות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מסתפק בתשובה שניתנה?

זלמן שובל (הליכוד):

כן.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, השאלתא התייחסה לשאלה, האם ישראל שולחת נציג להלווייתו של קיסר יפן המנוח. התשובה כבר ניתנה פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

על נושא זה כבר דיברנו מייד בתחילת עלייתך לדוכן, וזה מתקבל.

216. ביקור ערפאת בארצות-הברית

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר החוץ ביום כ"ז בשבט התשמ"ט (2 בפברואר 1989):

ממשיכה לחמש את מדינות ערב, היא ממשיכה לשלוח מטוסי "סוחוי" חדשים גם ללוב וגם לסוריה, ואנחנו לא רואים אותו שינוי מהותי שאנחנו מייחלים לו. אנחנו מחכים לזה, ואנחנו ממתינים להחלטתם, אם הם רוצים לחדש אתנו את היחסים. אנחנו לא מתכוונים לשלם על כך מחיר כלשהו.

היו"ר ר' פנחס:

תודה לסגן שר החוץ. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (המערך):

אדוני סגן שר החוץ, מהתשובה שלך אני יכול להתרשם כאילו אנחנו המעצמה הגדולה וברית-המועצות היא מדינת ישראל הקטנטנת. אני חושב שיש לנו אינטרס, במיוחד היום, אפילו לאור העמדה האמריקנית שבייקר הצהיר עליה לאחרונה, לגרום מצדנו ובידומה שלנו לניצול הפתיחות הקיימת היום בברית-המועצות, כדי לקרב אותה אלינו. לעניות דעתי, היא היום חשובה יותר מאירופה, המגלה עמדה פחות אוכייקטיבית מברית-המועצות.

אני רוצה לשאול אותך, האם הבאתם את התוכנית המדינית החדשה בפני ברית-המועצות, כדי לסייע לקבלתה בקרב אותן ארצות ערב, שעליהן יש לה השפעה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת דיין, ודאי שאני מסכים אתך שיש לנו אינטרסים חשובים בכינון יחסים עם ברית-המועצות. בכלל, יש לנו אינטרסים בברית-המועצות, כי שם המאגר האנושי הפוטנציאלי הגדול ביותר לעלייה זמינה. אבל אנחנו דוגלים בעיקרון — לא רק לגבי ברית-המועצות אלא גם לגבי מדינות מזרח-אירופה ומדינות אפריקה — אנחנו דוגלים בעיקרון הריבונות, בעיקרון ההדדיות בריבונות. זאת אומרת, מדינה ריבונית מקיימת יחסים דיפלומטיים עם מדינה אחרת. זה מה שקרוי עקרון האוניברסליות, ואנחנו, כמובן, עומדים עליו.

אין שום קשר בין זה לבין רצוננו להדק את היחסים, אבל, כמובן, לא במחיר של העלאת קורבן אינטרסים.

אני יכול להגיד לך, שאנחנו גם עדכנו את ברית-המועצות, הדרכנו בצינורות שונים את נציגיה של ברית-המועצות לגבי התוכנית וגם לגבי היוזמה של ממשלת ישראל. אנחנו מקווים שברית-המועצות תפעל באופן חיובי ולא באופן שלילי על-מנת לקדם את התוכנית.

276. ייצוג האינטרסים הישראליים בברית-המועצות

חבר הכנסת מ' קליינר שאל את שר החוץ ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

נוכת העובדה שמשרד החוץ ההולנדי עומד בסירובו להעניק ליהודים, היוצאים מברית-המועצות באשרה ישראלית, אך ורק אשרה זמנית לבקורשט, בהתאם לדרישת ממשלת ישראל, ברצוני לשאול:

האם נבדקה האפשרות להעביר את ייצוג האינטרסים הישראליים בברית-המועצות למדינה אחרת, שתהיה מוכנה לפעול על-פי הנחיות שולחיה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

שאלתו של חבר הכנסת קליינר נוגעת בנקודה שנגעתי בה, והיא ייצוג האינטרסים של ישראל בברית-המועצות, בעיקר ביחס לשאלה של הנפקת אשרות יציאה לעולים פוטנציאליים.

זה נושא מורכב מאוד. בכלל, יציאת יהודים מברית-המועצות והנפקת אשרות יציאה — זה נושא מסוכן

ערפאת מתראיין הרבה בכלי-התקשורת האמריקניים באמצעות לוויינים. נציגיו גם מופיעים באו"ם. פארוק קדומי מופיע בתדירות רבה באו"ם.

שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):
אני מדברת על ביקור רשמי.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

ביקור רשמי לא נערך בארצות-הברית.

245. כינון יחסים דיפלומטיים עם ברית-המועצות

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר החוץ ביום ד' באדר א' התשמ"ט (9 בפברואר 1989):

ברצוני לשאול:

האם עומדת ישראל לכונן יחסים דיפלומטיים עם ברית-המועצות? אם לא — מה עושה משרד החוץ כדי לנצל את הפתיחות ליחסים דיפלומטיים ולהביא לכינון יחסים כאמור בדחיפות?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

שאלתו של חבר הכנסת אלי דיין מתייחסת לחידוש היחסים עם ברית-המועצות. ידוע שברית-המועצות היא שניתקה את היחסים הדיפלומטיים עם ישראל, ולפיכך היא זו שצריכה, אם היא רוצה בכך, לזיום את חידוש היחסים.

אנחנו מאמינים שחידוש יחסים אינו פרס על התנהגות טובה לכאורה, או איזו טובת הנאה שבעבורה יש לשלם במדיניות זו או אחרת. קיומם של יחסים דיפלומטיים אינו מחייב הסכמה מלאה או חלקית בין המדינות המקיימות יחסים כאלה. אני יכול להפנות את תשומת לב חברי הבית לכך, שיש מצבים שמדינות הנמצאות כמעט במצב מלחמה מקיימות יחסים דיפלומטיים ביניהן.

אנחנו רואים, כמובן, בקיום יחסים כאלה מצב נורמלי בין מדינות ריבוניות, והעדר יחסים כאלה הוא בגדר הבעת עוינות, אפילו הייתי אומר עוינות מיוחדת, מן הצד המסרב לקיים.

בהעדר יחסים דיפלומטיים מלאים, תתקשה ברית-המועצות לקיים דיאלוג מדיני ממשי עם ישראל, וממילא היא תתקשה לקיים ולמלא תפקיד מדיני מועיל בהשכנת שלום בין ישראל לבין מדינות ערב שכנותיה.

אנחנו אומרים את הדברים הללו במגעינו עם ברית-המועצות. כשיחת שר החוץ ארנס עם שר החוץ שוורדנרזה בקהיר לאחרונה העלה שר החוץ בפני ברית-המועצות הצעה מפורשת: אם ברית-המועצות רוצה להוסיף או לתרום לתהליך המדיני, היא יכולה לעשות זאת על-ידי מתן האכיפה הערבית, כראש ובראשונה אצל סוריה. שלה יש יחסים מיוחדים עם ברית-המועצות.

בכל אופן, קשה לדמיין מצב שמעורבותה של ברית-המועצות תתרחב ללא קיום יחסים דיפלומטיים תקינים עם מדינת ישראל, אם תיענה ברית-המועצות להצעות הללו — מיתון סוריה ושושבינות הוגנת לתהליך שלום, ודאי שיהיה זה סימן של חזירת מה שהם קוראים החשיבה החדשה לתוך תחום מדיניותם במזרח התיכון.

אני מוכרת להגיד לך, שעד היום היה התחום הזה חסין למחשבה החדשה. ברית-המועצות מדברת במדיניות הבין-לאומית בשפה כללית חיובית. לפעמים היא גם מיישמת את זה כשטחים שונים. במזרח התיכון אנחנו לא רואים שינוי משמעותי ברטוריקה ושום שינוי משמעותי במעשים. היא

הי"ר ר' פנחס:

זו שאלת אישית של חבר הכנסת קליינר. אין זכות שאלה נוספת לאחרים.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

1. עשינו זאת.

2. אני יכול להוסיף, שאולי הדבר המרכזי ביותר אינו הנפקת האשרות דווקא, אלא הנפקת כסף. עד לאחרונה שילמנו, למעשה, כסף לאנשים שביקשו אשרת יציאה, כביכול, לישראל, דרך ההולנדים, והם היו מגיעים, ננית, לארצות-הברית. היה מצב שבו מימנה מדינת ישראל בעצם נשירה, דרך הסוכנות היהודית.

בתקופה שהיה מצב של לחץ בבריית-המועצות, הדבר הזה עוד עבד איכשהו. נתבקשתי על-ידי שר החוץ להפסיק מייד את התהליך הזה. נפגשתי עם גוזר הסוכנות מאיר שטרית, ובישיבה שקיימנו לפני כחודשיים סיכמנו, שהתהליך הזה יפסק מייד, והוא אכן הופסק. הדבר המרכזי שיקבע היום, לדעתי, את כיוון ההגירה, בעצם את העלייה, ככל שהדבר נתון בשליטתנו כרגע, הוא ההבטחה שלנו, שאת הסיוע ניתן רק לעולים לישראל.

אומר כאן רק משפט מסיים. אני שותף לחלוטין להערכתך, חבר הכנסת קליינר, שאנחנו עומדים לפני שינויי פרופורציה משמעותיים בשאלת הנשירה. כיוון שהמספרים עומדים לגדול, כנראה, באופן משמעותי — והיום בנציגות ישראל במוסקבה כבר מצטברות בקשות להיתרי יציאה מצד יהודים במספר גדול הרבה יותר משהיה בשנת השיא של 1969: אנחנו מדברים על כ-80,000 בקשות לשנה הבאה, עוד לפני שינוי חוקי ההגירה. אנחנו יודעים היום באופן מעשי, שכמות אשרות הכניסה לארצות-הברית מתבטאת בכמה עשרות אלפים, אולי כ-25,000 — 30,000 לכל היותר. זאת אומרת, שייצוא פער של כ-50,000, וכווראי של 30,000 מהגרים יהודיים פוטנציאליים, שיצטרפו לבחור בין האפשרות להישאר במוסקבה לבין האפשרות לבוא לארץ-ישראל.

לפי כל הסימנים שאנחנו מקבלים מנציגנו במוסקבה, הנטייה ההולכת וגוברת היא לבוא לכאן. יכול להיות, שיהיו גם גורמים חיצוניים שיפעלו לצמצום הנשירה ולהגדלת העלייה לישראל, דבר שאינו משנה ואינו גורע מהערכתך, שאנחנו צריכים להתארגן קודם כל גם מבחינה פרוצדורלית, והייתי אומר גם מבחינת הקליטה — שהיא כסמכות הוועדה שאתה עומד בראשה — שכן, כפי הנראה אנו עומדים לפני קליטת גל הגירה גדול בארץ. זו הופכת להיות, כנראה, המשימה הלאומית שלנו וגם המשימה הכלל-יהודית בעולם.

אפרים גור (המערך):

אדוני היושב-ראש, אולי אפשר לשאול שאלה בעניין זה?

הי"ר ר' פנחס:

בבקשה.

אפרים גור (המערך):

שאלה בקשר למשכנה החדש-הישן של הנציגות — האם יישארו הנציגים שלנו בשגרירות הולנד כל זמן שהיא מנפיקה ויזות, משום — — —

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אחרי שנעבור?

אפרים גור (המערך):

אחרי שנעבור ואם לא נקבל אפשרות להנפיק ויזות.

למדי. אנחנו הבענו את דעתנו יותר מפעם אחת. כנראה — אני אומר כנראה, אבל הסימנים באמת מצטברים ומראים שהסבירות כאן היא גבוהה מאוד — נראה שבחודשים הקרובים יחול שינוי דרסטי בחוקי ההגירה של בריית-המועצות, מה שיאפשר יציאה גדולה מאוד של יהודים וגם של לא-יהודים. אנחנו עוקבים בדריכות את ההתפתחויות האלה. אני אוסיף בלשון דיפלומטית — אנחנו גם פעילים באופן אקטיבי במגעים עם ארצות-הברית ועם מדינות אחרות, וגם במגעיו עם הגוש המזרחי, במאמץ להבהיר שאנחנו מצפים לשינוי שיאפשר הנפקת ויזות ישראליות על-ידי הנציגות של ישראל, שכבר קיימת היום במוסקבה.

מי שמנפק היום את הוויזות הללו, מי שאחראי להן, זו שגרירות הולנד. ממשלת הולנד מילאה תפקיד חשוב מאוד, בהעדר הסידור הזה שאני מדבר עליו, כמשך 22 השנים האחרונות. אנחנו מעריכים זאת מאוד, אבל אנחנו מקווים שבזמן הקרוב לא נצטרך עוד להשתמש בשירותים הללו ונוכל לפעול באופן ישיר.

הי"ר ר' פנחס:

תודה לסגן שר החוץ. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת קליינר, בבקשה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן השר, כולנו שותפים לתקווה, שבתוך חודשים מספר יחול המפנה המיוחל וקונסוליה ישראלית עם רגל כחול-לבן או בלעדיו היא זו שתנפיק את האשרות, וממילא תיפתר הבעיה. אבל היות שאנחנו נמצאים בתקופה מסוימת, כבר היום יש גל יציאה גדול מאוד; והיות שיש לרבים מאתנו התחושה שהפרופורציות בין עלייה לנשירה, שייקבעו בראשית הגל הזה, עלולות לקבוע את הפרופורציה לאורך כל הזרם הגדול הזה הצפוי לנו בשנים הקרובות — ויש המעריכים אותו בחצי מיליון — יש חשיבות עליונה למה שנעשה היום גם באותם חודשים קרובים.

אני יודע שבעבר היו פניות גם של ראש הממשלה וגם של שר החוץ אל ההולנדים לעשות את הדבר ההגיוני המתבקש, ומאחר שהם שליחים — למלא את ההוראות של השולח ולחת את ויזת המעבר לבקורשט למי שיש לו ויזה לישראל; פשוט עניין טכני. עד 1987 היתה הצדקה מסוימת לחופש הבחירה, כלומר, זו היתה הדרך היחידה להצלת יהודים. לכן, גם אם סידרו אותנו, גם אם לקחו ויזה ישראלית ואמרו: אני פליט, צריך היה להשלים עם זה. אבל ב-1987 הכירה בריית-המועצות בזכות לאיחוד משפחות גם עם אוסטרליה, גם עם ארצות-הברית וגם עם קנדה.

הי"ר ר' פנחס:

חבר הכנסת קליינר, מה שאלתך? זה כבר נאום.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אני שואל, מהי ההצדקה שלא לנסות היום לפנות שוב ובלשון תקיפה יותר אל ההולנדים ולומר להם: מי שיוצא עם ויזה ישראלית איננו פליט. מי שחש כפליט ורוצה ללכת לארץ אחרת, יפנה לקונסוליה שלה ויבקש איחוד משפחות.

הי"ר ר' פנחס:

תודה לחבר הכנסת קליינר. בבקשה, אדוני סגן השר.

אפרים גור (המערך):

יש לי שאלה נוספת.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המעריך):
הוא ראוי להערכה ולהוקרה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
בהחלט, אני חוזר על דברי חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, הוא ראוי כאמת להוקרה ולהערכה.

היו"ר ד' פנחס:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת הלפרט.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אתה לא השבת על השאלה שלי.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
חבר הכנסת הלפרט שאל שתי שאלות: 1. מה היא תגובת ישראל על הדברים של קצין יוניפי"ל? — בעניין זה קראתי את הודעת דובר משרד החוץ. זו התגובה הרשמית; 2. האם נדרש סילוקו של הקצין מגדרו יוניפי"ל לאור דברים אלה? — אני חשבתי שהדברים ברורים. החשובה היא: כן.

322. תביעת ריבונות על ישי"ע

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החוץ ביום י"ח באדר א' התשמ"ט (23 בפברואר 1989):

על-פי הסכמי קמפ-דייוויד, שעליהם מסתמכת היום מדיניות החוץ של הממשלה, בשלב של המשא-ומתן על מעמד הקבע של ישי"ע יהיה כל צד חופשי להעלות את תביעתו לגבי המעמד הסופי של ישי"ע.

ברצוני לשאול:

האם בשיחות שאתה מקיים בעולם אתה אומר, כפי שעשה זאת בזמנו מנחם בגין בקווי היסוד של ממשלת הליכוד, שבשלב קביעת המעמד הסופי — אם יגיע — תדרוש ישראל ריבונות על כל ישי"ע?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

שאלתה של חברת הכנסת גאולה כהן מתייחסת לתביעת ריבונות ישראל על ישי"ע. ישראל, איתנה בדעתה לקיים משא-ומתן חופשי, ללא תנאים מוקדמים, על מעמד הקבע של יהודה, שומרון וחבל-עזה. אנו אומרים — ראש הממשלה אמר לאחרונה — שבעת המשא-ומתן יוכל כל צד להעלות את תביעותיו ואת דרישותיו, וכל פתרון שיימצא יצטרך להיות מוסכם ומקובל על שני הצדדים.

ראש הממשלה בוודאי אינו מסתיר את תביעותיה של ישראל בשאלת הסדר הקבע. עמדותיו ידועות וברורות לכול. הוא ביטא אותן לאחרונה בבית הזה. הן מיוסדות על זכויותינו ההיסטוריות על חבלים אלה של יהודה, שומרון ועזה, ועל צורכי הביטחון החיוניים של ישראל. אם היה צורך בהבהרה כלשהי, אני חושב שדבריו של ראש הממשלה בכנסת לפני ארבעה ימים, אם אינני טועה, וגם באמצעי התקשורת, סילקו כל ספק באשר לעמדה שמייצג ראש הממשלה, ואני מקווה שלא רק באשר למהות העמדה אלא גם באשר לצדקתה.

בימים האחרונים שמענו כמה דברים על "ישראל גדולה". מי שסבור שמדינת ישראל גדולה מדי, מוזמן לבוא לבקר כאן כדי להיווכח עד כמה היא קטנה, לרעתי — בלתי ניתנת לחלוקה.

חברת הכנסת גאולה כהן, אני רוצה רק לומר, שהדברים האלה מצד ראש הממשלה ומצד שר החוץ, נציגים העוסקים במדיניות החוץ — דברים אלה נאמרים בפרוורים רבים מאוד, במגעים רבים מאוד, גם בפומבי וגם שלא בפומבי. נכון שיש

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

אני מקווה שהאפשרות הזאת לא תהיה, אבל אתה מעלה שאלה מעניינת. אינני רוצה להשיב לך מתוך השרוויל, אבל זו שאלה מעניינת, שצריך לבחון אותה.

277. יחסי מסחר ועמדות מדיניות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר החוץ ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

בעיתונות נחפרסמה ידיעה, שלפיה הצהיר שר החקלאות, כי יפסיק את קשרי החקלאות עם יוון כל עוד מדיניותה עוינת את ישראל. בדרך-כלל דורשת ישראל ממדינות אחרות שלא לנקוט סנקציות כלכליות עקב חילוקי דעות מדיניים.

ברצוני לשאול:

1. הנכונות הידיעות דלעיל?

2. מה היא מדיניותה הרשמית של ישראל לגבי יחסי מסחר עם מדינות המגלות כלפיה עמדות עוינות?

3. אם אין לערכב יחסי מסחר עם עמדות מדיניות, כיצד יפעל משרדך?

חשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ידיעות כאלה אכן פורסמו בעיתונות.

2. אין מדינת ישראל גורסת הטלת סנקציות כלכליות מסוג כלשהו כאמצעי לחץ על מדינות בגלל חילוקי דעות פוליטיים.

3. משרד החוץ ימשיך לעורר ולקדם את יחסי הסחר שלנו עם מדינות העולם בהתאם להעדפות הכלכליות ולצרכיה של ישראל. עמדה זו הובאה גם לידיעת שר החקלאות.

321. התבטאויות קצין כיוניפי"ל

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר החוץ ביום י"ח באדר א' התשמ"ט (23 בפברואר 1989):

מפקד הגדוד הנורבגי כיוניפי"ל השווה את פעולות צה"ל בלבנון לפעולות הנאצים בשעת כיבוש נורבגיה. הוא אף חזר על דבריו בריאיון לעיתון "גרזסלם פוסט", והביע קורת-רוח מן ההר שעוררו.

ברצוני לשאול:

1. מה היא תגובת ישראל על דברים אלה של קצין יוניפי"ל?

2. האם נדרש סילוקו של הקצין מגדרו יוניפי"ל נוכח דברים אלה?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

1 — 2. שאלתו של חבר הכנסת הלפרט מתייחסת לתקריט שהיתה עם קצין נורבגי מכוחות יוניפי"ל, שערך השוואה מגונה בין כוחות צה"ל לכוחות הנאצים.

אין לי מה להוסיף על הודעת דובר משרד החוץ מיום 8 בפברואר, ואני רק אקרא אותה: "לנוכח העובדה שהמג"ד הנורבגי חזר ומביע את דעותיו, וזאת למרות התנערות ממשלתו והתנצלות האו"ם, ישראל מצפה כי פיקוד יוניפי"ל יסיק את המסקנות המתחייבות כלפי הקצין, כמתחייב מרצונו ההדדי בשיתוף פעולה".

אני רוצה לציין, שאלוף פיקוד הצפון יוסי פלד גילה עמדה גאה ונחרצת בעניין הזה בסרכו ללחץ את ידו של מג"ד יוניפי"ל.

גאולה כהן (התחיה):

אני מודה לסגן שר החוץ על התשובה שלו. בכל זאת נשארו מודאגת לגבי דברים רבים. אינני רוצה להתייחס ליוזמת השלום, שלדעתי מתה לפני שנולדה. אפשר לקדם אותה, אפשר להמשיך עם ה־wishful thinking, אבל זה לא שייך לשאלה הזאת.

אני מודאגת. אתה אמרת כאן, ובעצם שמעתי זאת גם משר החוץ בוועדה, וגם מראש הממשלה, שאסור לנו להתמקד היום ולדבר על פתרון הקבע, כי זה יפריע לפתרון הביניים. שלא לדבר על זה שעצם פתרון הביניים, תזכיר או לא תזכיר, אם תלך אליו הוא יביא את פתרון הקבע שלהם. אבל אני שמעתי היום את בייקר, וגם אתה שמעת. אף שהוא מסכים אתנו שצריך עכשיו לדבר על הסדר הביניים, הוא כבר דיבר למעשה על הסדר הקבע: על שטחים תמורת שלום. היום הוא אמר זאת בנשימה אחת.

איך אנחנו מייחסים לארצות-הברית דברים שהיא מכחישה מייד? חצי שעה או רגע לאחר שאנחנו מצהירים כי זאת היא עמדתה של ארצות-הברית, הוא בא ואמר מה שאמר. מדוע לא נאזכר יום ולילה את פתרון הקבע שלנו, כשם שהפלשתינים מאזכרים יום ולילה את המדינה הפלשתינית כפתרון קבע שלהם? מדוע לא נאזכר אנחנו את פתרון הקבע שלנו יום ולילה, תמיד, ולא רק בהודמנויות חגיגיות ולא מחייבות?

אמרת שראש הממשלה הזכיר זאת בבית הזה. איפה הוא הזכיר זאת? — בסיעת הליכוד. שם הוא אמר "אף שעל". כשאני שמעתי "אף שעל" — נחרדתי.

היו"ר ר' פנחס:

חברת הכנסת גאולה כהן, מה שאלתך? זה לא צריך להיות נאום.

גאולה כהן (התחיה):

השאלה שלי היא זו: לדעתי, אין להגיד "אף שעל". לדעתי יש להגיד דבר אחד, וזה איננו הפתרון של התחיה אלא שלכם: פתרון קבע עכשיו. זאת חביבה שלנו. מדוע מותר לפלשתינים לעשות זאת, ואסור לנו? מדוע מותר לבייקר, ואסור לנו?

היו"ר ר' פנחס:

אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חברת הכנסת גאולה כהן, קודם כול אני רוצה להגיד לך, שאנחנו אומרים את הדברים, ולא רק בתגובה. אם את רוצה, אספק לך רוגמאות למככר. אני מוכרח לומר, שהעמדה שביטא מזכיר המדינה כשלעצמה איננה חדשה. אולי הטון והעיתוי, מול שדולת אייפאק, זה דבר שלא בריוק מקובל, ובוה יש שוני מסוים. לכן גם באו תגובות על הדבר הזה.

אשר לעניין החלום הבלתי-מצויאותי, נדמה לי שהחלום הבלתי-מצויאותי הקיים היום כהילייה הבין-לאומית הוא, שישאל חיתוש את יהודה ושומרון, או את מרבית יהודה ושומרון, ושנאנחנו נוכל להמשיך להתקיים כאן גם כישות ציונית וגם כמדינה שיכולה להגן על עצמה. זה חלום באספמיה. אני מקווה שיש אחדות מספקת בתוך הבית הזה למנוע את מימוש. אני גם מאמין שקיימת אחדות כזאת.

אנחנו אומרים כפירוש, שאם אנחנו רוצים להתקדם על איזה ציר מעשי, אנחנו לא מכחישים לרגע אחד את תביעותינו לריבונות ואת תביעותינו לגבי הביטחון המינימלי הדרוש כדי

גם חילוקי דעות, הרי זה לא מוסתר. אני מוכרח לומר כאן — אני מוסיף את ההערה הזאת — שאין הסכמה בין חברי הבית לגבי הסדר הקבע. נכון שאין הסכמה בין שתי הסיעות הגדולות, אבל גם התביעה של מפלגת העבודה, כפי שאני קורא במצעה, מתייחסת להחזקת שטח ניכר מיהודה, משומרון ומעזה כחלק מהשטח הריבוני של מדינת ישראל. הדברים האלה בוודאי אינם מתיישבים עם התביעות הרבות המופנות כלפנו בימים אלה. אנחנו אומרים גם את הדברים הללו. אנחנו מציגים את עמדתנו, וגם מבהירים שאולי לא קיימת הסכמה על הכול, אבל קיימת הסכמה בוודאי על הרבה יותר ממה שמוצע על-ידי העולם או על-ידי הערבים.

על-מנת להניע את המשא-ומתן לשלום הציגה ממשלת ישראל תוכנית שלום, ובה ארבעה סעיפים. שניים מהם מתייחסים למעגל האיבה החיצוני בינינו לבין הערבים, וזה מקור הסכסוך, ושניים מהם מתייחסים להסדר-ביניים, להסדר הפנימי לגבי שאלת הסטטוס של תושבי יהודה, שומרון ועזה.

התוכנית הזאת היא מקשה אחת. אי-אפשר להתקדם לקראת פתרון כשאלת עתיד יהודה, שומרון ועזה בלי להתקדם התקדמות מקבילה בפתרון הסכסוך הישראלי-הערבי. בהעדר התקדמות מקבילה אנו עלולים להחלט להגיע למצב שבו הסדר כלשהו שנגיע אליו יטורף, כפי שהסדרים כלכונן מטורפים על-ידי סוריה או על-ידי עירק, לדוגמה. המצב הזה יכול בהחלט לגלוש להידרדרות עד כדי מלחמה.

אנחנו מציינים בסיפוק מסוים את העובדה, שכנאמו בוועידת טון קיבל מזכיר המדינה בייקר את העיקרון הזה. הוא קיבל גם את ההבנה, שבהעדר הסכמה על הסדר של קבע יש צורך להתקדם לקראת הסדר הביניים, כשכל צד שומר את חביבותיו וחזיונותיו.

אנחנו חלוקים עם ארצות-הברית בעניין הסדר הקבע. לא רק עם ארצות-הברית, גם עם העולם הערבי. אבל אנחנו מצפים עתה מארצות-הברית, שהיא תפעל בכל המרחץ בתוך העולם הערבי ומול מדינות ערב, כדי שהן תקבלנה את היוזמה הזאת כפי שהיא, על ארבעת סעיפיה, שחידוש ממדינות ערב לקיים את הסעיפים הראשונים ואת הסעיפים האחרונים, דהיינו, שיפסיקו מייד את מצב הלוחמה אתנו, שייכנסו אתנו לשיחות שלום, שמצרים תאשש את הסכמי קמפ-דייוויד בנורמליזציה אמיתית, ושאותן מדינות המדברות על הטרגדיה של הפלשתינים, של הפליטים, תפעלנה לשם שינוי באופן מעשי לשיקומם של מחנות הפליטים שבתחומנו.

ההתמקדות בחילוקי הדעות בהסדר הקבע אינה יכולה להועיל לקידום התהליך המדיני. ההתמקדות וההתעסקות בהם יכולות רק לחבל באפשרות להגיע להתקדמות מעשית. הייתי אומר שזאת היא בריוק הכוונה של יוזמת השלום: לשם בצד את מה שלא ניתן בו לגישור, ולהתקדם לקראת אותם מהלכים שבהם אנחנו יכולים להגיע להסכמה, ואפילו רק להסכמה בינינו, ולו גם הסכמה חלקית, ולהסכמה חלקית עם גורמים אחרים מחוץ למדינת ישראל.

ישראל נחושה בדעתה להמשיך את המאמץ להשגת שלום כולל עם שכנותיה. היא נחושה בדעתה לקדם את יוזמת השלום שלה ולגייס תמיכה לכל סעיפיה, והיא נחושה בדעתה לקיים את ביטחונה בארץ-ישראל ולממש את זכות אזרחי ישראל לחיות בכל חלקיה בשלום ובביטחון.

היו"ר ר' פנחס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

שנתקבלה החלטת הממשלה, או כאשר היא אינה כרוכה בהעלאת יהודים מדרום-אפריקה, או מטרה ציונית אחרת. משרד החוץ מודע, עם זאת, למצבה המיוחד של הקהילה היהודית בדרום-אפריקה ושווקד על טיפוח הקשר עמה, כמו עם כל קהילה יהודית אחרת בעולם.

5. מעת קבלת ההחלטה לא התקיימו ביקורים רשמיים של אנשי ממשל דרום-אפריקנים בישראל וביקורים רשמיים של אנשי ממשל ישראל בדרום-אפריקה. משרד החוץ מעורר קיום השתלמויות בישראל בתחומי החינוך, התרבות והחברה למשתלמים מהאוכלוסייה השחורה והצבעונית של דרום-אפריקה. בשנת 1988 באו לישראל כ-80 משתלמים.

6. משרד החוץ ימשיך לקיים את החלטת הממשלה גם בעתיד, כל עוד תהיה זו בתוקף.

עם זאת, יש לציין שמדינת ישראל אינה גורסת הטלת סנקציות כלכליות מסוג כלשהו כאמצעי לחץ על מדינות בגלל חילוקי דעות פוליטיים. התנגדותה החריפה של ישראל לאפרטהייד ידועה, וישראל אינה מפגרת אחר שאר מדינות המערב בצעדים המביעים את התנגדותה זו.

504. מפגש חברי הליכוד עם מנהיגות אש"ף

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר החוץ ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

ביום 14 במרס 1989 פורסם בעיתון "ידעיה אחרונות", כי שלושה מחברי הליכוד ביקרו זמן קצר קודם לכן בתוניס ונפגשו עם מנהיגות אש"ף. כמו כן נמסר, כי הם דנו עם נציגי אש"ף על דרכים להביא לסיום מעשי האלימות בשטחים, וכי הם הציעו שחרור עצירים והקלות נוספות בטיפול בתושבי השטחים בתמורה להפסקת האינתיפאדה.

על-פי ידיעה, לשכת ראש הממשלה הגיבה: "לא ידוע לנו על דבר כזה".

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על מפגש כאמור?
2. האם תואמה היוזמה עם משרדך?
3. מה היא עמדת משרדך וכיצד בדעת משרדך לפעול?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

שאלתו של חבר הכנסת מירום מתייחסת למפגש, שדווח עליו כנראה בתקשורת, של אנשי ליכוד עם אנשי אש"ף. למשרד החוץ וגם לי אישית לא ידוע דבר על פגישה כזאת או דומה לה. לדעתי גם לא סביר להניח שפגישה כזאת אכן התקיימה. בכל מקרה, דבר כזה לא תואם בשום צורה עם משרד החוץ, אם היה בכלל דבר כזה.

ידועה העמדה העקרונית שלנו בדבר מגעים עם אנשי אש"ף. אנחנו חושבים שמוטל על כולם, לרבות חברי כנסת וגם שרים לשעבר, לכבד את הוראות הפקודה למניעת טרור, האוסרת כל מגע עם חברים בארגוני הטרור השונים. אני מוכרח להגיד, שלצערי דווקא חברי כנסת מסיעתו של השואל הם המובילים בהפרת החוק הזה, ומתעלמים מן הנזק המדיני, ובראש ובראשונה מערער שלטון החוק.

אני מניח שהחוק הזה אינו קביל על חלק מכס. אבל נדמה לי שאנחנו, כחברי כנסת, צריכים להיות דווקא בראש המקפידים על קיום החוקים האלה, וזאת דוגמה לאי-הקפדה, שלדעתי צריך להפסיק אותה.

להגן על המדינה. אבל אנחנו אומרים, כי מי שרוצה כרגע לדון על השאלה הזאת, להתמקח ולהתעמת על השאלה הזאת, יעשה זאת בבקשה, וההתוצאות ידועות מראש. לא יכולה להיות הסכמה כלשהי. אבל אם אנחנו רוצים להתקדם באותם אלמנטים שאותם ניתן לקדם, כמו למשל בעיית הפליטים, כמו למשל התקדמות לקראת פתרון מצב הלוחמה או אי-לוחמה עם מדינות ערב, או כמו למשל הסדרים מסוימים שישנו את המצב בשטח מהאלימות הפושה למציאות חיובית יותר — אנחנו מוכנים לדון בזה. בדברים אלה אנחנו מוכנים לדון.

מי שרוצה כרגע להקדים את הסוף — לדעתנו זה יפוצץ את המשא-ומתן. אם זאת אומנם הכוונה, בבקשה. אני לא חושב שזה רצוי, אני לא חושב שזה מעשי, ואני חוזר ומבטיח לך שאנחנו לא נסוגים מהעלאת תביעותינו להסדרי קבע בכל הזדמנות אפשרית. אני מבטיח לך שזה המצב.

432. קשרים עם דרום-אפריקה

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר החוץ ביום ב' באדר ב' התשמ"ט (16 במרס 1989):

ביום 16 בספטמבר 1987 קיבלה הממשלה החלטת מפורטת בדבר הגבלת הקשרים בין ישראל לדרום-אפריקה.

ברצוני לשאול:

1. כיצד בוצעה ההחלטה הנ"ל בתחום קשרי התרבות?
2. כיצד בוצעה ההחלטה הנ"ל בתחום קשרי הספורט?
3. כיצד בוצעה ההחלטה הנ"ל בתחום קשרי המדע?
4. כיצד בוצעה ההחלטה הנ"ל בתחום נסיעת עובדי מדינה לדרום-אפריקה?

5. על אילו הישגים ממשיים של צמצום קשרי ישראל עם דרום-אפריקה יכול משרד החוץ להצביע כעקבות קבלת ההחלטה הנ"ל, בהשוואה למצב שקדם לה?

6. מה בכוננת משרדך לעשות כדי לקדם בעתיד את ביצועה של החלטת הממשלה?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ממועד קבלת החלטת הממשלה לא הגיעו לישראל, באמצעות משרד החוץ, זמרים, שחקנים או אמנים המזוהים עם משטר האפרטהייד בדרום-אפריקה. כנגד זה, מעורר משרד החוץ הבאתן של להקות שחורות כדוגמת להקת "סואטו", שביקרה בישראל בסוף 1987 וזכתה להצלחה בהופעותיה כאן.

2. משרד החוץ מתנגד להגעתם לישראל של ספורטאים דרום-אפריקנים, המייצגים ענפי ספורט שמהם הושעתה דרום-אפריקה על-ידי התאחדות הספורט הבין-לאומית. למיטב ידיעתי לא הגיעו לישראל ספורטאים כאלה ממועד קבלת ההחלטה. כמו-כן מתנגד משרד החוץ לנסיעת ספורטאים ישראליים לדרום-אפריקה להשתתפות בתחרויות ספורט המתקיימות שם.

3. מאז קבלת החלטת הממשלה לא נחתמו בין ישראל לדרום-אפריקה הסכמים לקשרי מדע או לשיתוף-פעולה מדעי.

4. בוועדה הבין-משרדית לנסיעות עובדי מדינה לחוץ-לארץ חבר נציג משרד החוץ. לנציג יש הנחיה להתנגד לנסיעות עובדי מדינה לדרום-אפריקה, כאשר נסיעה זו אינה נובעת מפריקט או מהסכם שהוחל בו או שנחתם לפני

הי"ר ר' פנחסי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המעדר):

אדוני סגן השר, מקור השאלתא היה, כמובן, פרסום ידיעה בעיתון "ידיעות אחרונות", ואני בין מי שחושבים שצריך לכבד את הוראות החוק ויש לנהוג על-פיהן; אני גם בין מי שחושבים שיש לבטל את החוק, אבל, כל זמן שהוא קיים, יש לכבד את הוראותיו.

אבל, נוסף על המקור הזה השיבה חברת הכנסת שולמית אלוני, על שאלתי ובקשתי, שהיא קיבלה אינפורמציה משני מקורות בלתי תלויים זה בזה, אחד אמריקני והשני בארצות ערב, שלפיה כמה חברי ליכוד אכן ביקרו בחוניס ופגשו שם עם ראשי אש"ף וניהלו אתם משאס-ומתנים.

השאלה היא: האם משרדך חושב שיש מקום, על רקע האינפורמציה הזאת, לבחון את העניין ולבדוק אותו שוב?

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי תגלה לנו את המקורות בחוניס. אתם בקשר הדוק כזה אתם, שהם מספרים לכם דברים.

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):

— — — כולם בוגדים פה. רק אתם לא.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אף אחד לא ידבר עם חוניס. שימשיכו להרוג אחד את השני, אל תהיה מודאג.

מיכאל איתן (הליכוד):

כל זמן שאתה אתם, אין מקום לדאגה.

הי"ר ר' פנחסי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש להפסיק את הקריאות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אצלך גם שמיר כוגד, כי הוא מתחיל לדבר.

הי"ר ר' פנחסי:

חבר הכנסת רן כהן, ביקשתי ממך להפסיק. בבקשה, סגן השר.

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת מירום, אני הבעתי את עמדת המשרד. היא שרירה וקיימת.

אשר לשמועות הללו, אני יכול לספר לך מניסיוני האישי באו"ם. אחת לחודשים, בערך, היתה מתפרסמת ידיעה כזאת או אחרת, ממקורות ערביים או איירניים, במקרה של המלחמה בין עירק לאירן, לדוגמה. האיירניים היו מפיצים ידיעה כאילו אני נפגשתי עם נציגי עירק כדי לתאם משלוחי נשק למלחמה באירן. כעבור שבוע היתה מתפרסמת ידיעה מטעם הסוכנות העירקית, שאני נפגשתי עם האיירניים. לא זה היה נכון, ולא זה היה נכון. אותו דבר עם טורקיה ויוון. זו שיטה מקובלת של הפצת מידע-אינפורמציה. הרי אתה מכיר בדיוק כמו כל חברי הכית הזה את העמדות המקובלות שכתוב הליכוד, ואני חושב שאתה גם מכיר את המציאות הפוליטית ואת המשמעות הפוליטית של מפגשים כאלה. אני חושב שאנחנו עומדים כאן בפני מהלכים דומים של דיס-אינפורמציה. בכל מקרה, אני חוזר ואומר, למשרד החוץ לא ידוע דבר.

531. חילול שבת עליידי עובדי משרד החוץ

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בעיתון "יום השישי" מיום י' באדר ב' התשמ"ט, 17 במרס 1989, פורסם, כי אנשי משרד החוץ ואנשי צבא בטאבה עבדו בשבת שעברה, לפני החזרת המקום למצרים, וחיללו את השבת.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן נעשו עבודות בשבת?
2. אם כן — מדוע נעשו עבודות אלה בשבת?
3. האם היה חילול השבת הגדול ביותר?
4. האם בדעתך למנוע מקרים דומים בעתיד? אם כן — כיצד?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

1 — 4. שאלתו של חבר הכנסת ורדיגר מתייחסת לחילול שבת, שדווקא עליו כנראה בתקשורת, עליידי נציג ישראל בטאבה. אני רוצה לומר כאן את הדברים המדויקים. זה פשוט. נציג משרד החוץ שהה כתורן במלון "סונסטא", על-פי החלטת המשרד להשאיר נציגות במקום עד לפינוי טאבה. אנשי משרד החוץ לא עבדו במקום, לא גרמו כל חילול שבת. האמת היא, שההיפך הוא הנכון. באותה שבת שמדובר עליה, בשעות הבוקר, הגיעו לאזור המסוף פועלים מצרים, שרצו להקים במקום את המסוף המצרי החדש. נציג משרד החוץ ונציג צה"ל פנו למצרים וביקשו מהם להפסיק את העבודות, וזאת כדי למנוע חילול שבת ופגיעה ברגשות הישראלים. המצרים נענו לבקשה ועזבו את המקום זמן קצר לאחר מכן. זאת אומרת, שהמציאות היא הפוכה בדיוק ממה שנמסר. אני מצטער על שהעיתונות לא בדקה את העובדות לפני פרסום הידיעה. הידיעות שפורסמו פשוט הפוכות מהמציאות.

הי"ר ר' פנחסי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני סגן השר, לא אחת אנו מקבלים דיווחים על כך שבשגרירויות או בקונסוליות של ישראל מחללים שבת בפרהסיה. שאלתי: האם יש הוראות ברורות בקשר לשמירת שבת וחגי ישראל עליידי נציגי ישראל בחוץ-לארץ, בשגרירויות, בקונסוליות, במשלחות, ומה הן המסקנות כאשר תלונה כזאת מגיעה אליכם?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

חבר הכנסת ורדיגר, אני מתוודה, אני הייתי נציג רשמי של ישראל באו"ם ולפני כן בווינגטון. אני מוכרח להגיד לך, שמעולם לא ביררתי אם קיימות הוראות מפורשות. אני הנחתי שהן קיימות. אני טרחתי — ואני יודע שגם כל עמיתי במשרד החוץ טרחו — להקפיד שלא יבוצעו פעילויות רשמיות של משרד החוץ במהלך השבת, שיש-שבת כמובן. למיטב ידיעתי, הן נשמרות כדרך קבע. זהו נוהל רגיל. לא בדקתי אם קיימות הוראות רשמיות. אני מוכן לעשות זאת ולהשיב לך.

532. הפרטנר למשא-ומתן לשלום

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמולינו שאלה את שר החוץ ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בהתאם לפרסומים בעיתונות, אמר שר החוץ בפגישותיו עם עמיתו בארצות-הברית, שלריקוד טנגו לשלום דרוש פרטנר.

שמשפרה 106, איענה לבקשתך באופן יוצא מן הכלל, מכיוון שאתה מחכה מחודש ינואר.

ברצוני לשאול:

1. האם יש לו כבר פרטנר לטנגו השלום?

2. אם כן — האם הפרטנר המועדף עלייך מוכן להצטרף לריקוד הטנגו?

3. אם הפרטנר המועדף עלייך השר איננו מוכן להצטרף לריקוד הטנגו, המוכן כבוד השר להזמין לריקוד הטנגו פרטנר אחר?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

1. כן.

2. הנושא עדיין מצוי בכדיקה.

3. אין לי מה להוסיף על הודעת ראש הממשלה בכנסת ביום 17 במאי 1989.

היו"ר ר' פנחס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):

אדוני סגן השר, אם התשובה על השאלה הראשונה היתה חיובית, אפשר לדעת מיהו הפרטנר לטנגו?

סגן שר החוץ ב' נתניהו:

סליחה, אני נתני כאן תשובה, שאנחנו מקווים שיימצא. האם יש — את שואלת? — אנחנו מקווים שיימצא. התשובה על השאלה שלך תלויה במידה רבה בתגובות מדינות ערב. הייתי אומר, היא תלויה גם בעמדתה המוצקה של ארצות-הברית. אם ארצות-הברית תאותת איתותים כפולים ולא חד-משמעיים לגבי הצורך לפעול לכינון שלום אמיתי עם מדינת ישראל, אני לא חושב שיימצא פרטנר כזה. חלקה של ארצות-הברית הוא מכריע, לכן דרוש כאן מסר חד-משמעי ולא מסר כפול.

591. טיפול ביורדים

חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר החוץ ביום ח' בניסן התשמ"ט (13 באפריל 1989):

נוכח הפרסומים האחרונים על כך, שהיקף הירידה עלול להגיע השנה לכ-21,000 איש, ברצוני לשאול:

האם נערך המשרד לטפל בנושא, ואילו הנחיות הועברו לנציגויות בנושא הירידה?

תשובת סגן שר החוץ ב' נתניהו:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין משרד החוץ מטפל בירידה או במניעתה, שכן אין הרבר בתחום אחריותו. אני מציע להפנות את השאלה לשר לקליטת עלייה.

היו"ר ר' פנחס:

תודה לסגן שר החוץ.

מיכאל איתן (הליכוד):

מאז חודש ינואר אני מחכה לתשובה. איחורתי בכמה דקות. אף-על-פי שאיחורתי אני מבקש שהתשובה שלי תיקרא.

היו"ר ר' פנחס:

בדרך כלל, כאשר חבר כנסת אינו נוכח באולם, אנחנו נוהגים להעביר את התשובה לפרוטוקול, והוא יכול לעיין בה. אם סגן שר החוץ יהיה מוכן להשיב על השאלתך שלך,

סגן שר החוץ ב' נתניהו:
גם אם הוא לא היה מחכה, הייתי שמח לעשות זאת. אני פשוט לא מוצא את השאלתך. תמתין דקה. חבר הכנסת איתן, כיוון שאין בידי תשובת המשרד, אשיב לך עליה.

השאלה התייחסה לפרסומים עוינים בעיתונות המצרית נגד ישראל ולתגובתה של ישראל. לגבי השאלה הראשונה — האם התלוננה ישראל בפני מצרים על הכתבות הללו? — התשובה היא: כן. אם אתה זוכר את המקרה הראשון, התפרסמה בעיתונות המצרית כתבה או ידיעה, שלפיה ישראל היא זו שארגנה, כביכול, את פיצוץ מטוס "פאן-אמריקן". ידיעה זו הניעה את השאלה שלך. אנחנו הגבנו בחריפות רבה מאוד, ומייד, בהודעת דובר המשרד. שנית, שגריר ישראל בקהיר התבקש עלייך שר החוץ, נדמה לי שהוא התבקש עלייך כי שר החוץ לא היה אז בארץ, להפנות תלונה רשמית של מדינת ישראל. בעקבות הפניות הללו, התנצלה מצרים באופן רשמי על פרסום אותה ידיעה. זה עונה על השאלה השנייה שלך.

לשאלה, מה מתכוונת ישראל לעשות בעתיד, כדי למנוע הפרות נוספות כאלה ואחרות? — להגיב באותה חומרה. בעצם מעבר לתגובה הספציפית על כל מקרה ומקרה — אני חושב שכאן זה מתקשר לחלק השני של יוזמת ממשלת ישראל וראש הממשלה. אנחנו אומרים: אם אנחנו רוצים לדבר על שלום, שלום עם יתר מדינות ערב והסכמי שלום עתידיים, על מצרים לכבד את הסכם השלום הנוכחי. אנחנו מסרנו את כל סיני, על שדות הנפט, על שדות התעופה, על כל המשאבים הכלכליים, ששווים בוודאי שנה או שנתיים של תוצר לאומי גולמי, על ההיבט האסטרטגי, מסרנו את כל הדברים הללו עלימנת לקבל — מה? עלימנת לקבל שלום אמיתי, לא רק שלום על הנייר, לא רק פצב של אילוחמה. ושלום אמיתי אומר: תנועה חופשית של סחורות, תנועה חופשית של אנשים, אבל גם תנועה אחרת של רעיונות, של אמירות.

אלה הם פשוט צעדים עוינים. ההתבטאויות האנטישמיות נגד ישראל בעיתונות המצרית הן ברומטר לרצינות הכוונות המצריות ביחס לקיום חוזה השלום עם ישראל. הן גם ברומטר לרצינותו של יתר העולם הערבי וליכולתו לחתום אתנו על הסכמים בעתיד. רק אם יכובד ההסכם הזה, יוכלו לבקש מאתנו להיכנס להסכמים אחרים. אם ההסכם הזה בטל ומבוטל אחרי כעשר שנים בלבד, הרי אי-אפשר לצפות מישראל, שתתייחס ברצינות להצעות אחרות.

היו"ר ר' פנחס:

תודה לסגן שר החוץ, בנימין נתניהו. אני מזמין את השר לקליטת העלייה, הרב יצחק פרץ, להשיב על שאלות.

155. המצב במרכזי הקליטה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

יושב-ראש מחלקת העלייה של הסוכנות הצהיר, ש"מדינת ישראל רוצתה את הציונות", בדברי הביקורת הוא טוען, שהממשלה מגלה חוסר יכולת לעמוד בהתחייבויות שנטלה על עצמה בנושא הדיוור והתעסוקה של העולים החדשים, הממשיכים להתגורר במרכזי הקליטה.

ברצוני לשאול:

1. כמה עולים נמצאו ב-1 בינואר 1989 במרכזי הקליטה?

2. האם קיימת בעיה בסידורם, ומה הן סיבותיה?
 3. האם ומה עומד משרדך לעשות בנושא?
- השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
1. מדי חודש מגיעים ארצה למעלה מ-450 עולים בודדים, שהם כ-5,000 לשנה.

2. קיימת בעיה בסידורם של העולים הבודדים מאחר שאין מקומות לעולים הבודדים במסגרות המעבר. כמובן, רמת ההשתתפות בשכר דירה לעולה בודד היא נמוכה ועומדת על סכום של 190 ש"ח בחודש. העולה הבודד אינו נכלל במסגרת הקליטה הישירה הניסיונית, שנקבעה עד 1 באפריל 1990.

3. משרדנו מציע להעלות את רמת ההשתתפות בשכר דירה לסך 280 ש"ח בחודש. כמובן, הגיש משרדנו בקשה לבנות מייד שני הוסטלים לעולים בודדים, על-מנת לפתור את מצוקתם הכאובה של העולים הבודדים לישראל.

היו"ר ר' פנחסי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר:

עדנה סולודר (המעריך):

אני מכינה שעל נושא הקליטה ובעיותיו — לפי דעתי, זה נושא מפתח של הקיום שלנו פה — יהיה לנו דיון קצת יותר מאוחר. אני בכל זאת רוצה לשאול בנושא הספציפי הזה של עולים בודדים. ציינת מה הן הצעות משרדך, ולא פירטת, האם התקבלו הצעותיך על-ידי מי שצריך לתת לכך את התקציב, ומה האלטרנטיבה אם לא יהיה תקציב.

היו"ר ר' פנחסי:

השר לקליטת העלייה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

ידוע לך, בוודאי, שכיום ראשון האחרון העליתי את מכלול בעיות הקליטה בישיבת הממשלה. הגשתי גם הצעות מעשיות לפתרון הבעיות הכאובות. הנושא עדיין נתון בדיון בממשלה. אני מקווה שהממשלה תבין את גודל החשיבות של העלייה והקליטה לישראל כיום, ואכן תיענה לדרישות של משרד הקליטה.

157. פעילות מיסיונרית במרכז קליטה

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

בעיתון "המודיע" מיום כ"ה בטבת התשמ"ט, 2 בינואר 1989, פורסם, כי פעילות מיסיונרית מתנהלת בשכחות האחרונות במרכז הקליטה במבשרת-ירושלים על-ידי קבוצת משפחות בפטיסטיות, שעלו מברית-המועצות בחודשים האחרונים ושוהות במרכז קליטה זה.

עוד נאמר, כי המשפחות אינן יהודיות כלל וקיבלו בדרכים שונות מעמד של עולים חדשים, וכי הן משמיעות מדי שבת מתוך כלי רכב דברי הטפה לנצרות כשפה הרוסית בעזרת מגבירי קול.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועה למשרדך פעילות מיסיונרית זו, ואם כן — מה נעשה כדי להפסיקה?

2. האומנם קיבלו משפחות אלה מעמד של עולים חדשים אף-על-פי שאינן יהודיות?

3. כיצד בדעתך לפעול בעתיד?

2. מה הוא משך שהותם של העולים במרכזי הקליטה?

3. כמה עולים מבין אלה שהתגוררו במרכזי הקליטה שוכנו בשנת 1988?

4. מה הוא הרכב האוכלוסייה של העולים השוהים במרכזים, לפי ארץ מוצאם?

5. האם קיימת תוכנית להאצת שיכונם של העולים השוהים כיום במרכזי הקליטה?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתאריך 31 בינואר 1989 נמצאו במרכזי הקליטה 10,972 עולים.

2. שהות העולים במרכזי הקליטה נעה בין חצי שנה ועד שנה ויותר. קיימים גם מקרים יוצאים מן הכלל, שבהם שוהים העולים במרכזי הקליטה תקופה העולה על שנה.

3. כ-1,500 יחידות דיור מתפנות בשנה ממרכזי קליטה — לדיור זמני (שכר דירה) ולדיור של קבע, הכולל רכישת דירה בעזרת משכנתאות, או דיור ציבורי לעולים שאינם מסוגלים לרכוש דירה על-ידי משכנתה.

4. הרכב האוכלוסייה של העולים השוהים במרכזי הקליטה הוא כדלקמן: כ-65% עולים מארצות המערב; כ-35% עולים מארצות המזרח.

5. קיימת תוכנית להאצת יציאה ממרכזי הקליטה לפתרונות קבע: א. ייסגרו 20 מרכזי קליטה, והעולים יופנו לדירות קבע; ב. עולים שיהיו זכאים לדיור ציבורי בהתאם לקריטריונים שנקבעו, יועמדו לרשותם דירות ציבוריות — קיימת תוכנית, לצערנו אין משאבים. לכן ביקשתי בישיבת הממשלה להקציב 60 מיליון דולר על-מנת לפנות 25% מהאוכלוסייה ממסגרות המעבר לדיור ציבורי; ג. למשפחות עולים בעלות הכנסת נמוכה (לפי הקריטריונים שנקבעו) יוצעו משכנתה מועדפת + השתתפות בהחזרת המשכנתה. כמו כן, יוצע להן מענק של 10,000 ש"ח; ד. משפחות בעלות הכנסה גבוהה יותר ייהנו ממשכנתה רגילה ומהשתתפות בהחזר המשכנתה. למפנים עד 31 בדצמבר 1989 יינתנו 30 חודשי השתתפות. למפנים לאחר מכן, יינתנו 24 חודשי השתתפות; ה. ליחידים חוגגל המשכנתה הרגילה ל-35,000 ש"ח, ותינתן השתתפות בהחזר המשכנתה הנ"ל; ו. משפחות המפנות דירות במרכזי קליטה ייהנו ממענקים מוגדלים ומהשתתפות בשכר דירה, בדומה לתהליך "הקליטה הישירה", המופעל כיום לגבי משפחות ממזרח-אירופה.

156. קליטת עולים בודדים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את השר לקליטת העלייה ביום י"ג בשבט התשמ"ט (19 בינואר 1989):

בסוף חודש דצמבר הגיעה לישראל עולה ממזרח-אירופה, ובמשך ארבעה ימים לא נמצא לה סידור והיא נאלצה לשהות בנמל התעופה.

מסתבר שקיימת בעיה בקליטת עולים בודדים — במיוחד מארצות מזרח-אירופה ומארצות המצוקה — שאין להם קרובים בארץ.

ברצוני לשאול:

1. כמה עולים בודדים מגיעים בחודש, בשנה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול).

1. משרד הקליטה אינו נוהג להיכנס לנושאי חוזים או הסכמי עבודה בין מעסיק לעולה כאשר ההתקשרות והמשאומתן ביניהם נעשים באופן עצמאי, בלי לשתף כל גורם אחר — הסוכנות היהודית בחוץ-לארץ או משרד הקליטה.

2. מר בנימין קרמלניק לא פנה למשרדנו בקשר לבעיה שנוצרה עם החברה המעסיקה. אגב, החל מ-9 בפברואר 1989 מועסק מר קרמלניק כמהנדס לכיקורת איכות בחברת "ציקלון".

3. במקרים שמשרד הקליטה יוזם פרויקט תעסוקתי בשיתוף עם מפעל או מוסד קיימים דאגה וטיפול בכך שכל התנאים שהוכתרו לעולים יקוימו על-פי הסיכומים וההסדרים.

296. דיור קבע לעולים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את השר לקליטת העלייה ביום י"א באדר א' התשמ"ט (16 בפברואר 1989):

בעיתון "המודיע" מיום כ"ו בשבט התשמ"ט, 1 בפברואר 1989, פורסם, כי משרדי הקליטה והשיכון הכריזו על מבצע לפינוי עולים ממרכזי קליטה לדיור קבע.

ברצוני לשאול:

1. האם תורה לפעול לשיכון עולים דתיים בדירות באזורים דתיים?

2. כיצד בדעתך לפתור את בעיית העולים הבודדים במסגרת תוכנית זו?

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

בהתאם למדיניות משרד הקליטה, עולים המתפנים ממרכזי הקליטה לדיור קבע רשאים להתגורר בכל מקום שיבחרו בו, וזאת בדומה לכל אזרחי הארץ, לפי השיקולים שכל אחד קובע לעצמו. כידוע, זה בעצם הרעיון העומד מאחורי תוכנית הקליטה הישירה — שכל עולה יבחר לעצמו את מקום הקבע שלו בהתאם לרצונו, לצרכיו ולטעמו.

במקרה של עולים המופנים למרכזי קליטה לדיור ציבורי, משרד הבינוי והשיכון הוא הקובע את מקומן של הדירות הציבוריות, לא משרד הקליטה ממנה ישירות על הדיור הציבורי.

אי לכך, בקשתו של חבר הכנסת פרוש להקים דיור ציבורי לעולים דתיים בנפרד היא בקשה שצריכה להיות מופנית לשר הממונה על הדיור הציבורי, קרי, לשר הבינוי והשיכון.

היו"ר ר' פנחס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד השר, אומנם אתה אולי מפנה לשר השיכון, אבל אני בטוח, שמתוך הניסיון שלך עד עכשיו ידוע לך עד כמה חשוב, כדי להצליח בנושא הקליטה, להימנע מכך שישלחו יהודים חרדים למקומות לא חרדיים.

היו"ר ר' פנחס:

כבוד שר הקליטה, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

כבר אמרתי, ידידי הנכבד, אני איני ממונה על נושא הדיור הציבורי, וממילא אני גם לא קובע את המדיניות. המדיניות

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

1. בשנת 1986 הגיעה משפחה לא-יהודית בשם ברעזין מברית-המועצות. ראש המשפחה, לפי מה שדיווחו לי, הוא אדם תימאני, ואף היה מאושפז במשך שנים בברית-המועצות בבית-חולים לחולי נפש. בברית-המועצות התקברו בני המשפחה ליהדות והכריזו על עצמם כיהודים. כארץ עברו האיש ומשפחתו תהליך של ברית מילה בבית-החולים "שערי צדק". במשך הזמן הם התחברו לנוצרים הגרים בסביבה, והללו השפיעו עליהם לעבור לשורות הכת המשיחית ולהאמין בישו.

ב-10 בדצמבר 1988 וב-17 בדצמבר 1988 הסתובב העולה ברעזין עם רכב באזור מרכז הקליטה במכשרת והשמיע ברמקול את מיסת חג המולד. הוגשה תלונה רשמית למשטרה על-ידי הנהלת מרכז הקליטה, ובמקביל החלה הסוכנות לטפל בבקשה לצו פינוי ממרכז הקליטה.

2. הנ"ל הגיע ארצה דרך השגרירות ההולנדית, שקיבלה את הצהרת המשפחה שהם יהודים ועברו גיור. בארץ הוא נתקבל על-פי חוק השבות.

3. בגלל כל מה שהוזכר לעיל דרש מנכ"ל משרד הקליטה מן הסוכנות לעשות כל אשר לאל ידה על-מנת להוציא את האיש לאלתר ממרכז הקליטה ולמנוע בעדו לעסוק בפעילות מסיביות בתוך מרכז הקליטה.

היו"ר ר' פנחס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני השר, האם מודע משרדך לנעשה בעניין כניסת עולים שאינם יהודים על משפחותיהם? אינני מתכוון לאלה שהתגיירו גיור רפורמי אלא ללא-יהודים, לנוצרים, מרומניה, מברית-המועצות. הם נקלטים בארץ, הם נמצאים במעונות. מה עושה משרדך כדי למנוע את קליטתם במעונות עולים?

היו"ר ר' פנחס:

כבוד השר, בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

כל העולים המגיעים לישראל, בין שהם יהודים ובין שאינם יהודים, מתקבלים אך ורק על-פי חוק השבות. אינני ממונה על ביצוע חוק השבות וגם לא על תיקונו. האחריות לחוק השבות מוטלת על כל חבר כנסת. באותה מידה שהיא מוטלת עלי, היא מוטלת גם עליך, ידידי חבר הכנסת ורדיגר.

231. תעסוקת עולים חדשים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את השר לקליטת העלייה ביום כ"ז בשבט התשמ"ט (2 בפברואר 1989):

מצורפת כזה פרשת הפרה לכאורה של חוזה עם עולה חדש.

ברצוני לשאול:

1. האם המקרה ידוע לך?

2. אם לא — האם ככוונתך לפעול למען העסקתו של מר ב"ק (שמו המלא מופיע במקור) ולמימוש חוזהו עם חברת "כור"?

3. מה בדעתך לעשות בנדון?

4. איך בדעתך לקלוט עולים חדשים אם אין מציעים להם תעסוקה אותה?

ברצוני לשאול:

1. הנכונות הידיעות דלעיל ?
2. מה עושה ממשלת ישראל על-מנת להציל את יהודי אתיופיה?

תשובת השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין בידינו אימות לידיעות המתפרסמות.
 2. ממשלת ישראל עושה כל שביכולתה, במגוון המישרים, על-מנת להציל את יהדות אתיופיה. נושא זה שייך לסדרת הנושאים שהשתיקה יפה להם.
- היו"ר ר' פנחסי:
תודה לשר לקליטת העלייה. חברי הכנסת, את התשובות על השאלות הנוגעות למשרד המשפטים ולמשרד העבודה והרווחה ישמעו השרים בצמידות להצעות לסדר-היום.

ה. הצעות לסדר-היום

הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום הארץ

— אומרים לנו שזוהי תחושה רעה שבבית גדול חיות רק משפחות בודדות, וזה נותן לתושבים כירוחם, בדימונה, במצפה-דמון, ואני מצטטת: תחושה ש"חיים בעיר רפאים". על הפנינים האלה של כיבוש הנגב, אותו אזור שאין חילוקי דעות שהוא הרורבה הגדולה ביותר של העם היהודי, של מי שמדבר על עלייה, של מי שמדבר על קליטה, של מי שמדבר על הפרחת, של מי שמצטט את הנביאים, איך אפשר לומר "עיר רפאים"?

אני מבנה מנין באה התחושה הזאת. אם אני לוקחת עיר, ויש לי פה מספרים, כמו ירוחם, ואני שואלת: כמה אנשים באו בעשר השנים האחרונות וכמה עזבו? 2,809 ניתוספו, זה כולל ילודה, ו-4,278 עזבו, היינו כפליים. אם אני לוקחת את דימונה, אותו פרט שהיה צריך להיות הדבר הגדול והנפלא ביותר — רבותי, 15,000 עזבו, ליתר דיוק 14,996. בתקופה המקבילה ניתוספה מחצית מהמספר הזה, בכלל זה ריבוי טבעי.

מי עוזב? — המשפחות החזקות. אם אני מצטטת במדויק — המשפחות המשופרות. לפני כן לא שמעתי ביטוי כזה. אבל הואיל ואני מנסה להביא גאולה לעולם, אני רוצה להביא דברים בשם אומרם. מי עוזב? — המשפחות המשופרות. זאת אומרת, שאותו חוץ גדול של הפרחת הנגב הופך לנגד עינינו סיפור עצוב, וכדי להעלות את המורל של האוכלוסין, הורסים ביישוב מאות בתים.

רוב הדירות והבתים הם של משפחות. משפחה גדלה. נניח שנשארו דירות של 40 ו-50 מ"ר ותחזרים חברה מהצבא. אילו חזרו לשם, הדבר החכם ביותר שאפשר היה לעשות הוא לתת אותן כדירות-יחיד לבחורים ולבחורות שתחזרים מהצבא, שהם אנשים בוגרים וטוב שתהיה להם פינה משלהם, שתהיה התפתחות. יש אצלנו תאווה נוראה, שעוד לפני שאתה מתחתן, אתה כבר צריך דירת לוקסוס עם כל הלוקסוס בפנים, ונכנסים לחובות ולכל מיני אבנטורורות כספיות. הרי אפשר היה לתת את הדירות הקטנות האלה לבחורים ולבחורות שתחזרים מהצבא, שתהיה להם פינה משלהם, ושלא יצטרך אדם מבוגר, אחי הניסיון של הצבא, לחזור לבית הוריו, בצפיפות שהם חיים,

המקובלת במדינת ישראל מיום הקמתה היא להקים דיוור ציבורי לכל העולים לישראל בלי להסתכל, לא הייתי אומר בתעודת הזהות — בתעודה האידאולוגית של כל עולה. זו המדיניות הקיימת במדינת ישראל. אני לא אחראי למדיניות הזאת. גם אין בידי הכלים לשנות את המדיניות הזו אפילו יש לי השגות עליה.

332. מצב היהודים באתיופיה

חבר הכנסת יצ' לוי שאל את השר לקליטת העלייה כיום י"ח באדר א' התשמ"ט (23 בפברואר 1989):

נציגי יהדות אתיופיה כינסו לפני כשבועיים מסיבת עיתונאים ומחו על מה שהם כינו "אוזלת ידה של ממשלת ישראל בהבאתם ארצה של 20,000 אתיופים". לפי האינפורמציה שמסרו, יהודי אתיופיה נרצחים בגלל יהדותם. בחודשים האחרונים נרצחו עשרות, ומדי יום נרצחים יהודים נוספים. היהודים שם חיים באווירה של פחד ונתונים בסכנת כליה.

היו"ר ר' פנחסי:

אנו עובדים להצעות לסדר-היום. ראשית, לפנינו הצעות לסדר-היום מס' 852, 862, 873, 888, ו-896, בנושא: הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום הארץ. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשיחה שהיתה לי לפני כמה דקות עם שר הבינוי והשיכון כעניין הנגב, הוא אמר דבר שראוי לחזור עליו: שלצורך הפיתוח, לצורך היוזמה, לצורך הרוח הגדולה שלנו בארץ, עמוד האש נעלם ואינו. הוא צדק.

אנחנו באנו לכאן לכבוש את המדבר, ויש הרגשה קשה, שהמדבר הולך וכובש אותנו. כאשר שמעתי, כמו רבים אחרים, על הריסת מאות בתים בעיירות בנגב, בערים בנגב, בייחוד בגדולה ובכולטת שבה, אולי זו שחלינו בה את תקוות המחר הגדולות ביותר — דימונה, חשתי תחושה של דיכאון, כי זה הזכיר לי את הספר "מאה שנים של בדידות". הנה הלכנו ויצרנו והיתה תקווה גדולה, היתה עשייה גדולה, והדבר הולך ומתכרסם, הולך ומתכרסם.

כאשר נשאל איש משרד השיכון, על שום מה הורסים שם בתים, איך קרה שיש הזנחה כזו, הוא אומר, וזה אולי המשפט המזעזע ביותר, שבית זה כמו בגד: אחרי כמה תיקונים אתה מחליט לזרוק ולקנות בגד חדש. רק אנשים נוודים, אנשים ללא שורשים, אנשים ללא שייכות, יכולים להגיד שבית הוא כמו בגד.

בית הוא עוגן. בית הוא מקום. בית הוא שייכות. מי שבא לכאן לבנות ולהיבנות ולהשתרש רוצה שבבית ייוולדו ילדיו, נכדיו וגם ניניו יגיעו לשם. בית אינו בגד.

אם אנחנו שומעים שיש מאות של דירות ריקות והן גורמות לתחושה שלילית ולריכאון באוכלוסייה, משהו חמור הרבה יותר מהזנחת בתים רעועים שנבנו בתקופה מסוימת מתרחש שם. גם אם הדירות הן קטנות, ולא כל הדירות הן דירות קטנות — בין הבתים שהורסים אותם יש גם בתי-קומות

מקסימליים, לא לחלוקה בין המפלגות. אני יושבת בוועדת הכספים וכל יום עולה סומך בפני. אין דיון ממלכתי נכון על סדר עדיפויות. שום דיון לא התקיים על סדר העדיפויות הלאומי. דנים בכעיות חשוכות כשלעצמן בין המפלגות ובתוך הקואליציה. אנחנו חייבים להתגייס ולדבר על סדר הקדימות הלאומי בדימונה, בירוחם ובבאר העיירות בנגב. הן חייבות להיות במקום הראשון בסדר הקדימות הלאומי למען כולנו, למען ילדינו ולמען נכדינו. תודה.

היו"ר ר' פנחס:

תודה לחברת הכנסת אלוני. באותו נושא — חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה.

עמיר פרץ (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אדוני שר השיכון, אני שמח ומאושר, כי עוד יש כוחי לעבוד במדבר הנגב ולעזור לחבר צעירים וצעירות נפלאים, שלקחו על עצמם משימה גדולה וקשה להפוך מדבר לעדן. ואני רואה זכות גדולה להשתתף במפעל נועז זה.

אפשר לעזור לכניין המדינה לא רק בעמידה כראש הממשלה. אני נמצא יחד עם אנשים אשר עליהם שר משורנו הגדול חיים נחמן ביאליק: "יהי חלקי עמכם ענוי עולם ואילמי נפש / צנועי הגות ועלילה / חולמים נעלמים, ממעטי דברים ומרבי תפארת".

חברי הכנסת, הדיון שאנו מקיימים היום על הריסת בתים בנגב כמדיניות ממשלתית מוביל אותנו לדיון על שברו של החזון הציוני. על השאלה כיצד הצלחנו להפוך משפחות חדורות אמונה, שעזבו כל אשר היה להן, ואף שהוגדרו כעלייה המונית, בפועל הרי כולם היו סוחרים, עסקן במקצועות חופשיים, אך באהבה הם המכילה רובו הגדול של העם במחרשות, למקומי מושבים, למקומי ערים, ליצרי תקווה.

אין לי ברירה היום אלא לצטט חזון וצטט את דבריו של דוד בן-גוריון — אולי זה יעזור, ואם לא יעזור, אולי משהו מאתנו ירגיש מברש. וכך אמר דוד בן-גוריון: "מדינת ישראל אינה סובלת מציאות מדבר בתוכה. אם המדינה לא תחסל את המדבר, עלול המדבר לחסל את המדינה. הרצועה שבין יפו לחיפה, ברוחב של 25 קילומטר, המכילה רובו הגדול של העם בישראל, לא תעמוד לאורך ימים בלי יישוב רב ומבוצר במרחבי הדרום והנגב". ואני יכול להמשיך עוד ועוד ועוד.

אבל, כאשר הממשלה מטילה על שר הבינוי והשיכון לבוא ולהשיב על החשיפה המבישה והמחפירה שמדינת ישראל הורסת בתים בנגב, והעובדה ששר הבינוי והשיכון הוא המשיב, זה מצביע על מצב משונה בממשלת ישראל. האם הבעיה היא של משרד הבינוי והשיכון? האם משרד הבינוי והשיכון שמח לטפל בהריסת הבתים? האם משרד הבינוי והשיכון אינו רואה בתכלית העשייה שלו את אכלוס המבנים? האם כבוד השר הוא הכתובת? הוא הכתובת כסגן ראש הממשלה. כל ממשלת ישראל היתה צריכה לעמוד כאן היום ולתת תשובות, ובראש ובראשונה ראש הממשלה. הוא צריך לבוא בעצמו ולומר מדוע משרד הבינוי והשיכון, שהוא משרד מפא"ר הרוצה לעסוק בעשייה ובכנייה, צריך לטשטש את העובדות. ואין לו ברירה, כי כשמבנים ננטשים והם הופכים מאורוות פשע, הם הופכים לדוגמה של התייחסות לרכוש הציבורי. כשהונדליוס חוגג והאווירה ביישובים קשה, מה נותר עוד? נותר להרוס על-מנת לטשטש את הבושה.

שר הבינוי והשיכון יעמוד כאן ויאמר — כפי שנציגו במחוזות אמרו לנו — שהבתים נהרסים בגלל שיקולים

ועם זה הוא נמצא בקרבת מקום. אבל הרשות שאיננה רוצה דיכאון אינה משקיעה בטיפוח הדברים האלה, כי בית איננו בגר. לכן, הבעיה שלנו הרבה יותר רחבה.

בדקתי בעיירות פיתוח בצפון. המצב שם הרבה יותר טוב.

התירוצים הם, שהורסים בתים ישנים כדי לפנות מקום ל"בנה ביתך". אם אנחנו משווים את מספר הבתים שבנו במסגרת "בנה ביתך" למספר הבתים שהרסו, הרי אני מציעה לא להשתמש בתשובה הזאת. אי-אפשר להעמיד 100 יחידות מול מאות יחידות שהורסים. לכן, הדבר הזה איננו עומד בשום יחס.

יכול להיות שזה עגום, ובית שהונח אחרי תקופה ארוכה שאיש לא גר בו הופך בית רפאים. הרשו לי להגיד משפט אחד אישי במקצת. כשנישאתי לחבר קיבוץ שעזב עם חולצה ומכנסיים ולא היה לנו איפה לגור, לקחנו צריף מעודפי הצריפים הטורמיים של הסוכנות שהובאו משכדיה. הצריף שאני גרה בו עומד 37 שנים, והוא יוכל לעמוד עוד 50 שנה. כמעט בכל המקומות האחרים שהביאו אותם לשם הצריפים אינם. בשל הזנחה וריקבון הם לא קיימים. זאת אומרת, אותם בתים הגיעו למצב של הזנחה, ריקבון ורפאים מפני שהם הוזנחו וניטשו ולא היתה דאגה לשמור אותם. לא היתה דאגה להקים מייד דבר אחר במקום דבר שנהרס.

עניין עזיבתן של עיירות הפיתוח — והבאתי פה שני מספרים על ירוחם ועל דימונה, שאני יושבת בהם צריכים לזעזע את אמות הסיפים. אם נוסיף על זה את העובדה, שלא הושקע שם בפרויקטים של תעשייה, של עשייה — הרי בדימונה היום 13% מכוח העבודה מבוטלים. זאת אומרת, אחוז המבוטלים באזורים הזה הוא גדול מאשר בכלל בארץ —

עמיר פרץ (המערך):

מובטלים, לא מבוטלים. מי שביטל אותם היא הממשלה. אם ייתנו להם עבודה הם לא יהיו מבוטלים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל הם בכל זאת מבוטלים.

עמיר פרץ (המערך):
לא באשמכם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מובטלים, סליחה.

מכל מקום, אני סבורה שמה שקרה באותה הריסה, שממקדת את תשומת לבנו ומראה לנו כיצד המדבר הולך וכובש את השטחים החשובים ביותר של מדינת ישראל במקום שאנחנו נכבש אותם, חייב להדליק נורה אדומה ולחייב אותנו לא רק לדאוג לבתים שם אלא לדאוג שהמקום יהיה מקום משיכה, מקום של התעוררות, שיהיה איוז מבצע לאומי גדול שיחייב אותנו. עסקנו היום בעניינים של עלייה וקליטה. יושבים ומדברים. הירידה הולכת וגדלה. אנחנו צריכים לתת לשטחים האלה אטרקציה מתקדמת, חשובה, להחזיר את עמוד האש לנגב. שישישו ישימום וצייה, ושיהיו שם מים, ושיתהיה שם יצירה ולא יתייחסו לבית כמו לבגר. אם מתייחסים לבית כמו לבגר ואפשר להרוס אותו, גם אל יישוב אפשר להתייחס כך. אנשים צריך שיהיה להם עוגן במקום שבו הם חיים ואהבה אליו.

אני מבקשת משר הבינוי והשיכון, שנמצא פה, מהממשלה ומחברת הכנסת: חשבו היטב כיצד להפנות משאבים

נמצא בשולי החברה, שהחברה לא מכירה במעמדו כמחייב, שהחברה לא מכירה בתפקידו הציוני, קל להפכו לאדם שיוציא אל הפועל ביטויים של לאומנות, ומחר יהיה זה שעלול לזרוק אבנים על פלאחים חמימים המגיעים לעבודה. בגלל מצוקה חברתית אנחנו עלולים ליצור מלחמה של מעמדות, של חלשים בחלשים, הפועלים הישראלים ייאבקו בפלאחים המשטחים, אף לא לאחד משני הגורמים הללו אין קשר והשפעה כלשהם על התהליכים המדיניים, שכולנו צריכים להמשיך ולהיאבק בהם.

אני רוצה לומר היום לשר השיכון: אתה חייב לאלץ את ממשלת ישראל כולה לבוא ולתת את דעתה על הבעיה המרכזית של יצירת תעסוקה הולמת ומתאימה לתושבי עיירות הפיתוח ולבניהם. רק אז בטוחני כי תצליח, אין לי שום ספק בכך, לאכלס את כל הדירות, לשקם אותן, להפוך לשכונות יפות עם גאווה מקומית. אין לי שום ספק בכך, אתה חייב לכפות בדרךך — כשאתה רוצה, אתה יכול — על ממשלת ישראל להתחיל לבצע את הפרויקטים הלאומיים כנגב, שכבר הוחלט עליהם. זה תפקידך כשר השיכון, אבל, אדוני, זה גם תפקידך כאדם המגיע מעיירת פיתוח, כאחד האנשים שצריכים לנהל את המאבק האמיתי על תפקידן ומהותן של ערי הפיתוח במדינת ישראל.

לכן אני מצפה שיקום משהו ויאמר: לא המצוקה לנגב אלא הטובים לנגב. תודה רבה.

הי"ר ר' פנחסי:

תודה לחבר הכנסת עמיר פרץ. באותו עניין — חבר הכנסת שאול עמור. איננו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת הרב אריה גמליאל, בבקשה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הריסת הבתים בעיירות הפיתוח בדרום הארץ, בעיקר בדימונה, כירוחם ובמצפה רמון, מעוררת לכאורה רגשות צער על השחתת רכוש, כי אפשר לייצר דירות אלו לשימושים תועלתיים כלשהם.

נאמר בפרשת כיתתא: "לא תשחית את עצה לנדה עליו גרון", כלומר, יש איסור להשחית עצי פרי. מכאן אנחנו למדים על איסור השחתת כל דבר שיש לו ערך. אף-על-פי-כן נאמר בתלמוד, במסכת בבא קמא, דף צא, עמוד ב', שהדקל המניב פירות פחות מקב והזיתים המניבים פחות מרובע הקב אין בהם איסור השחתה ומותר לקצוץ אותם, כיוון שההוצאה גדולה יותר מהכנסה.

עוד נאמר בתלמוד, במסכת שבת, דף קט, עמוד א' — כאשר היה רבה חולה שרף רהיטים כדי לעשות לו מדורה לרפאו מחוליו, ושאלו אביו, תלמידו: הרי יש בזה איסור כל תשחית. השיב לו, כי כל תשחית של הגוף עדיף, דהיינו, איסור השחתת גוף האדם עדיף וקודם לאיסור השחתת רכוש.

ביקרתי בדימונה ובירוחם וראיתי את הבתים העומדים להריסה — בתים ישנים מאוד, שנבנו לפני כ-30 שנה בסטנדרטים נמוכים מאוד, שבורים ופורצים עד כדי כך שעלות השיפוצים היא למעלה מ-30,000 שקל ועלולה להגיע ל-50,000 שקל. לכן כדאי יותר לבנות דירות חדשות בסטנדרטים גבוהים יותר של בנייה, כאיכות טובה יותר.

אי לכך, אין מניעה להרוס בתים אלה ואין בהם איסור השחתה, כיוון שההוצאה גדולה יותר משווי הדירות ולא משתלם לערוך בהן שיפוץ.

כלכליים. אבל לזה אין שום קשר לעובדות. אילו לא ננטשו הבתים במשך השנים, הם לא היו הופכים לעולם נטל כלכלי. כיוון שיש יישובים רבים בארץ שאותם בתים, מאותן שנות הקמה, אוכלוסו ושוקמו והפכו לתפארת, אולי לרגל שנשוא שר הבינוי והשיכון בידיו, ובצדק, נושא פרויקט השיקום, שבו הוכח כיצד הופכים מצוקה בתוך שכונה, בתוך אוכלוסייה, לאיזו בשורה, לאיזו תקווה.

כל תעמדם בפנינו היום ותגידו: יש שיקול כלכלי, ועדיף לבנות דירה חדשה מלשקם דירה קיימת, או להקצות את השטח במסגרת מפעל "בנה ביתך". זה טשטוש של האמת, כיוון שכיישובים, שבהם השיטה היא אכלוס כשיטת המיטה החמה, אין בעיה, אין זמן להרוס את הבתים, אין זמן להפוך אותם למאורות פשע.

אני רוצה לומר לחברי כאן, במשכן: נכון שיש הרבה מאוד נושאים חשובים מאוד, אבל כל אחד מהם, למען מצפוני שלו, ייקח לו חצי יום וינסע לשם. לא נצליח להעביר אליכם כאן את התחושות של האווירה וההשפעה ההרסנית שיש לתהליך של הריסת מבנים.

אני ביקרתי, אני ראיתי, וידעתי קודם הרבה יותר מחברים כאן. אבל כשאתה נכנס לכית של משפחה, שגרה במבנה של 48 יחידות דיור, והיא גרה בו לכדה, התחושה ברורה. ומי זו המשפחה הזאת? אתה שואל את האיש: מאיפה באת? למה באת? מתברר לך שהוא היה בתנועת-נוער במרוקו, מתברר לך שהוא בא כתחושה שהוא הולך להיות שותף לדבר החשוב ביותר, מתברר לך שיש לו ארבעה בנים, כולם ביחידות קרביות, ומתברר לך שהוא מתגעגע לימים שאותן 48 דירות היו מאוכלסות. הוא מתגעגע לימים של האווירה של המשפחתיות, של התמיכה ההדדית, של התחושה שהנה אפשר לקלוט עוד, ולא לקחת ממנו רק את הדירה, כי הוא יעזוב, לקחנו ממנו גם את כבודו. כמה הם מושפלים כשהם נמצאים במצב הזה.

ואני אומר לכם: כילד שגדל בעיירת פיתוח, דימונה היתה קנאתם של כל ילדי עיירות הפיתוח בכל הארץ. לא היה יישוב שסימל בשבילנו יותר מכול את הצלחת המודל שנקרא עיר פיתוח, לא היה יישוב שכל עיירות הפיתוח התקנאו בו כמו דימונה — במערכת החינוך החזקה שהיתה שם, בתשחית החברתית, בסמליות בכך שהם היו הראשונים לכבוש את השממה באותו אזור, בכך שעליהם הטילה מדינת ישראל משימה לאומית חשובה כל כך.

אבל, יש כאלה שינסו — ואני אומר זאת כאן, וזו אולי הסכנה האמיתית — יש כאלה שינסו לעשות אפרכה בין ערי הפיתוח לנגב בכלל, בין מצוקה להתיישבות, בין אוכלוסייה מגשימה לאוכלוסייה משלימה. אנחנו לא ניתן. בואו נבדוק: שזפון — התפורר ונסגר; גרעין אשלים — התפורר לגמרי; קיבוץ יהל — במצב חמור מאוד; מושב קדש-ברנע — 12 משפחות, אי-אפשר לדעת מה יקרה אתן; עזון — 4 משפחות; כפר-דוד, שרצו להפוך אותו לסמל, להגשמה של החזון של בן-גוריון — הרי עד שנתנו אישור לקראת יישוב כנגבעל שמו של בן-גוריון, היה מאבק שלם סביב העניין הזה. כפר-דוד — התפורר והתפורר. איננו.

הגידו לי: האם אנחנו רואים כאן היום בפיזורו של כפר-דוד גם את פיזורו של החזון הציוני?

חברים יקרים, יש בעיה נוספת, אקטואלית. המצוקה החברתית גורמת לתופעה של ביטוי לאומנות, שאין להם קשר לאותה קבוצה שמשתמשים בה. אדם מוכטל, המרגיש שהוא

כרטיסים לכיוון אחד ויוצאים לחפש עבודה בחוץ-לארץ. זוהי תופעה חמורה ומסכנת, העלולה להפוך את ערי הפיתוח למושבות קשישים.

לפיכך, הפתרון לבעיית אלה הוא בפיתוח מקומות עבודה חדשים על-ידי הקמת מפעלי תעשייה שונים, בעיקר מפעלים עתירי-ידע, וכך על-ידי דיור נאות ותעסוקה טובה תוכלנה עיירות הפיתוח לעצור את ההגירה השלילית.

נכחור, עתה ראשי ערים חדשים, נמרצים ונלהבים, והם מוכנים לקדם את עיירות הפיתוח, אולם הם נמצאים בגירעונות כספיים כבדים, לדוגמה, שיעור הגירעון השוטף של עיריית דימונה הוא יותר מ-13 מיליון ש"ח. יש למצוא פתרון מידי לבעיה זו, כדי שיוכלו לפתור את הבעיות העיקריות.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת הכספים.

היו"ר ר' פנחס:

אתה מציע לדרון בהצעה כמילאה, אחרים יציעו לאן להעביר אותה. תודה לחבר הכנסת הרב אריה גמליאל. ישיב על ההצעות שר הבינוי והשיכון וסגן ראש הממשלה, מר דוד לוי. בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבין שחברי הכנסת התכוונו להעלות הצעה שונה לחלוטין מזו שהתקבלה מדבריהם, ומצאו בעצם נושא שאיננו רלבנטי כלל וכלל, כדי להביע מעל כמה זו את דאגתם למצבן של ערי הפיתוח. אני יכול להבין זאת, אבל אינני פטור מלהשיב על הסוגיה שבגינה עלו על טרמפ שכזה, כדי להעלות נושא שכפני עצמו חייב להעסיק את הממשלה, ודרכה — את הכנסת.

אריה אליאב (המערך):

זה לא רק ערי פיתוח, זה אזורים שלמים. זה אזורי פיתוח.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

בסדר, בינוי ודאי שאין ויכוח על כך.

אני רוצה לומר, שחברי כנסת מהקואליציה עושים דבר והיפוכו, וברגע של אמת, אם הנושא הזה אמיתי, מחרישים בשעה הנכונה, ברגע הנכון, בעת שהכנסת מאשרת את תקציב המדינה, ואינם מעלים את הסוגיה הזאת לראש דאגותיהם. אני עשיתי זאת בממשלה, אני מוצג על-ידי חברי בממשלה — ובשל שתיתם של חברי הכנסת בעת שהועלה נושא ערי הפיתוח — כמי שמפריע-להבראה כלכלית, שכן שאלתי, מה יקרה לאזורים אלה, איך נניח להם להתמוטט, האם נחזור שנות דור אחורנית, משום שלא נתנו את הדעת על אזורים אלה ועל תושביהם? אני מפנה את חברי הכנסת לאופן שבו הוצגתי, אני מפנה אותם לכמה מחברי הכנסת מסיעה מסוימת בכית הזה, שתבעו לפטר אותי.

אדוני היושב-ראש, בעיית ערי הפיתוח היא בעיה כאובה. כולם מדברים בשבחן, כולם מעלים על נס את תפקידן. כולם מתכוונים אחורה בנענועים, על מה שהביא אנשים למקומות אלה ועל מה שאנשים אלה חוללו שם. אבל, ככל שאנחנו מתקדמים, מצבם הכלכלי של תושבים-אזרחים אלה, הראויים להערכה ולאהבה על מסירותם, על קורבנם, על השנים הקשות שעברו עליהם, על התלאות שהיו מנת חלקם — נמצא בנסיגה.

לא חולף חודש שאינני מעלה את הסוגיות האלה בממשלה. ככל שהממשלה הזאת גדולה, בוטחת בעצמה מבחינת המהיכה המסיבית שיש לה בכנסת, אני יכול לומר: אין די מודעות לסוגיה הזאת, כי לא בתים ולא שיכונים חסרים

כמורכב, הדירות האלה משמשות חממות של פשע ועבריינות לסוחרי סמים, לנרקומנים ולשאר מרעין בישין. הן מושכות אליהן בני נוער ומבוגרים, משמשות מוקד משיכה וגורמות להידרדרות מוסרית חמורה. זוהי סיבה מספקת להריסת הבתים האלה.

נדמה לי, שאיננו מודעים דינו לחומרת המגפה הנוראה המתפשטת בחברה הישראלית — מארת הסמים. לכן איננו רואים בכך סיבה חשובה ומספקת כדי לבצע פעולות דרסטיות לחיסול חממות הפשע הללו.

יחד עם חברי הרב כר-יוחאי טיפלי בנרקומנים, אחרי שהתייאשו מכל הרשויות הממלכתיות המטפלות בנושא, כי אין כוחות ואין מי שמטפל. כך התוודענו לאסון הנורא הזה, האוכל כל חלקה טובה בחברה הישראלית. נרקומן "כבד" צורך סמים בסכום העולה על 10,000 שקל. כדי להשיג את המימון הזה הוא חייב להיות עבריין — גנב, שודד, אנס ורוצח. הוא מוכן לבצע כל שליחות של פשע בשעה שאוחז בו השיגעון לסם, ה"קריז" בלשוננו, או שהוא הופך להיות סוחר סמים וממשיך את הרס החברה ומכניס אנשים נוספים למעגל האימה הזה, וכך הנגע פושה והולך בחברה.

שוחחתי עם מנהל המחוז במשרד השיכון, מר אריה בר, שגדל במעברות ורואה עין בעין עם התושבים את טובתן של השכונות וערי הפיתוח, וכן עם ראש העיר דימונה, מר גבי ללוש, ועם ראש עיריית ירוחם, מר אלמקייס. כולם הגיעו להסכמה ולמסקנה, שלא משתלם לשפץ את הדירות וכי הן מהוות מפגע חברתי מסוכן. הם שמחים על הריסת הדירות.

יתירה מזאת, הם מברכים את מדיניות משרד השיכון, המפנה את עיקר המשאבים לבנייה ברמה גבוהה, איכותית ויוקרתית. גולת הכותרת של מדיניות זו היא בניית הווילות במסגרת "כנה ביתן" במטרה להפוך את עיירות הפיתוח מעיירות נחשלות ומעורורות קדרות לעיירות חמד מטופחות ומסודרות. לכן הריסת הבתים ובנייה במקומם של וילות במסגרת "כנה ביתן", או הקמת גינות נוי וכו', היא המהלך הנכון במדיניות נכונה זו.

יש לשנות את התפיסות המיושנות, כדי לעצור את הבריחה והנטישה ההמונית של העיירות האלה במיוחד. אומנם בירוחם, כפי שנודע לי, נעצרה ההגירה השלילית, אך בדימונה, כפי שמסר ראש העיר, עזבו את העיר בחמש השנים האחרונות כ-3,000 תושבים.

אי לכך, אדוני השר, אני מחזק את ידיך ואת מדיניותך בנושא זה, ואומר לך על דרך שנאמר בתלמוד: אשר שיכרת — אשרך ששיכרת.

אדוני היושב-ראש, אני לא העליתי הצעה לסדר-היום בעניין הריסת הבתים, כי אין אני רואה בה בעיה בפני עצמה. העליתי הצעה לסדר-היום על מצבה הקשה של העיר דימונה. בין היתר, הכנסתי את נושא הריסת הבתים, כי הוא סימפטום של הבעיה החמורה של העיר, הנובעת מההגירה השלילית מהעיר. הדירות נשארות ריקות ועזובות והן נהרסות במשך הזמן.

כמורכב, קיימת אכטלה חמורה מאוד בעיר. יש למעלה מ-1,000 מובטלים, שאין להם תעסוקה. בטלה מביאה לידי שעמום. שעמום מביא לידי חטא ופשע.

ב"דיעות האחרונות" פורסם אתמול על בחורים צעירים, שלאחר שירותם הצבאי הם מתארגנים בקבוצות, ורושעים

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מדוע אתה צריך להכתוב? שיהיה רצון חופשי לאנשים,
במחיר זול — — —

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
אני לא מכתב, אני לא מוציא בכוח, אני לא מוציא צווי
פינוי. אדם עובר לדירה מרווחת, טובה יותר, מדירה רעועה
שאניה ראויה למגורים. אני צריך לשמר את הדירה הזאת רק
כדי שיאמרו לי שיש לגביה חשיבות ממדרגה ראשונה שתזכיר
לנו מעשי ראשונים? איזה מין צדק חברתי זה? מי יקבע מי
ימשיך לגור בדירה כזאת? מי שיקבע למשפחה שתמשיך לגור
בדירה כזאת הוא החורץ גורלות. לכן, כאשר דירות אינן ראויות
למגורים, צריך להרוס אותן כמסדר. ובאותו מקום מפתחים
מגרשים חדשים לבנייה חדשה, "לבנה ביתך", למגרשי
משחקים, למוסדות ציבורי, בתיאום עם ראשי רשויות. לא אחת
אנחנו מפתחים, על-פי בקשתם, בהשקעה גדולה יותר.

ויש דירות ריקות, גם חדשות. אז מה נעשה? לא נעשה את
חובתנו?

אביא דוגמה: בירושלים, החדוש, אם ירצה השם, נתחיל
בפרויקט גדול מאוד — בינוי מחדש של פרויקט ממילא.
חלקו הטוב, שיש לו ערך, יישמר וישוקם, והשאר, ללא יסודות
הוא נופל ומתפורר, לגביי נאמר: לא נפתח, לא נבנה. האם
נשמור אותו כך? יהיה שימור ותהיה הריסה למען בנייה חדשה,
וזה הכל.

ובשכונת-התקווה לא הרסנו בתים ולא נבנו אחרים
במקומם? ובשכונות רבות לא שיקמו וראינו את הערך של
הדירות? פרויקט שיקום השכונות, במסגרתו יש אלפי יחידות
דיוור ששוקמו והורחבו. האם תאוונו להרוס?

אבל הסוגיה היא אחרת. אני חוזר ואומר: לקחו טרמפֿעל
הסוגיה הזאת כדי להעלות נושא. אם זו המגמה, תקראו לילד
בשמו, תעלו. אולי לא היו נותנים לכם בקואליציה להעלות
הצעה על מצבן של עיירות הפיתוח, מצבן הכלכלי והחברתי.
את זה אני יכול להבין, כי גם הכנסת היא לא מה שהיא צריכה
להיות, עם כל הכבוד. יש מחיר לממשלה גדולה כזאת. אבל לא
לתקוף ולא להעלות נושאים שהם בוערים? ויש נושאים
בוערים.

המצב החברתי הולך ומחמיר. האבטלה היא מכה איומה,
שנגרש את תוצאותיה בכל תחומי חיינו. אנחנו מדברים
ומדברים, והתמודדות אמיתית — אין. ודאי שהנגב, ביסוסו
הכלכלי, עשייה כדי שאנשים יצאו לבוא ולהתגורר בו, מחייב
מדיניות מיוחדת שנותנת עדיפות ברורה בכל תחומי החיים,
מעל השולחן ולא מתחת לשולחן. כמו כן הגליל. אנחנו יודעים
להיות אפילו אסטרולוגים ולומר מה יקרה בעוד חמש ועשר
שנים. אבל אנחנו לא חיים את ההווה. לכן דרושה היחלצות
ותוכנית נועזת, כדי לתת ליישובים האלה תקווה, כסים, כדי
לתת לתושבים אחיזה במקומות האלה, שאלהים הגיעו
הוריהם, שם הם נולדו וגדלו והם חלק מהם. אני גר ביישוב
כזה, ילדי נולדו שם. אני ידעתי את השנים ההן, אני ידעתי
אבטלה על ההשפלה שבה, אני ידעתי אנשים אשר התאימו את
עצמם לתקן של מקרי סעד גם כשהיו בריאים, ובכלב
שיתקיימו. יש לי נוסטלגיה לזה? יש לי נוסטלגיה לרוח
ולאמונה של האנשים, אין לי נוסטלגיה לתנאים ההם, אשר
הרסו בנו חלק גדול מהחברה שלנו.

והיום, היום אני רואה שאנחנו יוצאים ידי חובה מדי פעם
בפעם, אבל אין אנו עושים את המוטל עלינו: מקורות תעסוקה.

בערי הפיתוח. חסרים מקומות עבודה, חסר כסים שיבטיח
עתיד לדור הצעיר שם; חסרה מדיניות ברורה וגלויה, שתיתן
עדיפות לאזורים אלה. אדם שגר באופקים, כרימונה,
במצפה-ירמון, בבית-שאן ובקריית-שמונה — איזו עדיפות יש
לו, זולת בתחום השיכון? אם כדי לקיים משפחה הוא צריך
להסתייע בעבודה של אשתו, ולפעמים היא המפרנסת, הרי
שכדי להחזיק ילד במעון הוא משלם למעלה ממחצית שכרה.
ארנונה — אותו דבר; מיסוי — אותו דבר. כאשר מעלים את
הדרישה לבטל הטבה במיסוי שניתנה לכמה ערי פיתוח, בפרט
בקו העימות — כאן מתבטאת האטימות, לצערי הרב.

הבעיה של ערי הפיתוח היא הביסוס הכלכלי. מדינת
ישראל יכולה בהחלט להתמודד עם הסוגיה הזאת, אם היא
רוצה, אם היא תעמיד אותה בראש דאגותיה. בכמה מקומות
מדובר? בכמה יישובים מדובר? אין מדובר ביותר מעשרה. מה
היא ההשקעה הדרושה לכן? — פחות מהרבה בובוים
שאנחנו עדים להם. והאנשים נוטשים. צעירים שגדלו בעיירות
אלה, ורובם גם נולדו בהן, האוהבים את המקום, שחשים חלק
ממנו, אינם מוצאים את עתידם שם, ובלית-ברירה הם נאלצים
לנטוש.

לא דירות חסרות. בערי הפיתוח כנגב, כרימונה,
במצפה-ירמון וכירוחם, הוקמו כעשר האחרון יותר מ-5,000
יחידות דיוור, וברמה גבוהה. על מה הזעקה? על כי הורסים
בתים שאינם ראויים כלל לאכלוס, ובמקומם מקימים בתים
אחרים כסטנדרד גבוה. כיאה לתקופה שלנו, ומגרשי ספורט,
מגרשי משחקים ומוסדות ציבור שלא היו? על זה הזעקה?
מישהו יאמר לי שיקום הצינונות מתבטא בכך, שאני אשמור על
דירות שאינן ראויות למגורי תחול, שבהן גידלו אנשים שמונה
ועשרה ילדים באווירה חונקת, ואומר להם: למען הצינונות
תמשיכו לגור שם בלי בלטות, ואני אעשה לכם תיקונים
קוסמטיים? ואיזו צפיפות, משפחה בתוך משפחה, ללא גינה,
ללא פיסת קרקע למשחקי ילדים, שום דבר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה אתה לא מעביר את זה — — —

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
תרשי לי. ואז נבוא ונאמר: אני מניף את הדגל הזה, כי זאת
הצינונות, בדירות רעועות שנבנו לפני שנות דור, ובאיזה טיב
של בנייה? זה הסמל? או שמא בנייה ראויה לשמה, ראויה
לאנשים, רווחה בדיוור, שיקום מה שניתן לשקם? ואלפי יחידות
דיוור שוקמו והורחבו. את זה לא מזכירים?

ונדמה שיושבת ממשלה, על-פי התיאורים האלה, והיא
כפיאורל שמה לה למטרה להרוס, וכאילו משאירים את
האנשים ברחוב ואנחנו תאוונו להרוס. קצת איוון.

יש רבים בבית הזה שמכירים שכונות שלמות כערי
הפיתוח שהדירות שם היו קרויות "רכבות". אני גרתי ברכבת
כזאת. וצריך לשמר אותן?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני גרתי בדירה כזאת.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:
צריך לשמר אותן בתור מה — נוסטלגיה, מוזיאון חי?
ותפקידה של המשפחה להמשיך להתגורר בה? וכשמסביב
הכול מתפתח, אני אומר לה: לא, את תמשיכי לגור שם, כי זה
יקר לנו?

משה גפני (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, אתה טענת, ובצדק, שהמציעים "תפסו טרמפ" על הנושא של הריסת הבתים כדי לעסוק בכביה המרכזית של ערי הפיתוח.

ממשלת האחדות איננה מאפשרת לדון בכביה המרכזיות הקשות ביותר במדינת ישראל. אני רוצה לומר לך, אדוני סגן ראש הממשלה, שלא רק חברי הקואליציה סובלים מזה שממשלת האחדות אינה מאפשרת להם להעלות לדיון דברים קריטיים, אלא גם חברי האופוזיציה. אני ביקשתי להעלות לדיון את הנושא של פריצת משרדי המועצה המקומית באופקים על-ידי מובטלים, שהגיעו עד פת לחם, אבל נשיאות הכנסת לא אפשרה לי, לצערי, להעלות זאת.

לכן, אני מוצא כאן את ההזדמנות לבנות את חובי, ואני באמת "תופס טרמפ" על הנושא של הריסת הבתים.

שבת וייס (המערכ):

סליחה, חבר הכנסת גפני, פה כולם "תפסו טרמפ" על העניין של הריסת הבתים, אף שעקרונית כולם צריכים בסופו של דבר להסכים שההריסה היתה נחוצה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת גפני, טרמפ הוא מצב קבוע. כשיורדים ממנו

משה גפני (דגל התורה):

אני "תפסתי טרמפ" על דטרמפים.

עניין הריסת הבתים כשלעצמו יכול להיות שהוא מוצדק, אף שיש לי השגה בעניין זה. כחבר הנהלת המועצה באופקים ניהלתי משא-ומתן עם חברת "עמיגור", כדי שלא תהרוס בתים, והיא אומנם לא הרסה, ותחת זאת, שתביא אוכלוסייה לבתים האלה, שתרחיב את הדירות, תשקם אותן, ויש אפשרות כזאת. נציגי חברת "עמיגור" אמרו לי: תשלמו מחיר גבוה — אני לא רוצה לנקוב פה בסכומים — ואם לא, נהרוס את הבתים. לכן, מדיניות הריסת בתים יכולה להיות נכונה רק אם מקיימים דיון לגופו של עניין בכל מקום ומקום. אבל כאן לא זה הנושא.

הנושא המרכזי הוא אכן ערי הפיתוח, הוא אכן בעיית האבטלה. אני פונה אליך, אדוני, לא כשר הבינוי והשיכון, זה לא הנושא שלך, אלא כסגן ראש הממשלה. הממשלה הרחבה הזאת צריכה לעמוד באומץ ולומר — מה זאת אומרת לא העלינו את העניין של ערי הפיתוח? אני עצמי, בתקופה זו של חמשת-ששת החודשים שבהם אני חבר הכנסת, דיברתי ארבע פעמים על נושא ערי הפיתוח, והבאתי גם נתונים, אבל מתעלמים מהבעיה הזאת במכוון. בממשלה שאתה יושב בה מכהן בה כסגן ראש הממשלה, האנשים אינם מודעים לבעיה זו. כי אוי לא אם הם כן מודעים לה וכך הם מתעלמים ממנה. אם אתה אומר שאתה בורד בממשלה בעניין הזה — זו בושה לממשלה, זו בושה למדינה.

אני משתתף בסימפוזיונים, ומפעם לפעם שואלים אותי, האם אני ציוני. אני לא רוצה לשאול את האחרים, האם הם ציונים. אני מתבייש כשאני מגיע הביתה בכל לילה ורואה את הצעירים שאין להם מקומות עבודה, ולא יהיו להם. אל תשקרו להם, אל תגידו להם שהיה להם מקומות עבודה. שום יום פרטי לא יביא מפעל לעיר פיתוח. אין שום הצדקה כלכלית לבנות מפעל בדרימונה, אם רק מחיר שיחות הטלפון מגיע לפי עשרה או לפי עשרים משהן עולות למפעל בתל-אביב; אם רק

ביסוס כלכלי, מדיניות מס דיפרנציאלית — כן, מימון שירותים ממלכתיים מסוימים למען אותם תושבים, כדי שאשה תוכל לקחת את ילדה למעון בלי שזה יביא אותה לשקול האם כדאי בכלל לצאת לעבוד, כאשר רוב המשכורת שלה הולכת על אחזקת הילד.

אלה הדברים העומדים על סדר-יומנו: האם באופקים, האם בדרימונה, האם בבית-שאן, האם במקומות אלה אפשר לראות בשוויון נפש אנשים שאינם עובדים ומרגישים אט אט שהם מיותרים, אולי גם מיותרים בעיני עצמם? זו הסוגיה הדומטית של התקופה שלנו, ואנחנו הפכנו כולנו למחשבים של האינדקס ומשמעותו, של הגירעון, של "מה חסכנו", והאנשים שהם העיקר, עיקר העיקרים, מתחבטים בתלאותיהם במקומות אלה.

ואני מסכים: אורחים טובים, לדוגמה, שכל דרישתם ותביעתם לעבוד, הפכו לדבר שבמקומות מסוימים בארץ הזאת הוא אפילו בושה. אנשים, בחלק מסוים של הארץ, חושבים שהעבודה היא בושה ונועדה לאחרים נחותים מהם על-פי תפיסתם. ובמקומות אחרים של הארץ הזאת אנשים צעירים זועקים לעבודה ורואים בה את הקיום בכבוד, ואין להם.

ככל שהממשלה הזאת גדולה, קולוסלית מבחינה פרלמנטרית, אין לה אותה רגישות המתחייבת והמחייבת כל ממשלה בתחום החברתי.

כבר הוכח, ועברנו תחנות כאלה, שכל מה שאתה חושב שאתה חוסך מבחינה כלכלית בתחום הזה, אתה משלם עליו אחר כך ריבית דריבית, והדבר כרוך בתלאות בעתיד. אז אתה מתחיל לדבר על שיקום, מצביע על ההידרדרות החברתית, ולפעמים אתה גם מגיע לידי ייאוש.

זה המצב האמיתי, ולא הריסת הדירות הרעועות, שאינן ראויות למגורים. וראי שאין איש יכול לבוא ולומר למשפחות האלה, גם מבחינה מסורית וגם מבחינה הצדק החברתי: גרם בדירות שנבנו לפני 30 שנה ואינן ראויות למגורים, הסביבה איננה מפותחת, אבל אתם תישארו, כי זוהי הציונות. לא, זה לא מקובל עלי. קמו שכונות חדשות וטובות, וצריך לפתח עוד ועוד. לא דירות חסרות-שם, חסרה דאגה כלכלית אמיתית והבטחת קיום לכבוד-לאנשים אלה.

אדוני היושב-ראש, זוהי חובתה של המדינה, זוהי חובתה של הכנסת ושל הממשלה ללא הבדל מפלגתי. אני יכול לומר, שבתחום הזה, מבחינת הרגישות לבעיה, אינני מוצא, לצערי הרב, הבדל בין הליכוד לבין המערכ. טוב שהושמעה הזעקה בכית הזה, והיא תהדהד גם ככתב-אישום.

אני חושב שהנושא המרכזי הוא דאגה לעתידם של תושבי ערי הפיתוח, כדי שלא ייאלצו לנטוש אותן ולא יחיו במצוקה רק משום שהם גרים במקומות אלה. אני מאמין באמונה שלמה, כי עמדת הכנסת, שתתאחד סביב העניין, תשפיע השפעה מכרעת על הממשלה.

משום כך, אני מציע שהכנסת תקיים דיון במליאה בנושא זה.

היו"ר ר' פנחס:

תודה לכבוד סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון. רשות הדיבור לחבר הכנסת משה גפני, להצעה אחרת להצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני, במסגרת של שלוש דקות, בבקשה.

הערה שנייה, אדוני השר, אנחנו נתקשה מאוד בשנים הקרובות לטפח חלק מן הערים האלה, אינני אוהב לקרוא להן ערי פיתוח, כי גם פה יש סטיגמה. זה כמו ילדים טעוני טיפוח. אני מכיר את כל ההמצאות שאנחנו המצאנו באוניברסיטאות בתורת הסיבוכים. אנחנו מלכי הסיבוכים הסוציולוגיים. חוקרינו מתרשנים במחקריהם ובכספים המושקעים במחקרים האלה. כל הזמן עושים סיבוכים סוציולוגיים ותורמים בכך לסטריאוטיפים.

לגבי הערים הקטנות או הבינוניות שהוקמו אחרי הקמת המדינה, אנחנו נהיה כמצוקה. כי רוב האליטה של ישראל, ואני אומר זאת כחלק מן החכורה, עובד רק על תל-אביב וסביבתה. שם המועדונים, שם התרבות, שם העיתונים, שם החיים הציבוריים. יש מפלגות תל-אביביות גם כנסת, בסביבה. שם הפסטיבלים הגדולים. כשעכו כבר עושה משהו, עושים הכול כדי לצמצם אותו, והערים הגדולות מחקות זאת מייד. שם האוניברסיטאות, שם הכסף, שם מקיימת התנועה הקיבוצית את ה"צוותא" שלה — כולנו, לא הזכרתי אותם ראשונים כי הם לא כראש התור בעניין הזה, הם אחרונים.

כל זמן שלא תהיה מדיניות של פיזור רציני מאוד — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש 10 עד 15 בערי הפיתוח.

שבח וייס (המערך):

אני יודע, אני מכיר אותם, אני מופיע בהם. אני יודע את ההבדל בינם לבין ה"צוותות" האחרות. הזכרתי את זה בסוף. הזכרתי קודם דברים אחרים.

יש פולחן תל-אביב, או פולחן הערים הגדולות, גם בתקשורת, עם כל השמחה. איך מראים בדרך כלל את ערי הפיתוח? מראים אותן במסכנות שלהן.

אכן, אם אנחנו מדברים על עיכוי או על גידול של הערים האלה, על שימור המשפחות שהצליחו לגבור על כל המכשולים ולעלות למעלה, הרי כל מדיניות פיזור תרבות והאקדמיה כארץ צריכה להשתנות, אם נוכל עוד להשפיע על התכנון העתידי. תודה רבה.

היו"ר ר' פנחסי:

חבר הכנסת גפני, אתה נרשמת להצעה להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת גמליאל. האם אתה מסתפק כמה שכבר אמרת לגבי הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני, או שאתה רוצה לנצל את זכותך ולעלות לדוכן כדי להציע גם את הצעתך לגבי הצעתו של חבר הכנסת גמליאל?

משה גפני (דגל התורה):

אני מוותר.

היו"ר ר' פנחסי:

אם כן, חבר הכנסת יוסי גולדברג מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני ממלא-מקום ראש הממשלה ושר השיכון, חברי הכנסת, מאחר שנבצר מחבר הכנסת שאול עמור, יושב-ראש הוועדה לערי פיתוח, להגיע היום, נתבקשתי להשמיע את הדברים, גם בהצעה לסדר-היום — ולא ניתנה לי האפשרות לכך. דובר כאן על "טרמפים", אבל נושא ערי הפיתוח הוא בנפשונו.

ההוכחה עולה לו פי עשרים או פי שלושים ממה שהיא עולה למפעל בתל-אביב.

אני מסכים אתך במאת האחוזים — או שמקיימים מדיניות אמיצה ורצינית כדי להתמודד עם הבעיה, או שצריך יהיה, חס וחלילה, לסגור את ערי הפיתוח.

היו"ר ר' פנחסי:

מה הצעתך, חבר הכנסת גפני?

משה גפני (דגל התורה):

ההצעה שלי היא לא לסגור את ערי הפיתוח.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה, אינני יודע אם זו צריכה להיות ועדת הכספים או ועדת החינוך, אבל יש לדון בכובד ראש בכעיה.

היו"ר ר' פנחסי:

תודה רבה לחבר הכנסת גפני, המציע להעביר את הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני לוועדה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, להעלות הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת אריה גמליאל.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתנצל בפני חבר הכנסת גמליאל על שמסיכות טרמפיות אני מבקש להסיר את הצעתו מסדר-היום. אבל כל הנושא שלו היה טרמפ.

אני מבקש להעיר שלוש הערות ולא להסרידכם זמן ארוך מדי. הערה ראשונה היא גם פרוצדורלית וגם מהותית. אני פניתי לחלק מחברי הכנסת ישירות, ולחלק מהם באמצעות נציגיהם, כאשר הם ערערו בוועדת הכנסת בנושא הזה. על מה שהיה בנשיאות הכנסת לא אומר מלה, משום שזה לא מקובל. ובשום אופן אינני רוצה להפיר את הנהוג. אבל בוועדת הכנסת, בזמן הערעור, פניתי אליהם בבקשה לרדת מן הנושא הזה בהקשר הזה.

מדוע עשיתי זאת? — כי יש פה סטריאוטיפ כעצם העלייה על הטרמפ הזה, אפילו אם עושה זאת איש עיירות הפיתוח. זאת אומרת, מצפים מעיירות הפיתוח להתנהגות אחרת מאשר בתל-אביב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, מצפים להתנהגות אחרת של הממשלה כלפי עיירות הפיתוח.

שבח וייס (המערך):

חברת הכנסת שולמית אלוני, אני באמת ידיד שלך ואני יודע שזו היתה כוונתך, אבל כך זה יוצא. יש לנו עדיין שתי אמות-מידה: בחיפה ובתל-אביב נפלא להרוס ולשקם ולכנות, אבל בכל מקום מוזנח, שכוח-אל, קטן — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שבח וייס (המערך):

אני אתך לגמרי, חבר הכנסת גמליאל. אבל כאשר עושים זאת בעיר פיתוח — זה לא. שם הם עוד יכולים להסתדר בתנאים שבהם הם חיים. העניין הזה עוד יושב כתוכנו. אם אני הייתי צריך להחליט על סדר-עדיפויות, הייתי עושה זאת בכל מקום ובכל עיר פיתוח. הייתי מחסל את השרידים של תקופה קשה, מתעתעת, שלא בכוונת מתכוון הפכה בלתי צודקת. זו הערה ראשונה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
תאמין לי, יש לי אתמול היה דיון על משרד האנרגיה
וצברתי אנרגיה.

יוסף גולדברג (הליכוד):
אין ספק שבירינו הרבה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:
תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון להעלות
הצעה אחרת. בבקשה, מה הצעתך?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ
לוועדה.

היו"ר ש' וייס:
לא, אתה תציע להסיר את ההצעה הזאת, כי חבר הכנסת
שמעון שטרית כבר הציע להעביר אותה לוועדה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אם כן, אני אציע להסיר אותה.

היו"ר ש' וייס:
הפרינציפ ברור. לכולנו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן, הפרינציפ ברור.

אני מבקש לומר לכבוד השר שהדיון הספציפי — לא
החלק של ה"טרמפ", כפי שזה נקרא כאן — בכל זאת אינו רק
עילה להיתלות בה, משום שגם ביישוב שמחזור החיים שלו
הוא פחות או יותר תקין הורסים לפעמים אזור מסוים
משקולים מסוימים. לא זאת התמונה בעיירות הפיתוח. לא
זאת התמונה באותם יישובים כנגב ובגליל, הנתונים בהגירה
שלילית ויש בהם עודפי דירות. אם מגיעים להרסותן, בחלק זה
ביטוי של הנטישה הקיימת, והיא מעבר לאותו חנוך מחודש,
שהוא דאוי בהחלט. נדמה לי שחלק לא קטן מהנושא שבו
אנחנו מדברים הוא בקטגוריה הזאת.

נכון, זה סימפטום חמור, העובר על שני חלקי הארץ, על
הגליל ועל הנגב — ואני מצטרף לדבריו של עמיר — על כל
המגזרים בתוכם. חבר הכנסת גולדברג, בוא נעזוב את הוויכוח
הזה בין המגזרים השונים. כאשר הערתי את ההערה שהוויכוח
הוא פוליטי, התכוונתי לומר שסדר העדיפויות של הממשלה
הוא תוצאה של הכרעות פוליטיות.

יוסף גולדברג (הליכוד):
אבל אי אפשר להזניח את המגזרים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני טוען, שבעניין הזה לא סגן ראש הממשלה ולא חברי
הקואליציה יכולים לרחוק בניקיון כפיים של דיבורים מעל
הדוכן — לא סגן ראש הממשלה זה עשר שנים ולא החברים
בקואליציה זה שבע שנים. פה צריכה היתה לבוא לירי ביטוי
— זה הוויכוח שאני קורא לו "פוליטי", תקרא לו בשם אחר
— העדיפות לנגב ולגליל, לאוניברסיטה של באר-שבע,
לכית-החולס "סורוקה", לדימונה ולירושם, לשדרות,
לקדש-ברנע ולמושבי השובלים, למושבי לכיש, לקיבוצים
ולכל המגזרים.

יוסף גולדברג (הליכוד):

סמלה של הציונות הוא ערי הפיתוח. בחודש מרס 1989
פנו 13,153 דורשי עבודה ללשכות העבודה בערי הפיתוח.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם כן, למה אינך רוצה שידונו בזה?

יוסף גולדברג (הליכוד):
את בוודאי יודעת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בסדר, הכנתי.

יוסף גולדברג (הליכוד):
התייחסתי לזה בתחילת דברי.

עמיר פרץ (המערך):
יוסי, אני רק מבקש ממך: אתה אל תשתמש במלה
"טרמפ".

יוסף גולדברג (הליכוד):
תודה, ידידי חבר הכנסת עמיר פרץ.

אני רוצה להביא לידעת חברי הכנסת, שכאשר נאבקנו פה
בעניין התקציב, זעקתי שהתקציב מקפח את הצפון ואת הדרום.
זה לא בא לידי ביטוי לאחר מכן, ואלה הן התוצאות.

מדברים על צמיחה, מדברים על שינוי מבני. מהבית הזה
חייבת לצאת הזעקה, אנו חייבים לפעול כדי להכניס את
הממשלה כולה לעשייה. אני חושב שגם אם נהיה מעטים,
נגרום כבר בימים הקרובים לכך שיינתן מענה מתאים ליישובים
המרוחקים, ובמיוחד לערי הפיתוח.

בעצם הימים האלה מתנהל מאבק, ודובר על פתרונות
כספיים כאלה ואחרים. כשהוגש התקציב, נאבקו על סגירת 14
חחנות מגן-דוד-אדום בערי הפיתוח, בהיקף תקציבי של מיליון
800,000 ש"ח. אבל למשרד הבריאות היו 88 מיליון שקלים
מהרזרבה לפעולות אחרות.

ידידי, זה מעבר לכל שאלה פוליטית, זה בנפשו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זו שאלה פוליטית. אם לא תבינו את זה, זה לא יבוא לעולם
על פתרוננו. זו שאלה פוליטית של סדר עדיפויות.

יוסף גולדברג (הליכוד):
גם 4.6 המיליארדים?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מה זה שייך? זו שאלה פוליטית.

יוסף גולדברג (הליכוד):
שאלתי, שמעתי גם את דעתך.

והמושבים היכן? ועיירות הפיתוח היכן?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אותו דבר.

יוסף גולדברג (הליכוד):
אבל שם לא שמעתי את זה בדיוק כך.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת גולדברג, הערה שלי ולא על חשבונך.
חבר הכנסת אורון, אתה משתתף גם בדיון וזאת זה. אנא, שמור
את האנרגיה עוד לשלוש דקות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדברג, מיצינו את כל קריאות הביניים. אנחנו בראשית סדר-היום והשעה כבר 14:00.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכן אני טוען שהכרה הוא, ולא, אנחנו נתייך על הסימפטומים, פעם אחת בצורת הריסת בתים ופעם אחרת בתחום אחר — במקום על שינוי כולל של המדיניות לגבי שני האזורים הללו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אורון. אני מזמין את חבר הכנסת שמעון שטרית להצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ. אני מבין שאם הצעה זו היתה להסיר את הצעתו, חבר הכנסת שטרית מציע ודאי להעבירה לוועדה.

שמעון שטרית (המערך):

אני מציע להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר השיכון, רבותי חברי הכנסת, גברתי חברת הכנסת אלוני, אני שותף לתחושה הכללית, שכדי להעלות על סדר-היום דיון בנושא החברתי צריך אולי לנקוט דרך עקיפה, ולא אשתמש במלה לוועדה.

הדבר הוא כך משום שמטבע הדברים שמנו תמיד בראש סדר העדיפויות שלנו את הנושאים הביטחוניים והמדיניים יותר מאשר את הנושאים החברתיים. העידו כאן אנשים על עצמם מי גדל איפה. אני גדלתי בדירת שיכון בת 33 מ"ר, בלי דלתות ובלי בלטות. היה זה בשיכון א' בטבריה. אחר כך עברנו לשיכון ד'. זה כבר היה בשנות ה-60. זו היתה דירה עם יותר חדרים, נדמה לי בת 60 מ"ר.

אני שותף למחשבה, שאם הדירות האלה הוזנחו והידרדרו וירדו לרמה שאי אפשר לכבד בהן את יושביהן, צריך להרוס אותן. אין בזה שום דבר. אני לא מרגיש שום דבר בהריסת דירה כזאת, אף שהקימו אותה בזמן הקמת המדינה והמפעל הציוני.

אם, לעומת זאת, אפשר לשפר אותה ולהתאים אותה למטרה אחרת, אזי אין יוכוח שצריך לעשות זאת ולאפשר למישהו אחר לגור בה במקום להרוס אותה. ואני מניח שעל זה אין יוכוח. לכן לא מובנת לי ההמולה שעורר מישור סביב אותו מקרה שהאשה סיפרה שהיא גרה לבדה בבלוק שלם, והיא פוחדת בגלל בתה בת ה-17 שגרה אתה, ושהיא צריכה ללוות אותה. למקרה הזה אין פתרון וזאת להוציא את המשפחה הזאת משם ולהעבירה למקום אחר. אם אפשר לטפל באותו בלוק ולהתאים אותו לליעוד אחר, בבקשה. אם לא, צריך להרוס ולאפשר הקמת יילות באותו מקום, ולאפשר לבני המעמד הבינוני להקים בתים במסגרת "בנה ביתך", וכך אפשר אולי למשוך לשם תושבים.

אני מסכים שהנושא החברתי אינו תופס את המקום הראוי לו, וראיתי זאת גם בדיון על התקציב. אני הצעתי הסתייגות להקציב 10 מיליון שקל כשביל כבישים בצפון, ו-10 מיליון שקל כשביל כבישים בדרום. הסתייגות נדחתה. ואני הצעתי עוד כמה הצעות.

אני שמח שבמהלך הדיון בוועדת הכספים מנענו את ביטולו של חוק החיילים המשוחררים, המענק המיוחד הזה. אני שמח שמנענו את הצורך לשלם דמי הרשמה בבתי-ספר תכנוניים. עשינו איוו עבודה, אבל לא די בכך.

אני חושב כי חובה עלינו ככנסת, וחובה על הממשלה כממשלה, להמשיך לטפל בנושאים החברתיים הללו, כי אין להם לובי חוץ מאתנו. להם אין מערכת של פרקליטים ויועצים, אנשי ציבור ומינהל. אנחנו הלוכי שלהם. כולנו כאן הלוכי שלהם. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת רפאל פנחסי להצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת גמליאל.

אני רוצה להזכיר שההצעה האחרת של חבר הכנסת משה גפני, שבמקורה נועדה להצעתו של חבר הכנסת גמליאל, בסוף עברה אל הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. על כן התפנה מקום לחבר הכנסת פנחסי להצעתו על הצעתו של חבר הכנסת גמליאל.

משה גפני (דגל התורה):

אני הגשתי שתיים.

היו"ר ש' וייס:

גמרנו. אל תסבך יותר. אני כבר סיבכתי את זה די.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למען האיוון, כדי שלכל ההצעות יהיו שלוש הצעות, האחת — להסיר, השנייה — להעביר לוועדה, והשלישית — לדיון במליאה, אני מציע להעביר לוועדה את הצעתו של ידידי חבר הכנסת הרב גמליאל.

כפי שציין סגן ראש הממשלה ושר השיכון, גם אני חושב שהנושא הוא יותר תקציבי, וצריכה הכנסת להשמיע את דעתה ואת קולה. לכן אני חושב שהמקום המתאים ביותר לעשות זאת הוא בוועדה, ששם יהיו גם תוצאות, ולא דיון במליאה שבה יוצאים רק ידי חובה עם דברת. לכן אני מציע להעביר את הנושאים לוועדה לדיון ענייני עם תוצאות מעשיות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל פנחסי. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה אלקטרונית. על כל הצעה יהיו לנו למעשה שלוש הצבעות. אחת — להסיר. אם יהיה דיון, נצטרך להצביע על דיון במליאה, או דיון בוועדה. אנחנו מתחילים בהצבעה על ההצעה של חברת הכנסת שולמית אלוני. מי בעד הסרתה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא שהעלתה חברת הכנסת

ש' אלוני בסדר-היום — 1

נגד — 4

נמנעים — 0

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלתה

חברת הכנסת ש' אלוני בסדר-היום

לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ארבעה נגד, אחד בעד, איש לא נמנע. זאת אומרת, היא לא הוסרה.

עכשיו אני מצביע על דיון במליאה נגד דיון בוועדה. כיוון שאפשרויות ההצבעה הזאת לא מתאפשרות באמצעות הכפתורים שלפניכם, אנחנו נאלצים להצביע על כל נושא בנפרד.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את	
הנושא שהעלה חבר הכנסת	
ע' פרץ בסדר-היום	— 20
נגד	— 0
נמנעים	— 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
ע' פרץ בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שנתייחס לזה כמו להצעה הקודמת. 20 הצביעו בעד, ויש נמנע אחד. אין לנו כאן עוד 20 חברי כנסת שיכולים להצביע בעד הצעה אחרת. לכן אני מוותר על ההצבעה השלישית. הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ אכן תידון במליאה כהצעת סגן ראש הממשלה.

חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בסיבוב השלישי סביב הצעתו של חבר הכנסת גמליאל. השאלה שאני כאן מציג לפניכם: מי בעד הסרת הצעתו של חבר הכנסת גמליאל מסדר-היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את	
הנושא שהעלה חבר הכנסת	
א' גמליאל בסדר-היום	— 0
נגד	— 18
נמנע	— 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת גמליאל בסדר-היום לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני כבר מודיע לכם שהיתה כאן טעות. אני הצבעתי בעד, כי אני הייתי בעל ההצעה. טעות במחשב. על כל פנים, הנושא יידון.

עכשיו אנחנו עוברים להצבעה מס' 9: מי תומך ברעיון של סגן ראש הממשלה ושר השיכון לקיים דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת גמליאל?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את	
הנושא שהעלה חבר הכנסת	
א' גמליאל בסדר-היום	— 18
נגד	— 1

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת א' גמליאל בסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אני מחליט כאן החלטה כהחלטה קודמת. הצבעה מס' 9 קובעת, כי כל שלוש ההצעות יידונו במליאה כהצעתו של סגן ראש הממשלה ושר השיכון. גמרנו את הדיון בסוגיה זו.

שמעתי פה הצעה מעניינת, אף שאיננה הכרחית, כי יש כאלה שיכולים שלא להשתתף כלל בהצבעה. אני הופך כל לא-משתתף למשתתף. אם יהיה הרוב נגד דיון במליאה, זאת אומרת שיש רוב בעד העברה לוועדה. אבל לא נסתכן, ונצביע על כל דבר בנפרד.

השר א' אולמרט:

אולי תסביר למה הכוונה כאשר מצביעים בעד?

היו"ר ש' וייס:

מיידי אסביר. מי שתכנן את הכפתורים לא הביא את הדברים האלה בחשבון.

אנחנו מצביעים על הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. השאלה שאני מציב בפני חברי הכנסת היא: מי בעד דיון במליאה בהצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני, כהצעת השר, מי נגד, מי נמנע? הצבעה מס' 6 לפרוטוקול.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את	
הנושא שהעלתה חברת הכנסת	
ש' אלוני בסדר-היום	— 21
נגד	— 1
נמנעים	— 0

ההצעה לכלול את הנושא שהעלתה חברת הכנסת ש' אלוני לסדר-היום נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

בעד דיון במליאה 21, נגד — 1. סביר מאוד להניח שכבר לא צריך להצביע בעד העברה לוועדה במקרה זה. אני לוקח את זה על אחריותי כחוקף האריתמטיקה שעשיתי כאן וההיגיונות האלמנטרית של חברי הכנסת שלא יצביעו פעם כך ופעם כך, דבר שאפשרי לעשותו באמצעות הכפתורים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ. השאלה הראשונה שאני מציג בפניכם, ידידי, היא: מי בעד הסרתה, כהצעתו של חבר הכנסת חיים אורון?

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את	
הנושא שהעלה חבר הכנסת	
ע' פרץ בסדר-היום	— 0
נגד	— 17
נמנעים	— 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת ע' פרץ בסדר-היום לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

17 חברי כנסת הצביעו נגד הסרתה. זאת אומרת שיתקיים דיון. עכשיו אנחנו עומדים בפני הצבעה שנייה כאותו נושא. הצבעה מס' 8 למען הפרוטוקול. השאלה שאני מציב כאן: מי בעד הצעתו של סגן ראש הממשלה ושר השיכון לקיים דיון במליאה בהצעתו של חבר הכנסת עמיר פרץ?

1. הצעה לסדר-היום

קווי פעולה של הממשלה בשאלת ערביי ישראל

ראו מה קרה מאז החלה האינתיפאדה. היא חדרה לתחומי "הקו הירוק", ויותר מכך, השפיעה על ערביי ישראל, ובעיקר על הדור הצעיר. עד כה היו יותר מ-600 אירועים של זריקת אבנים וחסימת כבישים שנעשו בתוך "הקו הירוק", בוואדי-ערה, כיפ ובגליל, עליידי ערבים אורחי המדינה. עקב כך מתערער הביטחון הפנימי במדינה. זוהי תופעה מדאיגה, ויש לה משמעויות חמורות יותר מאשר לאינתיפאדה, אשר ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

לפנינו אפוא מצב אבסורדי, שלפיו מזדהה מיעוט בתוך המדינה עם הקו הפוליטי, החברתי, העדתי של מי שנחפסים כאויבי המדינה.

כל פתרון מדיני לבעיית ערביי השטחים לא ישנה את מערכת היחסים שבין יהודים לערבים. להיפך, מצב חדש זה יש בו כדי להביא להחרפת מאבקם של ערביי ישראל במדינה, כי אז הם ישתחררו מהכביעה הלאומית שהציקה להם, ויפנו את עיקר מאבקם לחיזוק מעמדם בחברה הישראלית, לשוויון זכויות ולחלקם בעוגה הלאומית. זה יהיה מאבק לגיטימי, ואם לא ניענה לו בחיוב, יבואו חביעות לאומיות, כגון תביעה לאוטונומיה בחלקים השונים בישראל, כמו בגליל — כפי שהיו ב-1952, עם מק"י, ב-1959 — עד להיפרדות מן המדינה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהעדר מדיניות כוללת וברורה כלפי ערביי ארץ-ישראל, אני צופה, כמה בעיות חריפות, כמו עליית מנהיגות אסלאמית קיצונית, כפי שכבר ראינו כתוצאות הבחירות המוניציפליות, וזו רק התחלה; החרפת הלאומנות הערבית על רקע ההקצנה של יהודים וערבים; התגברות המודעות הפוליטית ושאיפה לעמדות השפעה; התגברות מפלגה ערבית טהורה.

עד היום לא הצליחו ממשלות ישראל לגבש מדיניות ברורה, כוללת ומתואמת כלפי המיעוט הערבי; נהפוך הוא. חוסר המדיניות היה לרוץ למדינת ישראל, ובהעדר מדיניות אנו מניחים לרוב הערבי ליוזם ולקבוע את ההתפתחויות החמורות ואת השינויים בחברה הערבית בישראל. ממשלות ישראל למיניהן עסקו עד כה רק בכיבוי שרפות, בעיקר בעתות משבר, כמו ב"יום האדמה", ב"יום השלום והשוויון", בשאלות הכנייה הכלת-חוקית ועוד.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עלינו לזכור כי העדר מדיניות כלפי המיעוט בארץ עלול להקצין באופן חריף את המאבק הפנימי של ערביי ישראל, ובעיות קיום רגילות ויומיומיות עלולות להפוך נושא למאבק לאומי ופוליטי לטווח הארוך. זוהי פצצת זמן חברתית. בתנאים אלה, רבותי, כל שיוותר לנו לעשות הוא לנסות למנוע מצב שבו הפגנת העוינות לישראל תהיה ביטויה העיקרי של התודעה הלאומית של ערביי ישראל.

היום מצווה הכנסת, המפקחת על עבודה הממשלה, להתערב, להשפיע ולהנחות את הממשלה בכיבוש מדיניות, שתבטיח את קיומה של פעילות ממשלתית מתואמת במגזר הערבי.

לשם כך אני מציע, שהכנסת תקבל החלטה על הקמת ועדת אד-הוק, שתורכב מנציגי כל הסיעות והוועדות בכנסת. לוועדה זו יוענקו סמכויות כמו ליתר ועדות הכנסת, והיא תסייע

היור"ש וייס:

אני מזמין אתכם עכשיו לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 262, הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן, בנושא: קווי פעולה של הממשלה בשאלת ערביי ישראל. בבקשה.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, הכעיות הנובעות משליטתנו בשטחים הן קשות וכבדות, אבל כולנו מקווים שיימצא להן פתרון מדיני. היום, עם הנחת התוכנית המדינית על שולחן הכנסת, מתחיל תהליך שתהיה לו השפעה על ערביי ישראל, ואליה לא התייחסה התוכנית כלל.

כעייית היחסים עם ערביי ישראל מטביעה את חותמה על חיינו כיישוב וכמדינה מאז ראשית המפעל הציוני. מאבק בין שתי קבוצות לאומיות על כבדת ארץ אחת טעון מטבעו רגשות עזים ושאיפות, שקשה לרכך אותן או לפשר ביניהן.

הערבים מהווים מיעוט בישראל אך רוב במזרח התיכון. וזו עובדה שאסור לנו לשכוח. מיעוט זה חי בתחושה, שהיהודים גזלו מהם את ארצם. הם חיים בסכך נאמנויות. מצד אחד הם מזדהים עם אחיהם, הנאבקים במדינה שבה הם חיים, ומצד שני הם חייבים כנאמנות למדינה שבה הם אזרחים.

חוכה עלינו, כרוכ במדינה, להבין את דילמות המיעוט הערבי, הן מטעמי צדק ואנושיות, והן מטעמים פרגמטיים ופוליטיים. משקלם המספרי של ערביי ישראל מצוי בסימן עלייה, ואין ספק שכוחם בזירה הציבורית הישראלית הולך וגובר מיום ליום, והוא ישפיע על המפה הפוליטית העתידית.

הציבור הערבי מונה כיום כ-800,000 נפש, ומהווה למעלה מ-18% מאוכלוסיית המדינה. בשנות האלפיים יהווה ציבור זה כ-23% מכלל האוכלוסייה, וכוחו האלקטורלי יגיע אז לזרע 20 מנדטים בכנסת.

מכאן ששאלת ערביי ישראל עומדת ותעמוד במרכזה של ההווה הישראלית גם בעתיד.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההנחה כי ערביי ישראל הולכים והופכים חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל עלולה להיוותר כמשאלה לאחרית הימים. תהליך השתלבותם של ערביי ישראל בחברה הישראלית אינו תהליך חד-כיווני, המתרחש כמובן מאליו. היום, רבותי, קיים הכרח ליצור אבחנה ברורה בין ערביי ישראל, אורחי המדינה, לבין התושבים הפלשתינים שביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הדבר הוא ביסוד ביטחוננו, כי עם אורחי ישראל הערבים נצטרך להמשיך לחיות, ואם נגזר עלינו לחיות יחד — הבה נחפש את המשותף ונצמצם את נקודות החיכוך בינינו.

לפיכך, אני סבור כי יש לקבוע לאלתר מדיניות בנושא ערביי ישראל, החייבת להביא בחשבון את הזיקה ואת יחסי הגומלין, שהתפתחו מאז 1967 בין ערביי ישראל לערביי השטחים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש לראות את שאלת היחסים שבינינו לבין המיעוט הערבי כשאלה לאומית ממדרגה ראשונה. התעלמות משאלה זו תיצור קונפליקט, שעמו יהיה קשה להתמודד בשנים הבאות, משום שהזיקה הלאומית הפלשתינית בוערת כאש בקרב ערביי ישראל ויוצרת חיץ בין אזרחותם הישראלית ללאומיותם הפלשתינית.

לממשלה או לגוף המופקד מטעמה לגבש קווי מדיניות שינחו את פעולות הממשלה.

כל ניסיון לפרוט את שאלת ערביי ישראל לרמה של בעיה ספציפית זו או אחרת מחטיא את המטרה. בחוכרת שהעברתי לכם אני מציע מדיניות כוללת וגישה חדשה לערביי ישראל, הן ברמה העקרונית והן ברמה האופרטיבית, המציגה כאופן תמציתי את הבעיות העיקריות של ערביי ישראל בנושאים לוקליים וכן בנושאים לאומיים.

הנושאים העיקריים מפורטים אחד לאחד בחוכרת. אין בכוונתי לפרטם כאן. אולם הלוי שבהצעה הוא הטלת שירות לאומי ממלכתי על ערביי ישראל, שירות שהוא הבסיס להענקת השוויון האזרחי. על הכנסת לחוקק חוק שיחייב את שר הביטחון לגייס את ערביי ישראל לשירות לאומי אזרחי, בהתאם לצורכי המדינה והמגזר הערבי.

ההצעה שהגשתי היא תמציתית ביותר ונבוססת על מחקרים אקדמיים ועל היכרותי העמוקה את השטח. הצעה זו היא עקרונית כמו גם אופרטיבית, ואם תתקבל, תוכל הממשלה לפעול עליה באופן מיידי.

לסיים, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לצטט את סגן השר המנוח עבד אל-עזיז זועבי, שאמר: "מדינתי נמצאת בקונפליקט עם עמי". במלים ספורות אלה הוא הציג את תמצית הבעיה של ערביי ישראל.

לטובת המדינה והחברה בישראל, לא ניתן ואסור לברוח עוד מן הבעיה. עלינו, חברי הכנסת, מוטלת האחריות הכבדה לתת את דעתנו על הבעיה, ויפה שעה אחת קודם.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת רענן כהן. אדוני השר, האם אתה מעוניין להתייחס לכל הצעה בנפרד?

השר א' אולמרט:

ההצעות שונות זו מזו, ואני מבקש להתייחס אליהן בנפרד.

הי"ר ש' וייס:

בבקשה.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, בעוד זמן מסוים — אולי בעוד כמה חודשים, במקרה הרע, ואולי בעוד כמה שנים, במקרה הטוב — כשיעלו הצעה בנושא ערביי ישראל, אני חושש שאולם המליאה יהיה מלא עד אפס מקום, וכך גם היציע ומקומם של כלי התקשורת. אלא שיתכן מאוד שאז נשלם כולנו את מחיר העובדה, שלא טרחנו לעשות את מה שניתן לעשות כדי למנוע את החיזיון, שאני יכול לראותו בעיני רוחי, שהבעיות יגיעו למידה כזו של החרפה שלא יהיה אפשר להסתפק בתשלום מס שפתיים בהתמודדות אתן.

אני אומר זאת, כי יש לי תחושה קשה מדי שבועות מספר, כאשר אני עולה על הדוכן כדי להשיב על הצעה לסדר-היום, שאין בי יחס בין חומרת הבעיות שצריך להתמודד אתן בהקשר של אזרחי מדינת ישראל הערבים לבין מידת החשיבות שהכנסת מקדישה להן — לא בהיבט הפורמלי, אין לי טענות למוכירות הכנסת או ליושב-ראש הכנסת — או מידת העניין האמיתי שהכנסת מגלה בטיפול בנושאים האלה.

הי"ר ש' וייס:

ההרכב הוא הרכב מעניין. יש שלושה חברי כנסת ערבים, בעל הצעה אחרת והשר המשיב.

השר א' אולמרט:

כן, נו? אני חושב שהדברים מדברים בעד עצמם, ואין צורך לפרט או לפרש.

חבר הכנסת רענן כהן הוא מחברי הכנסת המצויים ומעורים בבעיות האוכלוסייה הערבית של ישראל במשך שנים רבות. הידיעות שלו אינן רק חיאורטיות או כלליות, אלא הן מעוגנות בפעילות עמוקה וממושכת בקרב אוכלוסייה זו. הוא מכיר אותה על גווניה, על רכדיה ועל בעיותיה. הוא ראוי כהחלט להערכה על המאמץ שהשקיע בניסיון לנסח הצעה לגיבוש מדיניות כוללת של מדינת ישראל בנושא. אני מברך אותו ומודה לו על הכללת ההצעה לסדר-היום.

התופעה הבולטת ביותר, ואנו מרכיבים להיות מוטרדים ממנה בחודשים האחרונים, היא התגברות תופעות של התנהגות אלימה בקרב האוכלוסייה הערבית.

תופיק זייד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מאשים את הקורבן, זה אופייני.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תופיק זייד, אפילו אני לא הבנתי כמה הוא מאשים, כי הוא רק התחיל את המשפט.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, בני לבין חבר הכנסת תופיק זייד יש הסכם סמוי, שהוא צריך לקרוא לי קריאת כיניים אחת או שתיים כדי להראות שהוא שומר על הדברים. אבל חכה, אל תבוכו את זה בהתחלה, חכה לרגע המתאים. עוד יגיע הרגע המתאים.

הי"ר ש' וייס:

אדוני השר, אם יש ביניכם הסכמים, אני מציע שתמצא סימן ותודיע לו מתי הרגע המתאים.

השר א' אולמרט:

חשכתי לסמן לו, אבל הוא הקדים אותי.

זו התופעה שאי-אפשר להתעלם ממנה. אני רוצה להתייחס לכך מייד בהתחלה, ואני רוצה להיות ברור בעניין הזה, כדי שלא תהייה שום אי-הבנות. דווקא משום שאני עושה בחודשים האחרונים מאמץ ניכר כדי להעלות על סדר-היום הלאומי את הבעיות האמיתיות, הקשות, של אזרחי מדינת ישראל הערבים ולהגביר את המודעות של ממשלת ישראל ושל הגורמים הציבוריים להן — ועוד אגע בבעיות הללו — דווקא משום כך אני רוצה לומר מייד בהתחלה דבר קטגורי, שבעיני אינו נתון לא למחלוקת ולא לוויכוח ולא לפלפולי טרמינולוגיות: מי שחושב שיש לו איזו זכות להפר את חוקי המדינה, לפגוע בכללים הבסיסיים ביותר של החובות המוטלות עליו כאזרח המדינה; מי מבין אזרחי מדינת ישראל המעלה בדעתו, שבגלל ההיבטים היותר-רחבים של הבעיות שאנחנו מתמודדים אתן במצוקה גדולה כימים אלה, בגלל זה יהיה מותר לו להוציא את עצמו ממסגרת החובות המוטלות על כל אזרח — אני רוצה להודיע לו בשם ממשלת ישראל, שדבר כזה לא יקום ולא יהיה. כל מי שיחשוב שמותר לו, יטופל באמצעות הכלים החוקיים, באמצעות הגורמים העוסקים באכיפת החוק, בכל העוצמה וללא שום פשרות. שום בעיה לא תהווה תירוץ.

אני רוצה שיהיה ברור, אני רוצה להגדיר את עמדותי בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים: שום בעיה, שום מצוקה אמיתית או מדומה, אמיתית או מופרזת, לא תשמש הצדקה, נימוק או

כאלה. איך אתה יכול לומר זאת? אתם מנהלים אתם משאומתן. איך אתה אומר דברים כאלה? אייפאשר לשמוע את זה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, זו קריאת ביניים בהחלט ארוכה.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת מיכאל איתן, כמלוא הכבוד אני נוטל על עצמי את האחריות לכל מה שלא נעשה במשך השנים הללו. אין לי ספק שאני אשם בכך, שאני אחראי לכך.

היו"ר ש' וייס:

אגב, זה כולל את הפעולה של טרם לידתך.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מודה לך על הערותיך. הן היו במקום כל הזמן.

ובכן, הקריאות הללו של ועדת המעקב בעצם הימים האלה הן בלתי-אחראיות והן רק מוכיחות פעם נוספת, שכל קיומו של הגוף הזה הוא מיותר. מי שרוצה לעסוק בבעיות האמיתיות של אוכלוסיית הערבים במדינת ישראל, אזרחי ישראל הערבים, יש לו הכלים, יש רשויות, יש ממלאי תפקידים. כל הגוף הזה הוא לא יותר מאיזו התחזות, שנועדה ללבות מאבקים פוליטיים שאין להם שום דבר עם הבעיות האמיתיות של אוכלוסי מדינת ישראל הערבים.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אילו דיבורים אלה? אנחנו פועלים במסגרת החוק.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיאר.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אנחנו פועלים במסגרת החוק. אין לנו זכות למחות? מתקפים אותנו באלות ובגזים. אין לנו זכות למחות?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיאר, אני מבקש ממך להסתפק בקריאת הביניים הזאת. יש לנו בעיה. גם לשר מוקצות עשר דקות לתשובה. יש לנו עוד 23 סעיפים בסדר-היום. עם כל הרצון שלי לגמישות אינני יכול לפגוע בשירים ובחברי הכנסת הבאים. היום יום רביעי, השעה היא 14:37. לפנינו עוד 23 סעיפים. לכן אני פונה גם לשר וגם לחברי הכנסת לסייע לי לקיים את התקנון. אין מה לעשות.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להסב את תשומת לבך, כחבר כנסת יותר ותיק, לדבר שאתה אולי לא ער לו. מאז ומעולם ידוע שהדקות של שר בכנסת הן הרבה יותר ארוכות.

היו"ר ש' וייס:

לו זה לא היה ידוע לי, היית מסיים כבר לפני שש דקות.

השר א' אולמרט:

עשר דקות הן אומנם עשר דקות, אבל האורך שלהן שונה.

היו"ר ש' וייס:

נשאר לך עוד ארבע דקות.

השר א' אולמרט:

אינני מדבר כרגע על הפרת חוק. מי שיפר חוק, יש משטרה בישראל, יש כתי-משפט, והם יעשו מה שצריך לעשות. אני

עילה להתנהגות שיש עמה משום ערעור, ולו הקל ביותר, על שלטון החוק במדינת ישראל ובמדינת ישראל.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ואם זה נעשה על-ידי שומרי החוק?

השר א' אולמרט:

מי שזה נעשה על-ידי, יש במדינת ישראל מוסדות העוסקים באכיפת חוק.

היו"ר ש' וייס:

יש כאן שאלה אפלטוניות, מי ישמור על השומרים.

השר א' אולמרט:

שמעתי את השאלה, אדוני היושב-ראש, והשבתי עליה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אין לך תשובה.

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת תופיק זיאר, תן לי. ובכן, זה חייב להיות ברור, כי זו נקודת המוצא לטיפול בכל העניין.

לכן, כשאני אומר בהתחלה שיש תופעות המדיניות אותן, יש תופעות המדיניות אותן, וכל מי שעיניו כראשו יבין זאת.

המאמץ שאני רוצה לעשותו ואני חושב שהכנסת צריכה לעשותו, הממשלה צריכה לעשותו והציבור צריך לעשותו, הוא ביחס לכל אלה המתרחשים ריב ומדון, והם קיימים בכל הגוונים ובכל השדרות ומכל הכיוונים: חייבים לבודד אותם. אני אומר לאלה המייצגים את האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל: שום חירוף לא ינקה אותם אם במקום לבלוס את הגורמים האלימים הללו הם ינסו להיות המלכים של רוח רעה, ויש כאלה שאין בהם מידת האחריות והאומץ לומר לגופים הקיצוניים שמתפתחים בשוליים שלהם שייזוהרו, כי הם מערערים את כל הבסיס הרחב שעליו מושתת מדינת ישראל, שבה יכולים לחיות יהודים וערבים ביחד בשוויון ובכבוד הדדי.

מיכאל איתן (הליכוד):

למי אתה אומר את זה? לחבר הכנסת מיעארי? שהוא יגיד לקיצונים? שמיעארי יגיד לקיצונים?

השר א' אולמרט:

זאת נקודת המוצא. אני אומר את זה לכל מי שרואה את עצמו נציג, דובר, מוסמך, אחראי, מייצג של האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל. מי שנבחר לכנסת ומי שנבחר לרשות המקומית נושא באחריות חלקית גדולה, כל אחד בהתאם למעמד ובהתאם לתמיכה שהוא קיבל.

אני אומר לכם, רבותי, שאנחנו עומדים במצב שניתן יהיה, אני מקווה, לכבוש את ההתפשטות שלו, לרסן אותה, אבל הוא בהחלט מצב רגיש. אני יהיה למי שידליק גפרורים וישליך אותם כדי ללבות את הבעירה.

על רקע זה אני אומר, שאני מאוכזב בהחלט מאותם גופים שמתיימרים לייצג את האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל בעצם הימים הללו, כמו למשל מההצהרות האחרונות של ועדת המעקב של ראשי הרשויות, שבמקום לגלות מידה של אחריות, הן מנסות ללבות את אש העוינות ולגרור להתפשטותה.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה אתם לא מפרקים אותה? תמיד אני מבקש שתפרקו את ועדת המעקב. שנים אני מבקש. עכשיו אתה אומר דברים

מצוקות אמיתיות. אני נכנס עכשיו לשאלת הקונפליקט של ערביי ישראל על רקע העובדה שיש מאבק עם העם הפלשתיני, משום שזה חלק מסוגיה פוליטית שבה כל אחד מביע את דעתו החופשית.

אבל יש מצוקות יום-יום בתחום שהוא לא הרואי כל כך, אבל הוא קובע איכות חיים, הוא משפיע על רגשות ועל מידת התסכול ועל עומק הכעס שהולך ומתפתח אצל דור שלם של אנשים צעירים שגדלים בארץ הזאת.

יש בעיות בתחום תעסוקת האקדמאים, ואני מכיר אותן. יש בעיות בתחום הביוב. אין הסדרי ביוב נאותים במרבית היישובים הערביים במדינת ישראל. זו חרפה וכושה, ואני מכיר בכך. יש בעיות בתחום הדיוור — לא בתחום התכנון, לא בנושא הריסת הבתים, אלא בעיקר בשל העובדה, שמרבית האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל היא מתחת לגיל 24, זו אוכלוסייה צעירה יותר ויש לה צורכי דיוור מרובים יותר באופן יחסי. צריך להתמודד עם זה.

יש בעיות המחייבות שינוי דחוף בסדרי העדיפויות, בהקצאת המשאבים, בהתמודדות החברתית, בהשלכות התעסוקתיות. ממשלת ישראל תהיה חייבת לגלות בעניין הזה אחריות לאומית, ולא קרנתון מפלגתית. בפתרון הבעיות הללו חימדר, בסופו של דבר, מידת היכולת שלנו לקבוע נורמה של חיים ביחד בינינו לבין התושבים הערבים.

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, בכל הכבוד, יש לי בעיה של מצוקת זמן. אדוני מדבר כבר 23 דקות.

השר א' אולמרט:

אני מסיים. אדוני היושב-ראש, לא נוכל, כמובן, במסגרת של דיון פרלמנטרי לגעת בכל הנושאים; למשל, הנושא של שירות לקהילה, שירות חובה, נושא שחייבים לדון בו גם מנקודת מבט של האינטרס של האוכלוסייה הערבית במדינת ישראל. יש לי גישה חיובית להנהגת שירות כזה.

אני מציע שאנחנו נעביר את הדיון לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

איוז?

השר א' אולמרט:

לוועדה שתקבל ועדת הכנסת. אני אתמוך בהחלט בכך שתקום ועדה מיוחדת, המרכזת ומייצגת כמה מתחומי הפעולה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

זאת אין אדוני יכול להציע פה.

השר א' אולמרט:

אני אומר: אני לא אתנגד, אני אתמוך.

היו"ר ש' וייס:

לאיוז ועדה אתה מציע להעביר את הנושא?

השר א' אולמרט:

לוועדת הכנסת, וועדת הכנסת תחליט על כך.

היו"ר ש' וייס:

תודה לאדוני השר.

מדבר על אלה ההולכים באותם שוליים צרים שהם על יד הגבול הדק הזה. שכשעוברים אותו, זה מאוחר מאוד.

אני פונה לחברי הכנסת הערבים היושבים כאן. מתוך יחס הכבוד שיש לי כלפיכם ומפני שאיני בעד דברי חלקות ולא בעד ניסיון לעטוף דברים כעטיפות שמייפות אותם, אני אומר לכם: אם במקום לגלות אחריות, במקום לבוא לגורמים המסייתים, שלא אחת מסתופפים סביבכם, אתם לא תכלמו אותם ולא תגרמו לכך שהם יתעלו את הפעילות שלהם לגבולות המחאה הפוליטית הלגיטימית, המותרת בכל מדינה דמוקרטית — אתם תגרמו לכך שיתערער בסיס הקיום המשותף, וזה מטריד אותי מאוד.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני, יש לי שאלה.

היו"ר ש' וייס:

לא, אי-אפשר. חבר הכנסת תופיק זיאר, השר כבר מדבר מעבר לדקות הארוכות שיש לשר. אנחנו לא יכולים לברר את הכול היום. אנחנו לא יכולים להתאים את הדיונים לזמן שאתה כאן. אנחנו מכריזים את זה כל הזמן.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני חשבתי שכבוד השר יתווכח על הכול. הוא לא דיבר על הבעיות. כל הזמן הוא אומר, שאנחנו עוד נדבר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיאר, דרך השאלה אמרת מה שאמרת, אבל זה בסדר. אני רוצה לומר לך, שלא ליושב-ראש ישיבה ולא ליושב-ראש הכנסת יש סמכות לפקח לא על הדובר ולא על תשובת השר. זה במסגרת החירויות הפרלמנטריות. השר ירצה — יתייחס.

אדוני השר, יש לנו בעיה. אתה מדבר כבר 20 דקות. עם כל החברות, אני לא יכול להאריך עוד את זמנך. יש לנו סדר-יום ארוך.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אם מותר לי לומר לכבוד היושב-ראש, באותה רוח חברית, שכל הערה חברית של אדוני מוסיפה ארבע דקות — — —

היו"ר ש' וייס:

הפחתתי את הכול.

השר א' אולמרט:

אם אדוני יאפשר לי, למען האיוון שבדברים.

היו"ר ש' וייס:

אני אאפשר לך עוד שתיים-שלוש דקות. זה כבר על חשבון התשובה על ההצעה הבאה.

השר א' אולמרט:

יש בעיות רציניות ביותר המחייבות, על-פי מיטב הכרתי, שינוי סדרי עדיפויות בגישת הממשלה לנושאים האלה. אני רוצה שיהיה ברור — אמרתי זאת ואני לא נסוג משום מלה שאמרתי מעל הדוכן הזה בחודשים האחרונים. האחריות לפתרון הבעיות הללו מוטלת עלינו, ולא נוכל להסיר אותה מעל כתפנו ולומר למישהו שהוא לא נהג באחריות. אם לא נתמודד עם הבעיות הללו, אנחנו לא נהגנו באחריות. יש

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

- היו"ר ש' וייס:
הודעה לסגנית מזכ"ר הכנסת.
סגנית מזכ"ר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת:
החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 15), התשמ"ט — 1989.
היו"ר ש' וייס:
תודה רבה.

ח. הצעה לסדר-היום

קווי פעולה של הממשלה בשאלת ערביי ישראל

- היו"ר ש' וייס:
ידידי חבר הכנסת בורג, לפי תקנון הכנסת יכול המציע להציע רק דיון במליאה. לפיכך, אתה נאלץ תקנונית להציע להסיר את הנושא.
אברהם בורג (המערך):
לא, נושא כזה אינני רוצה להסיר.
היו"ר ש' וייס:
לא הייתי נותן לך לעלות לדוכן אילו ידעתי שלא זו הצעתך.
אברהם בורג (המערך):
אינני רוצה להסיר את הנושא. הקשבתי לדבריו של ידידי, שהציע ועדה.
היו"ר ש' וייס:
מכיוון שאני חייב להביא בחשבון שחבר הכנסת החדש יחסית עדיין לא למד את הפרק הזה, אני מוותר כאן. אבל להבא, חברי הכנסת, זכרו שבעל ההצעה מציע אוטומטית דיון במליאה, אין לו זכות אחרת. השר המשיב יכול להציע להסיר או להעביר לוועדה או לקיים דיון במליאה. בעל הצעה אחרת, במקרה זה, יכול להציע רק הצעה שלא הוצעה. מכיוון שדיון במליאה הוצע אוטומטית על-ידי חבר הכנסת רענן כהן ומכיוון שהשר הציע את ועדת הכנסת, לך נותר רק להציע להסיר.
אברהם בורג (המערך):
אני שמח מאוד שיכולתי לתקן את הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן על-מנת שהנושא יידון במליאה.
היו"ר ש' וייס:
הצעתך היא להסיר את הנושא.
אברהם בורג (המערך):
לא.
היו"ר ש' וייס:
אם כן, דיברת שלא לפי התקנון. חברי הכנסת, מכיוון שלחבר הכנסת בורג כבר הסבירתי את העניין, זה לא יקרה לו שוב. אני מקווה שלא נצטרך להסביר זאת לכל חבר הכנסת מחדש.
עכשיו אני רוצה לומר לכם מראש, חברי הכנסת, שכאשר השר הציע להעביר לוועדת הכנסת, הוא הציע אותה לא כוועדה שתקים ועדה אלא כוועדה מטפלת.
שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא.
- היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, להצעה אחרת — חבר הכנסת אברהם בורג. כזכור, ההצעה של השר היא להעביר לוועדה.
אברהם בורג (המערך):
אדוני היושב-ראש, ידידי השר אולמרט, חברי, בדרך כלל, כאשר חבר הכנסת עולה להציע הצעה אחרת, כוונתו לא כל כך לעצם ההצעה כמו לדברים שהוא רוצה להגיד, וזה תירוץ לדבר. אני רוצה לומר, שאני עולה על הדוכן על-מנת להציע הצעה אחרת מכמה סיבות.
אף-על-פי שאני מקבל את ניתוחיו של השר, שמדינת-חוק חוק אחד בה ודין אחד לאזרחיה, דין אחד לאזרח ולגר הגר בחוכנו, או כך לפחות אומרים את הדברים האלה — הרי מכיוון שיש דין אחד כזה, אני חושב שיש מידה מסוימת של פרובינציאליות בכך שיש שר העוסק במיוחד בענייני ערבים. אם יש חוק אחד ודין אחד, לא נחוץ שר מיוחד העוסק בקולוניות או עוסק בערבים או עוסק במיעוטים. הם אזרחים ככל האזרחים, יכתנו במכתנם של כל האזרחים, ולא, כל התיזה בעצם מופרכת.
אני נגד הצעתו של חברי וידידי חבר הכנסת רענן כהן להחיל שירות לאומי חובה. אני חושב שהצעה זו היא בעייתית, היא מוקדמת, היא טעונה, היא מסוכנת, בייחוד במצב הנוכחי, כאשר אנחנו יודעים שהדברים מהלכים, כפי שאמר כבוד השר, על הגבול הרק, שמעבר לו יהיה לא טוב — או משהו מן הסוג הזה. הצעה מן הסוג הזה, שעליה נאמר: המשכיל בעת ההיא יירום, או: כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע.
לכן הצעתי היא, שהנושא שהועלה כאן וכבר נדון בוועדות כנסת שונות במושבים קודמים של הכנסת — — —
היו"ר ש' וייס:
יוסר.
אברהם בורג (המערך):
לא, יעלה וידון במליאה.
היו"ר ש' וייס:
אין לך אפשרות להציע זאת, כי זו ההצעה של בעל ההצעה. האפשרות התקנונית היחידה — — —
אברהם בורג (המערך):
לא. ההצעה של בעל ההצעה, כפי ששמעתי אותה לפני רגע, היא הקמת ועדה מיוחדת.

הנושא היא רק כאשר מוצע להעביר נושא לשתי ועדות, וזה לא היה. לכן אני צדקתי ואתם טעיתם, וזה אנושי שיש מישור שטועה. כאשר הציע חבר הכנסת פורו ועדה אחרת, התאפשר התהליך הזה. האמינו לי, שמה שאני אומר מדויק. אין זה נורא אם לא יודעים סעיף קטן בחקנון.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה קודם כול את ההצעה של חבר הכנסת אברהם בורג להסיר את הנושא מסדר-היום, אף-על-פי שהוא לא רצה בכך. אבל זו היתה האפשרות היחידה.

קריאה:

הוא לא הציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

אחרי שהוא נאם, איזו שיטה היא זו? אנו מתחילים בהצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — מיעוט

נגד — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

זאת אומרת, שקודם כול יש החלטה שיהיה דיון.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו באמצע הצבעה. יש פה עדיין התפעמות מהאלקטרוניקה, זה ייקח עוד יומיים-שלושה ימים. חברי הכנסת, כדי לפשט את ההליכים, בעל ההצעה הסכים להעביר את הנושא לוועדה, לכן, לפנינו הצעה אחת — הצעת השר. מי בעד הצעת השר שהדיון יתקיים בוועדה?

ה צ ב ע

בעד — 14

נגד —

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

14 חברי כנסת בעד הדיון — זה היה טבעי. תשאלו, אם כן, למה ערכתי את ההצבעה, כי תיאורטית יכולה גם להיות תוצאה שונה. יש לנו פה בעיה של התאמת המערכת. אם כן, הנושא עבר לדיון בוועדת הכנסת, שתחליט על הוועדה. תודה רבה, אדוני השר, הצעתך התקבלה.

שאלה לחבר הכנסת שטריה, בבקשה.

שמעון שטריה (המערך):

אדוני היושב-ראש, לתשומת לבך, המציע עצמו לא ידע את המשמעות של ההצבעה. הוא רצה לתקן את הצבעתו ויצא נגד הצעתו. אני מציע, שיתקיים דיון על האופן שבו אפשר לתקן הצבעה.

היו"ר ש' וייס:

טוב, חברי הכנסת, אנחנו מריצים עכשיו מערכת חדשה לגמרי. ייתכן מאוד שמתכנניה לא הביאו בחשבון את כל האפשרויות, דבר אנושי לגמרי. בכל מעבר למערכת מחשבתית

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הרי אני כאמת מכיר את התקנון.

לו היה ויכוח לאיזו ועדה להעביר, היינו מעבירים לוועדת הכנסת כדי שתכריע בדבר. מכיוון שהסיבה שהשר אהוד אולמרט הציע להעביר את הנושא לוועדת הכנסת לא נבעה ממצב שבו הוצעו שתי ועדות, הרי הוא הציע שוועדת הכנסת תדון בנושא.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

לא.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו פתרנו את הבעיה. מכיוון שיש שתי הצעות, הצעה של חבר הכנסת פורו והצעה אחרת, הנושא עובר לוועדת הכנסת לשם הכרעה בשאלה איזו ועדה תדון בו.

חברי הכנסת, אני ממליץ לכל חברי הכנסת, ותיקים כחדשים, ללמוד היטב את התקנון. זה לא מזיק להכיר את התקנון כאשר מקיימים דיון במליאה.

אני שואל עכשיו את בעל ההצעה: האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

רענן כהן (המערך):

אני מסכים.

היו"ר ש' וייס:

הנושא עובר לוועדת הכנסת רק משום שיש שלוש הצעות של ועדות שונות, ואני מצייץ זאת כדי שלא תהיינה אי-הבנות. ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר הנושא. זה רק משום שיש כמה הצעות. אילו נשארנו בפאזה הקודמת, היתה ועדת הכנסת דנה בנושא.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

לא, היא לא יכולה לדון.

היו"ר ש' וייס:

גברתי, אם יש הצעה להעביר לוועדה אחת, הנושא עובר לוועדה לצורך דיון. הרי אני מכיר את העניין. גם את מכירה אותו.

השר א' אולמרט:

לא היתה הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכנסת, אלא להעביר לוועדת הכנסת את ההחלטה לאיזו ועדה להעביר את הנושא.

היו"ר ש' וייס:

לכן היה מוזר בעיני שמציעים להעביר לוועדת הכנסת.

השר א' אולמרט:

לא הציעו זאת.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הויכוח מיותר. מכיוון שלא היתה הצעה להעביר את הנושא לשום ועדה אחרת, והשר הציע להעביר לוועדת הכנסת, זה כאלו הוא הציע להעביר את הנושא לוועדת הכנסת לדיון.

קריאה:

הציעו העברה לוועדת הכנסת — — —

היו"ר ש' וייס:

העברה לוועדת הכנסת כדי שתחליט לאיזו ועדה יועבר

— הצעה לסדר-היום: הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 118 ו-141 לתקנון הכנסת:
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת —

עליו רציונליות, דבר שלא כתוב בתקנון הכנסת, ואחר כך אסביר את דברי.

שאלה לחבר הכנסת בן-מנחם, בבקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, מפני שהתקדמנו ואנחנו מצביעים הצבעה אלקטרונית, אני מבקש שתתרגלו להגיד בהצבעה: מי בעד, מי נגד ומי נמנע, ולא רק מי בעד. כך כל אחד יצביע כפי שהוא חושב.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בואו לא נעשה זאת פה. ייקח זמן עד שנלמד את העניין.

אלקטרונית יש בעיות כאלה. אנחנו נלמד מן הניסיון. גם לי היו קודם כמה הערות. נשתדל אחר כך לתקן אותן.

שאלה לחבר הכנסת סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

אני מבקשת לשאול: האם באופן טכני, כאשר יש הצבעה דרך מערכת אלקטרונית, אפשר לעשות זאת בהצבעה אחת?

היו"ר ש' וייס:

יש כאן בעיה, ואינני רוצה לבזבז את זמנה של מליאת הכנסת. אחר כך אולי אסביר לך מרוע. חבר הכנסת הוא כל כך חופשי בהתנהגותו, שהוא יכול להתנהג כאן לכאורה באופן לא-רציונלי, וככל שנצמצם את מספר ההצבעות אנחנו נכפה

ט. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 118 ו-141 לתקנון הכנסת*

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים עכשיו מי בעד ומי נגד. אגב, אני צריך לומר לפרוטוקול, שזו הצבעה עשירית.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אני מוכן לקרוא את ההצעה, אבל היא הונחה על שולחן הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

ההצעה הונחה על שולחן הכנסת ויש להניח שחברי הכנסת עיינו בה אוטומטית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד ומי נגד? כלומר, יש פה הצבעה אחת.

ה צ ב ה

8 —

בעד

0 —

נגד

1 —

נמנעים

הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 118 ו-141

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן 8 בעד, 1 נמנע ו-0 נגד. אני מודיע זאת לפרוטוקול. העניין אושר. תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת. התיקונים נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, לפני שאנחנו עוברים להצעה הבאה, אני מבקש להזמין את יושב-ראש ועדת הכנסת להודעה קצרה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מבקש בזה את אישור הכנסת לתיקון סעיפים 118 ו-141 לתקנון הכנסת.

ביום 4 באפריל 1989 הונחה על שולחן הכנסת הצעתה של ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 118 ו-141 לתקנון הכנסת. עניינם של שני התיקונים להבטיח, כי הטיפול בהצעות חוק ייעשה על-ידי הוועדות המתאימות.

התיקון לסעיף 118 קובע את הדרך להעברת הטיפול בהצעת חוק מוועדה אחת לוועדה אחרת.

התיקון לסעיף 141 קובע, כי בדרך-כלל ועדה שהכניסה הצעת חוק לקריאה ראשונה תהא גם הוועדה שתכין אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. במקרים מיוחדים תתאפשר העברת הצעת חוק לדיון בוועדה אחרת, והתיקון קובע את הדרך לכך.

להצעת התיקונים לא הוגשו השגות, והגני מביאה על כן לאישור הכנסת, ללא דיון. בהתאם להוראות סעיף 152 לתקנון הכנסת.

י. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

וחסרי ישע, התשמ"ט — 1989 — מטעם חברי הכנסת חנן פורת ודוד צוקר.

ג. ועדה משותפת של ועדת החוק והביטחון וועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בתקנות סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תנאי החוקה במעצר מינהלי) (תיקון מס' 2), התשמ"ט — 1989. הוועדה תמנה שמונה חברים, ארבעה חברים מכל ועדה. יושב-ראש הוועדה יהיה חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. על כך אין צורך להצביע. ההודעה הובאה לידעתנו. תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת חיים קורפו.

היו"ר ש' וייס:

יושב-ראש ועדת הכנסת, בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת החליטה בישיבתה מיום י"ח באייר התשמ"ט, 23 במאי 1989, לקבוע את הוועדות שידונו בנושאים הבאים:

א. ועדת הכלכלה תדון בנושא "ספינות הקזינו במפרץ אילת" — הצעה לסדר-היום מטעם חבר הכנסת יאיר לוי.

ב. ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בהצעת חוק קטינים

יא. הצעה לסדר-היום

מצב הכרואים בנגב

בחירות לרשות מקומית בדואית, ויש לברך על כך. אומנם זה כא באיחור, כי לצערי אמרו תמיד: אם ניתן לכרואים לקיים אצלם בחירות, הם ירכיבו כינייהם ויהרגו זה את זה. הבחירות האחרונות ברהט הוכיח בגרות של התושבים ביישוב זה.

לצערי הרב, הממשלה לא מוכיחה בגרות. משרד הפנים מתעלם מהזכויות של הכרואים, וכיום בראש שתי רשויות מונו לעמוד דווקא זרים, מחוץ ליישוב, שאינם תושבים בדואים אלא יהודים. היום עומד בראש המועצה המקומית חל-שבע יהודי, ובראש המועצה האזורית מושב עומד יהודי. כך גם הסגנים והפקידות. לדעתי, זה מנוגד לכל ערך דמוקרטי, אם אנחנו מדברים על מערכת דמוקרטית. זה מתאים למשטר קולוניאליסטי, ששלח בזמנו לאפריקה מושלים צבאיים, לאמור, האפריקנים לא מסוגלים לשלוט בעצמם ולכן אנחנו שולחים אליהם מושלים כריטים, צרפתים ואחרים. באותו סגנון מתייחס משרד הפנים לכרואים בנגב, אף שהיום יש עשרות בדואים אקדמאים וכל אחד מהם מסוגל לנהל את ענייני היישוב שלו בצורה טובה הרבה יותר מאשר הפקידות היהודית הממונה.

אינני מדבר עכשיו על הבעיה של יהודים וערבים בלבד, אלא על פקידות שנשלחת מטעם משרדים ממשלתיים שונים כדי לנהל את ענייני הכרואים. אין זה צודק, אין זה הגיוני. לדעתי, על השר אולמרט להתייחס לעניין הזה ולתבוע שייערכו בחירות ברשויות הללו, כדי לתת לכרואים לבחור את נציגיהם.

הבעיות של הכרואים הן בעיות קשות. כשאנחנו מדברים היום על הפקעת קרקעות — מאז קום המדינה הופקעו כ-400,000 דונם. הכרואים טוענים, ובצדק, על בעלות על הקרקע אשר החזיקו בה ועיכרו אותה במשך מאות ואלפי שנים, והמוסדות טוענים שמדובר בחזקה על הקרקע בלבד ולא בבעלות. הקרקעות הללו הופקעו בטענות שונות. בשנת 1980 נחקק חוק להסדיר קרקע. נעשו הסדרים עם חלק מהכרואים, ומרביתם לא בוצעו. הוקמה ועדת ביצוע. הוועדה פורקה והוחלט להקימה שנית. אבל היא עדיין לא פועלת ולכן לא ניתן להסדיר את הבעיות הקשות שמהן סובלים הכרואים.

יש גם יישובים כרואיים שנעקרו ממקומותיהם והוכתח להם מקום יישוב חדש, אבל, לצערי הרב, הם עדיין נמצאים במקומות שנעקרו אליהם ולא ניתנה להם האפשרות להשתקע במקומות החדשים שהוכתחו להם.

המצב בחמש העיירות הוא רע וירוד. השירותים ירודים. מערכת החינוך ירודה ולקיה מהותית. אם נשווה את רמתם של בתי-הספר התיכוניים הכרואיים לרמתם של בתי-הספר התיכוניים הערביים בצפון הארץ ובמשולש, נמצא שהפער הוא גדול. אם נשווה אותם למערכת החינוך היהודית, נראה שהפער הוא גדול עד כדי כך שכאשר בוגרי בתי-הספר התיכוניים בנגב נרשמים לאוניברסיטאות, הם אינם יכולים להתקבל אליהן. אדוני השר, אף הקורס הטרנס-אקדמי היחיד שקיים באוניברסיטת בן-גוריון חסום בפניהם. בטענות שווא, וכך הם לא יכולים להתקבל אחר כך לאוניברסיטה. לכן המרירות והתסכול גוברים ויש סערה אמיתית, יש מתיחות אמיתית בנגב.

אחר כך מעמידים פנים כאילו לא מכירים את הבעיות ורשאלים: למה יש תסיסה? יש תסיסה מפני שאתם מזניחים את

היור' ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 603 של חבר הכנסת עבדאלוהב דראושה, בנושא: מצב הכרואים בנגב. בבקשה.

חברי הכנסת, כדי למנוע אי-הבנות, אקפיד באופן מדוקדק על הזמנים, לרבות זמן חשובת השרים. אין מה לעשות. עשר דקות לבעל ההצעה, עשר דקות לשר, כל שר, בכל נושא, ושלוש דקות להצעה אחרת.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להעיר על דבריו של השר אהוד אולמרט בעניין ועדת המעקב העליונה של הרשויות המקומיות הערביות ולומר לשר, לכנסת ולקהל, שוועדת המעקב עובדת בצורה אחרת, כיותר. לא אחת התייחסנו לנושאים הנוגעים במדינה ובאזור. זכותנו כאזרחים לעשות זאת. תמיד התנגדנו לאלימות בתוך המדינה, ותבענו מהאזרחים הערבים ומכל האזרחים האחרים שמירה מלאה על החוקים ואי-הפרת חוקים. אני חושב, שהאחריות הממשלתית צריכה לבוא בצורה מעשית גם מתוך ראיית האינטרסים האמיתיים של הציבור הערבי. לא די לדבר על הבנה, אנחנו גם זקוקים לעשייה ולחקיצה, ועדיין אנחנו רואים שהמדיניות הישנה נמשכת, עם כל ההבנה שהשר אהוד אולמרט מגלה כלפי הבעיות של הציבור הערבי.

אני חושב שזכות אלמנטרית בסיסית כמערכת דמוקרטית היא גם להביע מחאה פוליטית ועמדה פוליטית, ועל כך איש אינו יכול לערער.

בכל אופן, אינני מייצג לדון בנושאים הללו מתוך לחץ, אלא להביאם לדיון מעמיק, על כך לא אאריך היום בדברים הללו, כיוון שאני רוצה להתייחס להצעתי בנושא היישובים הכרואיים בנגב.

מדובר ב-70,000 אזרחים ערבים החיים בנגב וסובלים מבעיות קשות ביותר בתוך המדינה. אנחנו מדברים על בעיות של קיפוח שהאוכלוסייה הערבית במדינת ישראל סובלת מהן, ולדעתי, המקופחים בקרב המקופחים הם הכרואים בנגב. מדובר באוכלוסייה נאמנה ואמינה, שרוצה בקידום ענייניה ורוצה להשתלב בחיי המדינה, אבל, לצערי הרב, הציבור הזה סובל מאפליה ומקיפוח מתמשכים, כאשר 70,000 הכרואים בנגב, כמחציתם חיים היום בחמישה יישובים שהוקמו כריכוזים עירוניים, בחוכנית של ריכוזים כפריים-עירוניים: ערוער, רהט, כסייפה, שגב-שלום ותל-שבע. ה-50% האחרים חיים ביישובים לא מוכרים, אף שהם יושבים על אדמותיהם מאות ואלפי שנים ושורשיהם עמוקים מאוד באדמה הזאת.

יש שני יישובים נוספים אשר הוחלט, על הקמתם בשנת 1975: חורה ולגיה, אבל הם עדיין לא הוקמו. מרבית התושבים עובדים בעבודה שכירה מחוץ ליישובים, אף שבהתחלה הקימו את היישובים האלה במגמה למצוא להם עבודה בתוך היישובים, אבל המטרה הזאת לא הושגה וכולם עובדים עבודה שכירה-שחורה מחוץ ליישובים. על כך, המטרה שלשמה הוקמו היישובים לא הוכיחה את עצמה.

היום יש בנגב שלוש מועצות — אחת מהן מועצה אזורית, ושתי מועצות מקומיות: אחת ברהט, שלאחרונה נתקיימו בה בחירות ונבחרה בה מועצה מקומית. זו פעם ראשונה שנערכו

בכדואים חלק אינטגרלי של המדינה. אנחנו רואים שהבעיה מחמירה והולכת. אסור שהמצב הנוכחי יימשך, כי הלחץ אדיר, הסכנות גדולות. יש לגשת מייד לטיפול בבעיה.

הפקידות כנגב מטפלת בכדואים ביד רמה ובקשיות. על הממשלה לתת טיפול נאות וצודק לכדואים כנגב. זה גם תפקידך, השר אהוד אולמרט.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. אני מוזמן את השר אולמרט להתייחס להצעתו של חבר הכנסת דראושה. בבקשה.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בדברי בהצעה הקודמת חשכתי שאני אומר דברים שחייבים להיאמר. שמעתי את הערתו של חבר הכנסת דראושה על ועדת המעקב ועל ועד ראשי האגודות, ואיני רוצה לחזור לוויכוח הזה. השאלה איננה שאלה של חוקיות, השאלה היא שאלה של תבונה ואחריות. ואני אומר זאת באופן כללי, וגם כמפורש, לידידי חבר הכנסת דראושה, אשר בימים האחרונים תרם תרומה ייחודית משלו לליכוי אווירה בלתי רצויה בהתקפות חסרות-שחר על אנשי משמרה-הגבול.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה יודע שזה לא נכון.

השר א' אולמרט:

אני יודע שזה נכון, וזה הכעים אותי מאוד. אני חושב שזו היתה הפגנה של חוסר אחריות, ואני מגנה אותה. אנשי משמרה-הגבול, הן היהודים והן הדרוזים, אינם בתחתית החברה הישראלית. הם העילית שבעילית, והם ממלאים את חובתם ואת תפקידם בשם מדינת ישראל במקום שהם נשלחים אליו. הם עושים זאת בנאמנות, ואין שום הצדקה לליכוי השנאה ולחתרנות הזאת — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם עושים את זה בצורה הכי מפלצתית.

השר א' אולמרט:

— — ולהפצת הפמפלטים בכפרי הדרוזים, בניסיון להסית נגדם.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אתה יודע שאתה סיימת את נאומך.

השר א' אולמרט:

אני מצטער על תרומתך לעניין הזה. זה לא היה במקום, זה לא היה רצוי. צריך להיות זהירים בדיבור. אין די במתיחת ביקורת על אחרים. אתם צריכים לברוק יום יום את עצמכם. אני אומר לך את זה, חבר הכנסת דראושה, כי אתה אינך יכול להתעלם מכל הציטוטים המופיעים בכל העיתונים של מדינות ערב, של מה שאמרת על אנשי משמרה-הגבול.

מוחמד מיעארי (הרשימה המהקדמת לשלום):
העולם כולו יודע. אנחנו לא נסכים לאצבע מחנכת ומאיימת שכזאת. תראה מה קורה בשטח, אתה לא מתייחס לבעיות בשטח.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מיעארי, יש לו עוד עשר דקות להתייחס לבעיות בשטח.

הנגב, מפני שמפלים את תושבי הנגב, מפני שמפקיעים את הקרקעות שלהם, מפני שמפלים אותם רעה בכל החנומים. הפכתם אותם עובדים שכירים, העושים את העבודה השחורה במפעלים ובשירותים שונים כנגב. הפקעתם את הקרקעות שלהם, נישלתם אותם מאדמותיהם, ואחר כך באים וטוענים: אנחנו עשינו את השירותים לכדואים כנגב — ומשתוממים למה קיימת תסיסה בקרב תושבי הנגב. התסיסה היא אמיתית, כנה. היא לא נגד המדינה, לא אנטי-ישראלית, אלא נגד המדיניות הממשלתית, נגד ההזנחה, נגד ההפקעות.

הרשויות עדיין מתייחסות אל האפנדים, אל השיחים ואל המוכתרים ומתעלמות מהדרור הצעיר, שהוא הגדול והרחב יותר, הוא המנהיגות הצעירה, המשכילים, האקדמאים, ועליידי זה יוצרים מתח נוסף.

הצעה זאת מחייבת דיון מעמיק. לצערי הרב, בזמן הקצר העומד לרשותי אינני יכול להרחיב את הדיבור. אבל, כרשות היושב-ראש, כרצוני להציע כמה הצעות כדי להביא לבניית תוכנית ייחודית, הגיונית, שתכלול את הצעדים הפרודוקטיביים החיוביים שיאפשרו לפתור את הבעיות של היישובים הכדואיים כנגב. אני מתכוון לאישור הקמת יישובים חקלאיים בדואיים כנגב, שיפתרו את בעיות הקרקע והתעסוקה וישקמו את המפגשים, ירגיעו את הרוחות ויאפשרו תעסוקה הולמת ומועילה בתוך היישובים החדשים.

אני גם חושב שיש צורך לקלוט את המשכילים הכדואים בתפקידים ציבוריים ולהקים קרן סיוע לסטודנטים הכדואים כנגב, לאפשר להם להתחיל לקורסים הטרום-אקדמיים וגם לערוך בחירות למועצות משוש ותל-שבע, ולמקומות אחרים שצורך להקים בהם מערכת מוניציפלית חדשה.

יש גם לאפשר להם להגיע לשרות מרעה ולהגביל את הפעילות של הסיירת השחורה, שקוראים לה באי-צדק "סיירת ירוקה", כי היא סיירת שחורה שמשחירה את פני המדינה. היא פוגעת בכדואים בצורה קשה ביותר. לדעתי, יש לבטל את הסיירת הזאת, או לפחות להגביל את פעילותה.

יש גם לשפר את מערכות החינוך והבריאות ולחבר את כל היישובים למי השתייה ולא לקשור את מי השתייה בהרכב היישוב ובכורה בו.

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך):
אתה מכיר את מרכז הבריאות ברהט?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני מכיר את מרכז הבריאות ואני יודע שיש צורך במרכז שלישי, שאת הבטחת בזמן להקימו ולא הקמת. גם השר מרדכי גור הבטיח להקימו ולא קיים את הבטחתו, ועדיין ממשיכים להבטיח להקים מרכז שלישי.

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך):

איפה הבטחת להקים ולא הקמת?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
במועצה המקומית רהט שמעתי את הדברים האלה.

שושנה ארבל-אלמוזילוני (המערך):

בלגיה הבטחת, ומה שהבטחתי — קיימתי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בלגיה הבטחת וקיימת. ברהט הובטח לתושבים מרכז רפואי שלישי והוא לא הוקם.

לדעתי, חייבים להפסיק אחת ולתמיד את הפקעת הקרקעות, להשלים את ההסדרים שנעשו, ומעל לכול, לראות

השר א' אולמרט:

חבר הכנסת מיעארי, אני רוצה לומר משהו, שיהיה ברור, לפחות עד כמה שזה קשור ליחסים שלי אתכם, אתך, עם חבר הכנסת דראושה ועם כל חבר כנסת אחר: אני לא אתן לאיש לנפנף אצבע כלפי באופן חד-צדדי, כלפי כממשלת ישראל. תשכח מזה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל אתה צריך' — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אנחנו גם כן לא מסכימים לחיות תחת איומים — — —

השר א' אולמרט:
אף אחד לא חי תחת איומים.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת מיעארי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
מכריזים מלחמה על אזרחים.

השר א' אולמרט:
אף אחד לא חי תחת איומים.

היו"ר ש' וייס:
אדוני השר, אל תענה לו, ברשותך.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני דורש זכות, לא מחייב.

השר א' אולמרט:
אתה לא צריך לדרוש זכות. במדינת ערב צריך לדרוש זכות. במדינת ישראל לא צריך, יש.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
יש?

השר א' אולמרט:
יש זכות.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת מיעארי, יש לי בקשה אליך: א. יש גם גבול למספר קריאות הביניים: ב. אני מבקש שתעשה את זה בישיבה, כי גם קריאת ביניים וגם קימה — זה לא מקובל. שושנה ארכלי-אמזוליני (המערך):
גם לא לצעוק כל כך.

היו"ר ש' וייס:
אנחנו כל כך מעטים, אפשר אפילו להעיר את זה בקול נמוך יותר.

השר א' אולמרט:
רבותי, אדוני היושב-ראש, הערתי את ההצעה: במדינת ישראל לא צריך לדרוש זכות, יש זכות. חבר הכנסת מיעארי, כמו יתר חברי, רשאים מכוח הדמוקרטיה הישראלית לומר את אשר על לבם, אבל שום זכות איננה חד-צדדית. כשם שיש להם זכות לומר, הם יצטרכו לשמוע. זה הכול.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כל הזמן שומעים.

השר א' אולמרט:
שומעים. אנחנו שומעים ואתם שומעים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
השאלה מה שומעים.

השר א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתייחס בקצרה ובאופן ענייני לחלק מן ההערות שהשמיע כאן חבר הכנסת דראושה. עם כל הכבוד, חבר הכנסת דראושה מציג תמונה מופרזת ומעוותת ולא אמיתית של הבעיות. יש בעיות קשות לבדואים בנגב, אבל, עם כל הכבוד, בכל התחומים שהזכרת, אדוני חבר הכנסת, הפרזת. אני אעבור נושא נושא.

בנושא הריסת הבתים: נכון שהיו כמה וכמה הריסות בתים, ברובם הגדול נהרסו הבתים על-ידי בעלי הבתים עצמם, אשר בנו ללא רשיון, תוך חריגה מובהקת מהכללים הליברליים והגמישים שקבעה ועדת-מרקוביץ בנושא הבנייה הבלתי-חוקית. אתם יודעים יפה מאוד, שיש מאמץ אדיר להציע אופציות רציניות, אמיתיות, לתושבים הלבדואים בנגב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה יודע איזה מחירים דורשים מהם?

היו"ר ש' וייס:
לא, לא, אנחנו מתקרבים ממש לסוף התשובה. אי-אפשר.

השר א' אולמרט:
יש מלאי של מאות מגרשים שניתן לרכוש. להקים בהם בתים ולקבל שירותים בסיסיים, עם פיתוח בסיסי, עם סלילת כבישים, עם כל מה שכרוך בכך. ויש תוכניות סיוע ונחבות לבדואים שרוצים להיכנס לבתים כאלה.

אין הפקעת קרקעות זה שנים, חבר הכנסת דראושה, ואתה יודע את זה. אין. מאז נחקק החוק — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הפקיעו בשנה שעברה.

השר א' אולמרט:
— בהקשר של הקמת שדות התעופה, בעקבות הסכמי השלום, אין שום הפקעת קרקעות מבדואים בנגב, למעט הפקעות לצורכי ציבור, למצן האוכלוסייה הברואית.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל יש הפקעות בחודשים האחרונים.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת דראושה, סליחה. הצעה לסדר-היום איננה שיחה. אתה מיצית את דברך, והשר ישיב.

השר א' אולמרט:
חבר הכנסת דראושה, אתה יודע, בכל פעם שאתה מדבר מעל הדוכן, ואני נמצא שם, מכוח הרטוריקה שלך אני מרגיש, שאני רוצה להסתער על הדוכן ולהשיב לך, ואני לא יכול, כי אתה מדבר. עכשיו תן לי לצל את ההזדמנות שאני נמצא פה כדי להשיב לך.

סגירת כרוז מים — אין סגירת כרוז מים כשמדובר בשימוש פרטי, אבל אם מישו חורג ממכסות, חריגה מעל ומעבר, ומשתמש במים לשטחי קרקע שניטעו ללא היתר, אזי נוקטים נגדו אמצעים, אבל, הגבלה בשימוש במים לצרכים פרטיים אין, למעט אותם מקרים שבהם אנשים אינם משלמים חשבונות מים, כדיוק כמו כל אזרח במדינה.

אבטלה — יש בעיות של אבטלה. האם בעיות האבטלה ייחודיות לבדואים? בשום פנים ואופן לא. יש בעיות אבטלה במדינת ישראל, ואנחנו לא צריכים עכשיו להיכנס לדיון מפורט בנושא הזה. יש בעיות קשות של אבטלה במדינה בכלל, יש בעיות ספציפיות באוכלוסייה הברואית, אבל אין בעיות ייחודיות שאינן מאפיינות את יתר מגזרי האוכלוסייה.

היו"ר ש' וייס:

כדאי שתאמר לאיזו ועדה, כדי שלא יהיה לנו אותו סיבוב שהיה קודם לכן.

השר א' אולמרט:

אני מציע שזו תהיה ועדת הפנים.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, זו הצעתך. תודה רבה, אדוני השר. הצעה אחרת לחבר הכנסת חיים אורון, בבקשה. מהי הצעתך? האפשרות היחידה היא, שתציע להסיר את הנושא מסדר-היום. אינני רוצה שיהיו לנו אחר כך סימפוזיונים בעניין הזה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום מטעמים שבמשך היום כבר מובנים לכולם. במסגרת שלוש הדקות העומדות לרשותי, כאיש הנגב וכמי שרואה עצמו כמצוי בבעיות הבדואים, יורשה לי לומר, כבוד השר אולמרט, שיכול להיות כי בכמה פרטים הגויים חבר הכנסת דראושה, אבל בנקודה המרכזית הוא לא הגויים.

והנקודה המרכזית היא העובדה, שמחצית אוכלוסיית הבדואים בנגב, כ-30,000 נפש, עדיין נתונה בתנאי חיים שהם לבושת כולנו. רובם מוכנים זה שנים ארוכות להגיע להתיישבות קבע. המניעה להיווצרות יישוב קבע של הבדואים הללו היא חוסר היכולת של הממשלה להגיע להסדר משותף של בעיית ריכוזם ובעיית הקרקעות. אני משוכנע למעלה מכל ספק, שלא חקיקת חוק ליישוב הבדואי במתכונת הבסיסית של חוק תל-מלחה — בלי להיכנס עכשיו, בזמן הקצר המוקצב לי, לפרמטרים הכמותיים שלו, וכלי שתיווצר מחדש רשות כיצוע, שתראה מטרה לעצמה להביא ליישובם של רוב-רובם של הבדואים במסגרת של עיירות ועל כסיו של הסדר קרקעות מוכן אחם — אני חושב שאנחנו הולכים ומנפחים בעיה נוספת לסדר גודל כזה, שכאשר נדרשים לפתור אותה בסופו של דבר, אי-אפשר לעשות זאת.

זה בצד שורה של נושאים אחרים שבלי ספק קיימים. אני חושב שמשרדי הממשלה השונים העוסקים בעניין, החקלאות, הבינוי, גם משרדך, אדוני השר, צריכים יחד להציע לכנסת הצעת חוק במתכונת החוק הקודם. זוהי הדרך היחידה להתגבר על הבעיות.

היו"ר ש' וייס:

לפיכך, אתה מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. תחילה נצביע על ההצעה של חבר הכנסת חיים אורון להסיר את הנושא מסדר-היום. מי בעד הסרת הנושא מסדר-היום? המירוצ מתחיל.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — אין

נגד — 12

נמנעים — 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הנושא לא הוסר מסדר-היום, כי 12 חברי כנסת התנגדו.

בעיות מערכות החינוך, אדוני היושב-ראש — יש היום בנגב 28 בתי-ספר יסודיים; חטיבת ביניים עצמאית — בית-ספר אחד; שלושה בתי-ספר תיכוניים מקיפים; ועוד שני בתי-ספר תיכוניים מקצועיים של רשת "עמל" — כולם במגזר הבדואי בנגב. בקרוב מתוכנן בית-ספר נוסף, תיכון מקיף, כפרויקט משותף למשרד החינוך ולרשת "עמל", תיכון שבנייתו תעלה 5 מיליון שקלים חדשים. בשנים האחרונות הוכנסו מגמות חינוך טכנולוגי וציוד טכנולוגי חדיש ומעולה לבתי-הספר של הבדואים בנגב.

בקשר לקורסים של אוניברסיטת באר-שבע: אין זה נכון. זה כמה שנים מתקיים פרויקט הכנה לבגרות לתלמידי כיתות י"א וי"ב מבתי-הספר הבדואים, שתכליתו המפורשת והיעודית היא להגביר את שיעור ההצלחה בבגרות ולהגדיל את מספר האקדמאים הבדואים.

בית-המדרש למורים וגננות על-שם קיי בבאר-שבע — נפתחה כיתת הכנה מיוחדת לבדואים, הכאה להכפיל את מספר המורים.

והדבר החשוב ביותר: בכל הנגב אין כיתות לימוד במבנים שכורים, כפי שקיימות במשולש ובאזורים אחרים. יש בעיה אחרת — הואיל וחלק מהאוכלוסייה גר ביישובים בלתי מוכרים, זמניים, אין רצון להשקיע שם השקעות בחשית, שתעלינה מיליוני שקלים. במקומות שבסופו של דבר יחפנו מהם ליישובי קבע, שם יש מבנים טרומיים. אבל אין בשום מקום בנגב מבנים שכורים בתחום החינוך, דבר שהוא כשלעצמו הישג חסר תקדים.

משרד החינוך מקיים רשת ענפה ויקרה ביותר של הסעות יומיומיות לתלמידים בדואים כדי להביא אותם לבתי-הספר האזוריים.

אין ספק גם, שעקב הריבוי הטבעי הגבוה של האוכלוסייה הבדואית מצד אחד, והשינויים הדמוגרפיים והחברתיים שחלים עליהם מצד שני, האוכלוסייה הלומדת בקרב האוכלוסייה הבדואית גדלה בשיעור דרמטי בשנים האחרונות, יותר מכל אוכלוסייה אחרת במדינה. זה יצר אילוצים ולחצים שאנו מנסים להתמודד אתם מתוך מודעות גדולה ובהשקעות גדולות.

אדוני היושב-ראש, יש בעיות רבות לאוכלוסייה הבדואית. צריך להשלים את בעיית הסדר הקרקעות, והממשלה ערה לכך ופועלת בעצם הימים הללו כדי להגיע ליישום הכללים שנקבעו בעבר ולפתרון מעשי של בעיית הסדר הקרקעות.

עם זה, אי-אפשר להתעלם מן העובדה שהחברה הבדואית, במיוחד בנגב, עוברת שינויים חברתיים משמעותיים מאוד עקב שינויים באורחות החיים, בדפוסי החיים, בצורת החיים. אין מנוס מזה. חלק מן המשברים הללו הם בלתי נמנעים. הם לא תוצאה של מדיניות, הם לא תוצאה של התעלמות. שום מדיניות לא תוכל למנוע את המשבר העובר על מי שחדל לגור באוהל ועובר לגור ביישוב קבע עם בתים בנויים ועם כל מה שנלווה לכך.

לכן הניסיון להפוך חלק מהבעיות הבלתי נמנעות הללו לכלי ניגוח פוליטי לא נראה לי נכון, לא נראה לי מוצדק.

מעבר לזה, אדוני היושב-ראש, אני אינני מתנגד שהנושא יועבר לדיון בוועדה מתאימה של הכנסת. נשמע, תנחש, נפגש עם התושבים — — —

לדיון בוועדת הפנים ואיכות
הסביבה — 14
נגד — 1
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים
ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
אם כן, 14 חברי כנסת הצביעו בעד, 1 התנגד, והנושא
הועבר לוועדת הפנים כהצעת השר אהוד אולמרט. זוהי הצבעה
מס' 10 היום.

יב. הצעה לסדר-היום

גירעון במאזן המסחרי והיקף היצוא

יירדת היצוא היתה מנת חלקם של כל מפעלי התעשייה,
פרט לענף של מוצרים מתוחכמים, שבהם היו השקעות במחקר
ובפיתוח ובציוד. וכאן אני רוצה לציין את שר התעשייה
והמסחר, שהעניק לנושא זה תשומת לב מרובה.

כבוד היושב-ראש, המיתון מורגש בכל פינה: אותותיו
כולטים בכל ענפי המשק. המיתון מתבטא בהימצאותם של
120,000 בלתי מועסקים. המיתון זועק מגרונותיהם של 62,000
מובטלים, ביניהם אלפי חיילים משוחררים. את המיתון אפשר
לצלם יום יום בפחתי שגרירות ארצות-הברית, שלפניהם
מצטופפים רבים לקבלת ויזות — היורדים הפוטנציאליים של
מחר.

יש להצטער שעל אף כל הסימנים מנקרי העיניים שהמשק
נתון במיתון הולך ומעמיק המשיכו כלכלנים ויועצים למיניהם
לפזר הכרות הרגעה, לעצום עיניים ולא לראות את מפלצת
המיתון החונקת את המשק. זאת, אף שכל האינדיקטורים
המקרו-כלכליים הכליטו בצורה ברורה, שאיננה משתמעת
לשתי פנים, שהמשק על כל גווניו וסימניו נתון במיתון.

הסימנים הם: 1. ירידה בייצור התעשייתי; 2. ירידה
בהתחלות הבנייה של מבנים פרטיים וציבוריים; 3. המשבר
הפוקד את החקלאות, פרי ידי אדם וגם ידי שמים; 4. ירידה
משמעותית של כוח הקנייה של האוכלוסייה; 5. ומעל לכול,
האבטלה הגואה, שהגיעה לממדים שישראל לא ידעה אותם
בעבר.

יש לזכור שהאבטלה היא בעיקר תוצאה של פליטת
עובדים ממפעלי תעשייה ובניין ומהעדר יצירת מקורות
תעסוקה חדשים לקליטת משוחררי צה"ל, כוגרי
אוניברסיטאות, מסיימי כתיספר מקצועיים ועובדים שנפלטו
ממקומות העבודה.

כבוד היושב-ראש, המשבר הפוקד את המשק הוא בחלקו
קוניונקטורלי, ובחלקו פרי השפעת האינתיפאדה, שבעטייה
הצטמצמה רכישתם של מוצרים מסוימים עליידי אוכלוסיית
השטחים. אך, בעיקרו של דבר זה משבר סטרוקטורלי, הנובע
במידה רבה מהנטל הרובץ על ענפי ייצור, על התעשייה
והחקלאות, ומהוצאות מימון שאין להן אח ורע בשום מדינה
בעולם.

הריבית הרצחנית הגדילה עוד יותר את מצוקתם של
יצרנים, שנוסף על אובדן הקונים בשטחים וצמצום הייצוא
בעקבות חישובים של רנטביליות, נפגעו גם בצורה משמעותית

חבר הכנסת דראושה, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר
לוועדה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כן.

היו"ר ש' וייס:
אם כן, לפנינו הצעה אחת בלבד. מי בעד הצעת השר
אהוד אולמרט להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים, יצביע.
המירוץ מתחיל.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני
מוזין לכאן את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו להציע
הצעה מס' 858 לסדר-היום בנושא: גירעון במאזן המסחרי
והיקף היצוא. בבקשה, גברתי.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, המשק נתון במשבר,
הגירעון המסחרי גדל בחודשים האחרונים, המיתון העמיק,
היצוא ירד, יותר ויותר מפעלי תעשייה נתונים במצוקה,
והאבטלה גואה מעלה מעלה.

מציאות עגומה זו היתה צריכה להדליק נורה אדומה
בממשלה, וטוב עושה שר האוצר, המכנס מחר בערב את אנשי
המשק והכלכלה להתייעצות, כאשר הנושא הוא יציאת המשק
מהמיתון המתמשך. אני רוצה לקוות, שדיוני הישיבה הזאת
יתרמו לגיבוש תוכנית ויתור את האמצעים שעל הממשלה,
וכראש ובראשונה על שר האוצר, לנקוט לאלתר כדי למנוע את
הגדלת הגירעון במאזן המסחרי ואת ההירדרדות למיתון עמוק.
על כל השלכותיו ההרסנית למשק ולחברה. זה קורה לנו דווקא
בתקופה שבה נדרש העם למאמץ ביטחוני לריסון
האינתיפאדה.

עלי לציין, כי נכזבו התקוות שהפיחות, שבוצע אומנם
באיחור ובצורה מאולתרת למדי והיה מרכיב מרכזי בתוכנית
הממשלה, יוציא את המשק מהקיפאון שבו היה נתון בעת
כהונתו של מר נסים כשר האוצר ותתחיל באופן הדרגתי
הצמיחה. לדאבוני, תקוות אלה התבררו. לא רק שאין שום
סימנים להתחלת הצמיחה והגדלת היצוא, אלא אנו עדים
להעמקת המיתון, לצמצום הייצור, להקטנת היצוא. להגברת
האבטלה, ונוסף על כל זה גם להגדלת הגירעון המסחרי.

מנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מתברר,
שבחודשים מרס-אפריל השנה היה הגירעון המסחרי גבוה
ב-29% לעומת שני החודשים הראשונים של השנה. הסיבה
להתפתחות מדאיגה זו נעוצה ביירדת היצוא כחודשים אלה
ב-15%, כאשר היצוא התעשייתי ירד ב-17% והיצוא החקלאי
ב-11%. באותה תקופה ירד היבוא ב-3%, אך יש לזכור שיבוא
תשומות לייצור ירד ב-6.5%.

אותנו צריכה להדאיג המגמה הקיימת של עליית הגירעון
בחודש אפריל, שבו הסתכם הגירעון המסחרי ב-337 מיליון
דולר, חזר היתה הרמה הגבוהה ביותר בשנה האחרונה.

הריבית, ובמיוחד לענפי הייצור השונים, ובתחום זה אני כוללת גם את ענף התיירות, שהוכיח את חיוניותו והצלחתו במידה רבה להתגבר על הקשיים שנגרמו עקב המצב הביטחוני שבו אנו נתונים.

התאוששות המשק חלופה במידה רבה בקיום אווירת אמון של האזרחים כלפי הממשלה והמדיניות הכלכלית שלה. אכן הגיע הזמן לעבור מדיבורים למעשים. שעון המיתון מתקתק, וכל יום החולף ללא מעשים ידרוש קורבנות וייסורים גדולים בתהליך ההכרעה.

אדוני היושב-ראש, לדעתי, הנושא חשוב מאוד מאוד, ואנחנו הולכים לקראת ימים קשים. קשים יותר מהימים העוברים עלינו עתה, וזאת לא רק מהבחינה הביטחונית אלא גם מהבחינה הכלכלית והחברתית. משום כך אני מציעה לקיים דיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולזינו. ישיב כבוד שר התעשייה והמסחר. בבקשה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודשים ינואר – אפריל 1989 אכן חל גידול בגירעון של המאזן המסחרי, יחסית לתקופה המקבילה אשתקד. הגירעון בחודשים אלה הסתכם ב־851 מיליון דולר, לעומת 779 מיליון דולר בינואר – אפריל 1988. מדובר בגידול של 9.2%.

גידול הגירעון נובע מעלייה בהיקף היבוא, בשיעור של 3.1%, לעומת הגידול בהיקף היצוא התעשייתי והחקלאי בשיעור של 1.6% בלבד. בהקשר זה יציין, כי היצוא התעשייתי גדל ב־4.4%, שגם הוא שיעור קטן יחסית בהשוואה לשיעור הגידול בשנים קודמות.

לצערי הרב, הנני מתריע זה חודשים רבים, כפורומים השונים, על התופעה שהננו עדים לה עתה. הצעתי בעבר לבצע מיידית צעדים כוללים, שיביאו לעלייה משמעותית ברווחיות הייצוא, וכפועל יוצא מכך – לגידול בהיקף.

מאז שנת 1985 נשחק שער הדולר יחסית לשקל ב־35% — זה עד למה שקרה בשבוע האחרון, לרבות אותם 13% של פיחות שכווצו בתחילת השנה — דבר שהביא לרווחיות מינימלית, אם בכלל, של היצואנים.

עד כה נענו הצעותי באופן חלקי ביותר ובעיתוי מאוחר. מאז תחילת השנה הנוכחית התקבלו ההחלטות הבאות — לצערי, אני מוכרח לומר דבר שדי מפתיע אותי. קראתי בעיתון שמחר בערב, למשל, יתקיים דיון שמשרדנו לא הוזמן אליו. אומנם בימינו אלה גם כשמתקיימים דיונים או כשצריכים להתקיים דיונים בנושאים מדיניים מכריעים כבר לא מודיעים על כך לשרים, אבל פה זה איננו עניין מדיני או מפלגתי-פנימי. זהו עניין כלכלי.

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):
איך יכול להיות שלא הוזמנת?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
גברתי חברת הכנסת, אני פשוט מביא את זה לתשומת-לבך.

דן תיכון (הליכוד):
תכנסי את הוועדה שלך ותשאלי איך לא הזמינו אותך.

מירידה כוח הקנייה בישראל. ירידת כוח הקנייה של האוכלוסייה, המורגשת גם בענפי המסחר, היא תוצאה של ירידת השכר הריאלי, בעקבות הסכמי תוספת הווקר, ושל הגידול במספר מחוסרי העבודה. כלבם של הצרכנים מקנן החשש, שהמשבר הקיים עלול להחריף, ורצוי לשמור את הפרוטה לעת צרה.

נאמנים עלי דבריו של נשיא התאחדות התעשיינים, מר דב לאוטמן, כי המצב כתעשייה כיום הוא מהקשים בהיסטוריה של התעשייה בארץ בכללה, ושל תעשיית האופנה והטקסטיל בפרט. אין ויכוח על כך, שאם יימשך המשבר כתעשייה, כפי שיכול להשתמע מנתוני סקר הציפיות הנערך על-ידי התאחדות התעשיינים — מנתוני הסקר עולה, שהיצוא התעשייתי יקטן עוד יותר, והירידה ביצוא תימשך — יגדל הגירעון במאזן המסחרי, והאבטלה, שהגיעה ל־8.2% מכלל כוח-האדם, תוסיף לגדול, ויחד איתה יגדל היצוא של צעירי ישראל לחרוץ-לארץ. אין ויכוח שדבר זה פוגע במוטיבציה לעלייה, שאנו רוצים כל כך שהיא תבוא — ובתקופה הזאת אכן קיימת אפשרות של עלייה מכרית-המועצות, מארגנטנינה ומארצות דרום-אמריקה האחרות.

אדוני היושב-ראש, נגד עיניהם של שר האוצר ושר התעשייה והמסחר ושל ממשלת ישראל כולה צריך לעמוד סקר הציפיות שנערך על-ידי התאחדות התעשיינים. הסקר נערך ב־100 מפעלי תעשייה — 52% מהם הודיעו על ירידה בכירות בחודשים האחרונים, ומתוכם 20% הודיעו על ירידה ניכרת, וזה לעומת 40% שדיווחו על ירידת מכירות בסקר שנערך לפני שלושה חודשים. באותו סקר מסרו 36% מהנשאלים, שקיימת ירידה ביצוא, לעומת 12% שמסרו על כך בחודש ינואר. והעיקר, המגמה המסתמנת מסקר זה מדליקה נורה אדומה, כי המשך תהליך זה כתעשייה ובמלאכה פירושו העמקה מסוכנת של המיתון וקיום אבטלה בממדים העלולים לסכן את השקט החברתי.

תמונה עגומה זו, אדוני השר, מטילה חובה על הממשלה כולה להיות גורם יוזם, פעיל ומדריך, שיעודד את המשק להינתק לחלוטין מהדוקטרינה שאימצו לעצמו שר האוצר לשעבר, מר נסים, שלפיה ידאג כל אחד לעצמו.

דן תיכון (הליכוד):
סוף כל סוף השר נסים — — —

שושנה ארבל-אלמולזינו (המערך):
תשמע בשקט.

אסור לממשלה להיות משקיף פסיבי, כאשר הכול מתמוטט מול העיניים.

אני מציעה להפעיל, ומייד, את הקרן של 200 מיליון השקלים, שעליה הכריז שר האוצר בנאום התקציב מעל כמת הכנסת. כסף זה מיועד למתן הלוואות בריבית סבירה למפעלים שיש להם כל הנתונים הכלכליים להמשיך להתקיים באופן רנטבילי, אך הם נתונים בקשיי נזילות, ולא אחת הם קורסים וכורעים תחת עול הריבית האפורה. הקריטריונים שנקבעו להם הם קשים — שמענו זאת ממנכ"ל משרד התעשייה והמסחר — ומחייבים שינוי וגמישות. עד היום לא חולקה אף לא אגורה אחת אף לא לאחד מאותם 113 מפעלים שפנו לוועדה הזאת.

על הממשלה להחיש את תהליך הקונסולידציה של המשק החקלאי, הקיבוצי והפרטי, כדי למנוע התמוטטות החקלאות, שנוסף על חשיבותה למשק, יש לה ערך לאומי, חברתי וביטחוני גם יחד. ומעל לכול, יש להמשיך במגמה של הורדת

מזה. אחד הקשיים שיש היום בגיוס השקעות נובע, לדעתי, מתחושת הביטחון הרופף ואי-יציבות. לכן יש משימה חשובה גם בתחום הזה וגם בכל התחומים האחרים של חיינו.

הייתי מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הדיון לוועדה. אינני מתנגד לקיום דיון כמליאה, אבל שמאחר שחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזילנו כבר נקטה יוזמה ברוכה ופתחה בדיון בוועדה שהיא עומדת בראשה, הרי אם תיאות לכך, הייתי מציע שנעביר את הדיון הזה לוועדת הכלכלה. לא אתנגד גם להצעה אחרת, לפי רצונה של חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזילנו בנדון.

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):

אני מסכימה להצעת השר להעביר את הנושא לוועדה.

ה"יור"ג מסאלחה:

לחבר הכנסת דן תיכון יש הצעה אחרת — להסיר את הנושא מסדר-היום. בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון, יש לך שלוש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גברתי שרת הבריאות לשעבר, משה נסים איננו שר האוצר. אני יכול לשאול אותך שאלה מאותו סוג: מדוע דווקא בתחום משרד הבריאות חל שיפור, שהרי המערכת שם לא קורסת ובמשך חצי שנה לא היו שם שביתות? לא שאל אותך את השאלה הזאת, אבל אנא, חרלי מן ההאשמות והרדיפות האישיות. אין לזה מקום.

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):

בגלל העובדה שמשנה נסים איננו אין שביתות. יש עם מי לדבר.

דן תיכון (הליכוד):

שוב משה נסים. אם כך, אני חייב לענות לך. חשבתי שתסתפקי בערעור.

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):

איך אסתפק?

דן תיכון (הליכוד):

את צריכה לדעת, שהמשק מצוי במשבר כלכלי קשה. במיתון. אבל במשרד האוצר לא שמעו עדיין, כנראה, על העניין, שכן לשר האוצר, לפחות נכון לזה הרגע, אין תוכנית כלכלית. ואולי יש לו, אבל הוא טרם טרח להציגה. בפני הממשלה. הממשלה יכולה לדון בכל נושא. הנושא הכלכלי לא הוצב על סדר-היום שלה, שכן, כנראה, אין משבר.

בחדש ינואר, או בסוף חודש דצמבר, עלה שר האוצר על הדוכן הזה, הציג כמה שינויים קוסמטיים וקרא לזה תוכנית כלכלית. אני אומר לך, שאלה היו בסך הכול כמה צעדים קוסמטיים. ואכן, בחודש מאי אנחנו נוכחים לדעת, שהמשק מצוי בקיפאון. רק היום או מחר יתכנסו כמה חכמים וינסו לעשות הוקוס-פוקוס, אולי זה ישנה את פני המשק. אבל בהוקוס-פוקוס לא משנים את פני המשק, ואת צריכה לדעת זאת. שר האוצר לא מודה שהוא גרר את המשק למיתון כבר.

שושנה ארבלי-אלמוזילנו (המערך):

תודה על האמת — שהכול התחיל בתקופת נסים.

דן תיכון (הליכוד):

רק רגע, גברתי, שמעת שאני לא מודה במשהו? אני האחרון שצריך להגן על שר האוצר הקודם, שכן בשעתי הייתי אצלו פעמים מספר ותבעתי לפתת את המטבע — ובתחום הזה

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אמרתי זאת כהערת אגב — זה אפילו לא מופיע בנייר — כדי להסביר באיזו רצינות ניגשים לעניין. משרד המטפל יום בבעיות אלה אפילו אינו שותף לדיון. זה רק מראה מדוע מצליחים להביא רק חלק מההצעות. שלפי דעתי היו יכולות בהחלט לפתור חלק מהדברים. אבל זאת היתה רק הערת אגב. הנכונה כנראה לשורה של נושאים שאנחנו עוסקים בהם.

אני רוצה לציין דברים שקרו בכל זאת מתחילת השנה: 1. מתן מענק בשיעור 10% למפעלים מאושרים במרכז הארץ. זה דבר שהמלצנו עליו, כי הגדלת היצוא באה בדרך כלל כתוצאה מהרחבת מפעלים. זו פעולה מהירה יותר, הנמשכת 12 חודשים, 18 חודשים, בהשוואה להקמת מפעל, הנמשכת שנתיים או שלוש שנים. ברור שאין ניגוד בין שני הדברים. ההפחתה בהשקעות איננה תוצאה של העדר משאבים מממשלתיים. היא תוצאה של המצב במשק. צריך גם לציין, שרוב היצוא נעשה עדיין ממפעלים הנמצאים במרכז הארץ.

2. ברגע זה נמצא בהליכי חקיקה פחת מואץ למפעלי תעשייה לתקופה של שנתיים.

3. הפחתת מס הכנסה לחברות מ-45% ל-40% בתוך שלוש שנים.

4. פיתוח אמצעי עזר נוסף להשקעות במחקר ופיתוח בצורת מתן ערבות מדינה לחברות המגייסות הון לצורך מחקר ופיתוח. כימים אלה מתגבשים הקריטריונים לשימוש באמצעי זה. אני מקווה שהקריטריונים האלה, חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזילנו, ייקבעו מהר יותר מהקריטריונים שממחינים להם אותם 113 מפעלים גוססים, ואין מצליחים לסכם את ענייניהם אף שיש אמצעים כספיים לכך. אבל זה שייך, כנראה, למכלול של מה שקורה אצלנו.

היתה גם ירידה קטנה בריבית, אף כי היא איננה מספקת. כמובן, הריבית היתה במשך שנים מספר ריבית רצחנית, וגם עכשיו זו ריבית, שלפי דעתי לא ניתן לקיים בה משק יצרני.

לאחרונה הבאתי למועצה הכלכלית-החברתית תוכנית כוללת, ואנו מאמינים שהיא תוכל לסייע בהוצאת התעשייה מהקיפאון שבו היא שרויה היום ולהובילה שוב אל דרך הצמיחה. לא אפרט את כל הנושאים. אומר רק, שצריך להגביר את המחקר והפיתוח כדי שיהיו לנו בשנים הקרובות מוצרים בני-תחרות. אנחנו עדים למירוץ מוחות בכל העולם, וברור שאנחנו צריכים להשקיע יותר בתחום הזה.

ניסינו להגדיל את אחוזי המענק לחברות מתחילות, מ-66% ל-75%. הצענו להגדיל את אחוז המענק לחברות העוסקות בפיתוח של נושאים צבאיים, מ-35% ל-50%. כי אנחנו יודעים, שלעתים זה מתחיל בפיתוח נושאים צבאיים ואחר כך עובר למוצרים אזרחיים.

הצענו הצעה העוסקת בקידום שיווק. מוכרחים לעשות מאמץ גדול בכיוון הזה. כל העולם משקיע מאמץ בנושא קידום השיווק. הצענו הצעה אחת קצרת טווח, כלומר, הגדלת המענקים עד כדי 35%, אבל יש גם הצעה נוספת, המדברת על השקעה גדולה הרבה יותר, כדי לפרוץ אל השווקים ולאפשר הגדלת יצוא.

נגעתי רק בחלק מן הנושאים. אני מקווה שיישום תוכנית זו יהיה בו כדי להגדיל את היקף היצוא, ובכך לשפר את מאזן התשלומים של מדינת ישראל. זה מחייב, כמובן, שלמשקיעים תהיה הרגשה של ביטחון ויציבות. הדברים אינם נפרדים זה

כלכלית. משזו לא תבוא, שר האוצר יעמוד בפני סימן שאלה באשר להמשך תפקודו. זכרו את הדברים האלה. אינני נגד שר האוצר. אני בעד חילוץ המשק מן המשבר בכוחות משותפים. החכמים לא נמצאים רק במחנה שלכם.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש לי הצעה אחרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אין הצעה אחרת. יש הצעה של חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלנו וחבר הכנסת דן תיכון הציע הצעה אחרת.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעה לסדר-היום שמספרה 858, של חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלנו. אנחנו נצביע בעד הצעת כבוד השר ונגד הצעת חבר הכנסת דן תיכון: בעד ההצעה להעביר לוועדת הכלכלה, או נגד הסרתה מסדר-היום, כהצעת חבר הכנסת דן תיכון.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדת הכלכלה — II

—

נגד

—

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, נתקבלה ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה.

יג. הצעה לסדר-היום

ספרות אנטישמית יהודית

דווקא על נושא כל כך אוטורי, נושא כל כך שולי, נושא העומד באמת בשוליו של סדר-היום הציבורי?

התשובה על השאלה הזאת היא פשוטה מאוד. הכנסת, בין שאר תפקידיה, היא גם כמה. עד כמה שהדבר יישמע מופלא, היא גם כמה לאמיתות האישיות. היא גם כמה שעליה עומד חבר הכנסת כמייצג אמת ודרך מסוימות ואומר: רבותי, יש גבול, או קצה נפשי בדברים כאלה ואחרים, ויהיו אלה דברים הרחוקים מרחק רב מן הפוקוס הציבורי, ממרכז העניין הציבורי.

אנחנו עוסקים היום בנושא מכאיב. לפני שבוע-חצי או שבועיים דנו כאן בכנסת בנושא "משואה לתקומה", מעין דיון חגיגי שעסק באספקטים היותר-הרואיים והיותר-מקובלים של השואה. והיום אנחנו עוסקים בגידולי המעובה, היום אנחנו עוסקים בגידולי השוליים בשוליים של דרך-המלך של המדינה, באותם יהודים שעדיין לא התגברו, לא בנפשיותיהם, לא בדעותיהם ולא בדתיים, לא התגברו על העובדה שהשואה, בין שאר הדברים, היתה גם טראומה דתית תיאולוגית ממדרגה ראשונה.

לפני שאני מתחיל לדבר על הנושא בהבאת ציטוטים ובהעלאת טענות, אני חייב להקדים ציטוט שמוזכר באחד

עשיתי אולי יותר מכל אדם אחר, ולא הצלחתי. אבל זה ארבעה-חמישה חודשים אתם מנהלים את משרד האוצר, ואנחנו לא רואים שינוי, גברתי. לא רואים שינוי, ואין מציגים בפנינו תוכנית כלכלית רצינית לחילוץ המשק מן המשבר.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

למה לא שאלת היום על הנושא הזה את שר האוצר, כשהוא היה בוועדה?

דן תיכון (הליכוד):

ידעתי שאתה תשאל. אתה גולת את כל הזמן ולא נתת לי לדבר, ואתה יודע זאת. האמן לי, שגם היום שאלתי. באמצעי התקשורת — —

אברהם בורג (המערך):

נדמה לי שיש איסור על מסירת פרטים ממה שדובר בוועדה, נכון?

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להעיר לך, חבר הכנסת בורג, אתה חבר כנסת חדש.

אברהם בורג (המערך):

זו מחמאה?

דן תיכון (הליכוד):

הרי אני ציטטתי מהרדיו, ולא מהוועדה, שהרי הרדיו דיווח על מה שקרה בוועדה. אני, אגב, מציע לנשיאות הכנסת, או לוועדת הכנסת, שתבדוק פעם אחת את הסעיף בתקנון האוסר לצטט דברים שנאמרו בוועדה, שכן מאז הוא נקבע יש קצת יותר רדיו, אולי קצת יותר עיתונות, אולי קצת יותר טלוויזיה. הסעיף הזה טעון בדיקה.

אבל, כאמור, עליתי לכאן כדי לומר לך דבר אחד: שר האוצר מאבד גובה, מאבד אמינות. אנחנו מצפים לתוכנית

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 899 בנושא: ספרות אנטישמית יהודית — מטעם חבר הכנסת אברהם בורג. בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שולחן הממשלה ריק.

אברהם בורג (המערך):

הוא מייצג אותה איכות. אנחנו בדקנו ואפשר שההצעה תעלה ללא שר. אולי יש כזה משום סמליות מסוימת.

בדרך כלל, כאשר קצובה לו לחבר הכנסת מכסה מוגבלת מאוד של הצעות לסדר-היום, הוא חושב פעם אחת ופעמיים ושלוש פעמים לפני שהוא משתמש בזכותו להציע הצעה. כאשר הצעתי הצעה לסדר-היום בנושא ספרות אנטישמית יהודית, שאלו אותי רבים: האם על נושא כזה אתה הולך לבזבז זכות להעלאת הצעה? שמור אותה לנושא מדיני, שמור אותה לאיזו טראומה חברתית, שמור אותה לאיזה מופע ציבורי מכוון, שמור אותה למשהו עסיסי. למה אתה מעלה אותה

גלים של שנאת יהודים — ואילו קיתונות שלמים, בקבוקי ספריי על גבי מכלי ספריי על קירות מאה-שערים בירושלים, של צלבי קרס המשווים את הציונות ואת המשטרה לגרועים שכרופדים של דורנו, של המאה הזאת, ושתיקה. ההיגיון הוא אותו ההיגיון, ההיגיון של אלה שלא מחלו לציונות על האמת שלה, שצריך לעלות לארץ כי חרב וכורת הולכים לעלות על הנשרים.

אני חושב, שרגש האשם הזה צריך להיות מוקע. כל אלה המשתפים היום פעולה עם משכחי השואה הם שונאי ישראל. אני אומר זאת בפה מלא, בהדיא ובפירוש. יהודים הכותבים ספרות מן הסוג הזה, יהודים המפרסמים את הספרות הזאת בעיתונות, יהודים הקונים את הספרות הזאת, יהודים הנסמכים על הספרות הזאת, יהודים הטוענים טיעוני ספרות זו, יהודים המפרסמים ספרות זו — הם שונאי ישראל, וכנסת ישראל צריכה להוקיע אותם מתוכה.

מלה אחרונה, אדוני היושב-ראש. הכנסת היא לא במה לרגשות. הכנסת היא לא במה להכעת התוך הפנימי של האדם, אבל אני רוצה לומר אמירה. כנגד אותם מחרפי הציונות, כנגד אותם שונאי ישראל ומתנגדי מדינת ישראל, כנגד אותם אנטי-ציונים, המשתפים פעולה, ביודעין או שלא ביודעין, עם הרעים שבשונאינו, אני גא להצהיר: אני ציוני, אני אוהב את ארצי, אני אוהב את מדינתי, עם כל הטעויות, עם כל המחלוקות ועם כל השגיאות. אני בן העם, אני בן התרבות, אני בן המהפכה הציונית, ואסור לתת יד לאיש מאלה המנסים להשכיח את הגדול שבהישגי הלאומיות היהודית זה אלפיים שנה — הקמת מדינת ישראל. על הכנסת להוקיע את הדברים האלה.

הי"ר נ' מסאלחה:

אתה מציע דיון במליאה?

אברהם בורג (המערך):

בוודאי, זה אוטומטי.

הי"ר נ' מסאלחה:

זה לא אוטומטי. רשות הדיבור לחבר הכנסת בר-זהר, המבקש להציע להעביר את ההצעה לוועדה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני קצת מתפלא על שהשר האמור להשיב על הנושא אינו נמצא אפילו במליאה. אינני יודע מי מן השרים צריך להשיב על כך.

קריאה:

אין חובה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אין חובה, אבל יש חובה מוסרית. אני סבור, שכדי שנוכל לתת תוקף מוסרי רציני יותר להצעה של חבר הכנסת אברהם בורג, ואני מברך עליה וחושב שהיא הצעה חשובה, במיוחד בימים אלה, רצוי להעביר את ההצעה הזו לוועדה, כדי שנוכל לדון בה. כל אדם קרוב אצל עצמו, ואני קרוב אצל ועדת החינוך והתרבות, ומשום כך אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בורג, האם אתה רוצה שהנושא יידון במליאה או מסכים שהוא יועבר לוועדה?

אברהם בורג (המערך):

אני מקבל את הצעתו של חבר הכנסת בר-זהר.

הספרים שמונחים לפני: "קודם כול עלינו להזהיר, אנו יורדים כעת למ"ט שערי טומאה, לצטט מדבריהם של הסופרים והמורים הרוחניים על אבי אבות הטומאה, שם רשעים ירקב".

האזהרה הזאת שלוחה לקוראי הספר הזה, והאזהרה הזאת, השלוחה לקוראי הספר הזה ולספרים אחרים ולמאמרים רבים, שלוחה גם למי שעומד להאזין לדברים הבאים: אנחנו הולכים לדרת למ"ט שערי טומאה. אנחנו הולכים לדרת אל שאול התחתית, כמעט אין ממנו דרך מטה, אך דרך מעלה על כל אותם אלה שנוטים לטפול ולהטיח האשמה על חורבנה של יהדות אירופה בטבח הגדול שנעשה בגלות הגדולה והמפוארת, לפני 45 שנה. את כל ההאשמה הזאת מטילים במי, אם לא בישות הציונית? אני רוצה לקרוא כמה ציטוטים.

"אוצר המלים המכונות את יהודי התפוצות בספרייה הציונית נופל רק כמעט מזה שהיה בשימוש האנטישמיות. כפעם הראשונה בהיסטוריה שלנו קמה מבין היהודים תנועה שלא נפלה בהרבה בשנאתה לגולה מן התנועה האנטישמית." הנה ההשוואה שאולי על יסודה יכלה לעבור החלטת האו"ם. ציונות — גזענות. הנה היסוד. ואיפה היסוד? בתוך הבית.

וכן הם אומרים: "כשאהבת עם כפיהם ושנאה היטלריתית בלבותיהם הצליחו מנהיגי הציונות כרשעתם להפריע לכל פעולת הצלה שהתעוררה". כביכול ציבור יהודי גדול ושלם לחם ועמד על נפשו על-מנת להציל עשרות אלפי ומאות אלפי יהודים. ורק הציונים, אלה אשר שנאה היטלריתית בלבותיהם, הצליחו כרשעתם להפריע לכל פעולה. אנחנו יודעים מן הממצא ההיסטורי ומעדויותיהם של אלה שעדיין חיים, אורים מוצלים מאש, שהמציאות היא הפוכה לחלוטין.

הם ממשיכים לא רק בהשוואה שלנו אל עצמנו אלא גם בהשוואה שלנו אל אומות העולם: "אצל חסידי אומות העולם היהודים הם בני מלכים ואצל הסופרים הציונים כלבים". במקום אחר הם אומרים: "הציונות מעוניינת בהשמדת היהודים בגולה; וכי זו הפעם הראשונה במשך אלפיים שנה שחלומם זה עומד להתגשם?". הדברים עוד ארוכים וכואבים ומפורטים ומפורעים.

אלה אנשים ששטנה עיוורת מזינה אותם, אנשים שעדיין לא מצאו אולי את הפתרון הרתי לשאלת השאלות של אמונת דורנו — מה היה להם באושביץ. וכאן נעצרה האמונה כמהלך הטבח. מצאו להם את הקורבן — את הציונות, את מדינת ישראל. מדובר על אנשים הבאים מחוגים שהיוו את ההתנגדות הראשית לציונות ולהקמת מדינת היהודים בטרם השואה. לו אך שמעו מנהיגיהם הרוחניים לקריאתם של אלה אשר מבוקרים, והם לא מבחינים בין ימין לשמאל, בין וכו' וכו' לוו' וכו', בין בן-גוריון לאחרים: לו רק שמעו לקריאתם של כל מנהיגי הציונות שאמרו להם: עזבו את אירופה הבווערת ובואו. אבל הם נשארו שם, נאמנים לשלוש השבועות של מסכת כתובות, לא רוצים לזוז ממקומותיהם, לא מוכנים לעלות בחומה. לו רק שמעו לכל האזהרות האלה, אולי אחד היה ניצל, אולי משפחה, אולי שכונה, אולי עיר, אולי קהילה. אבל הם לא שמעו, והיום אנחנו, עבדי השם, נושאים את חטאותיהם.

כאשר אתה מסתובב ברחובות ירושלים ובשכונות מסוימות בירושלים, אינך יכול להתחמק מן התחושה ומן המציאות, שעל קירות ירושלים, באזורים שונים שלה, מצוירים יותר צלבי קרס מאשר בערים רבות ובמקומות רבים בעולם. צלב קרס אחד בעיר נידחת כיבשת שכוחה יכול לעורר את הכנסת להצעות רבות לסדר-היום על אנטישמיות והתעוררות

נגד — אין
נמנעים — 1
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החינוך
והתרבות נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר
הכנסת אברהם בורג לוועדת החינוך והתרבות?
ה צ ב ע
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדת החינוך והתרבות 12 —

יד. שאלות ותשובות

רחבה זו נמצאת בשלבי בירור ראשוניים תוכנית להקמת היכל
משפט בחיפה, באזור שקמונה.

היכל משפט זה מיועד להכיל את כל בתי-המשפט בחיפה,
המפורזים ב-11 מקומות שונים, ויהיה בו כדי לענות על
הצרכים ההולכים וגדלים של בתי-המשפט בחיפה.

2. התוכנית נמצאת, כאמור, בשלבי הכנה ראשוניים. בשלב
זה נבדקות עם אנף התקציבים במשרד האוצר השאלות
הכספיות הכרוכות בהקמת היכל המשפט והאפשרויות לגיוס
המשאבים הדרושים.

611. העמדה לדיון של המוזאון של "אל-אקצה"
חבר הכנסת י' נאמן שאל את שר המשפטים ביום ח' בניסן
התשמ"ט (13 באפריל 1989):

מידיעה בעיתון "ירושלים" מיום 24 במרס 1989 אני למד,
שהמוזאון של מסגד "אל-אקצה", מחמד כפראווי, שנחקר
במשטרה בנוגע להתפרעויות אלימות בחודש יולי אשתקד
סביב מנהרת החשמונאים ליד הרה"בית, לא יועמד לדיון. לפי
החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
2. האם הסיבה לעיכוב היא טענת הסניגור, ש"נשוא כתב
האישום הוא עניין פוליטי טהור"?
3. האם הודאת הנאשם, שהעניין נחפס אצלו כ"מאבק על
השליטה באזור הרה"בית", איננה מצדיקה את המשך
המשפט?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

פניתי ליועץ המשפטי לממשלה בנדון, והרי תשובתו:

1. הידיעה נכונה.

2. ההליכים בחק עוכבו לא מהנימוק הנזכר בשאלתא
אלא משיקולים של אינטרס הציבור, שגובשו נוכח מהות
האישום, טיב הראיות, מיהו הנאשם, הרקע שלו והשלכות
עתידיות של ההליכים. עיכוב ההליכים נעשה לאחר החייעצות
עם גורמים בעיריית ירושלים.

3. שיקולי התביעה אשר לאינטרס הציבור עומדים בפני
עצמם, ואין נאשם נתפס על טיעוניו בבקשה לעיכוב הליכים.
מה שכונה בשאלתא "הודאת הנאשם" מופיע בהקשר הבקשה
לא כהצהרת עמדה של הנאשם אלא כטיעון כלפי שיקוליה של
התביעה. אף שאין יסוד לטעון זה, אין בו, כאמור, כדי לשמש
משקל נגד באיוון הכולל של שיקולי אינטרס הציבור.

648. עידוד הסרבנות לשרת בשטחים

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר המשפטים ביום י"ג בניסן
התשמ"ט (18 באפריל 1989):

היו"ר נ' מסאלחה:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר היום: שאלות
ותשובות. ישיב שר המשפטים דן מרידור.

477. תעמולת בחירות

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר המשפטים ביום ט"ז באדר ב'
התשמ"ט (23 במרס 1989):

במערכת הבחירות האחרונה פורסם בעיתונות, שכל
הערעורים בנושא הפרת החוקים הנוגעים לתעמולת הבחירות
נדונים בפני יושב-ראש ועדת הבחירות, שהוא שופט
בית-המשפט העליון. עובדה זו מכבידה על השופט ועל
המתלוננים. הדבר אינו מאפשר דיון מהיר, שייתן תרופות
מיידיות להפרת החוקים.

ברצוני לשאול:

האם שקל משרד חקיקה, שתאפשר דיון מהיר על-ידי
שופטי שלום שיהיו בערים השונות כמוסמכים מטעם ועדת
הבחירות לדון בתלונות אלה?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, שהוא שופט
של בית-המשפט העליון, הוסמך להוציא צווי מניעה. לעניין
הפרות של האיסורים על תעמולת בחירות, שנקבעו בחוק
הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט — 1959, וזאת מכוח סעיף
17 בלוחות חוק.

מקובל על שר המשפטים ועל הממשלה, שבענייני בחירות
אין הממשלה נוטה, בדרך כלל, ליטול יוזמת חקיקה. לפיכך
מוזמן חבר הכנסת אלי דיין, בעל השאלתא, ליטול יוזמה, אם
רצונו בכך, ולהציע לכנסת חיקון של החוק.

578. בתי-המשפט בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר המשפטים ביום א' בניסן
התשמ"ט (6 באפריל 1989):

בית-המשפט המחוזי ובית-משפט השלום בחיפה פועלים
בתנאים מיושנים, במבנים מפוזרים ורעועים כחלקם.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת תוכנית להקמת מבנה מרכזי לבתי-המשפט
בחיפה?
2. באיזה שלב של ביצוע נמצאת תוכנית זאת?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כימים אלה נדונה תוכנית של הקמת בתי-המשפט
והשלמת בתי-משפט במקומות שונים בארץ. במסגרת תוכנית

אין אנו יודעים אם פרופסור ליבוביץ אמר את הדברים המיוחסים לו ואם היו דברים מעולם.

יש הרואים בקריאה לסרבנות שירות חלק מחופש הוויכוח והביטוי. עם זאת, קריאה העולה כדי הסתה שלא לשרת היא עבירה לפי סעיפים 109 ו-110 לחוק העונשין.

היועץ המשפטי לממשלה הנחה בעבר לפתוח בחקירה משטרתית נגד תנועת "יש גבול" בגין הסתה לא-ישראלית.

לא הגיעה אלינו כל תלונה בעניין התבטאותו זו של פרופסור ליבוביץ. אין אנו פועלים בדרך כלל על יסוד ידיעות בעיתון.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מודה לשר המשפטים.

בעיתון "הארץ" מיום 7 במרס 1989 (מצורף בזה) פורסם, שפרופסור ליבוביץ אמר: "אני פונה לציבור האקדמאי, צריך לעודד בפירוש ובקול רם את תנועת הסרבנות לשרת בשטחים".

ברצוני לשאול:

1. האם דבריו אלה של פרופסור ליבוביץ נכדקו, והאם מסרה הפרקליטות לגביהם המלצה כלשהי?

2. אם כן — כיצד ינהג משרדך?

3. אם לאו — מדוע?

תשובת שר המשפטים ד' מרדור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

טו. הצעה לסדר-היום

מערכת המשפט בישראל

שהטביעו על דרכם את הסמטה: היה יהודי בכיתך וצרפתי או אנגלי או אמריקני בצאתך. בשבילם להיות יהודי פירושו להיות חריג, להיות יוצא-דופן, והניסיונות לרפורמה או להיטמעות במהפכה כלל-עולמית היו ניסיונות להחביא ולהסתיר, לטשטש עד כמה שאפשר את הייחוד. להיות יהודי לא רק בכיתך אלא גם בצאתך, ולא צרפתי או אנגלי — זו הייתה בוש. כל הניסיונות הללו בעבר לא צלחו. המהפכה הקומוניסטית הניבה את משפטי הרופאים והסופרים, ואילו הרפורמטורים היהודים נוסח לייא בק נדחו, נדחקו, הושמדו, וחבריהם היו צריכים לפשפש באילן היוחסין שלהם שניים-שלושה דורות אחורה על-מנת להיכלא ולהישלח יחד, כחברות אחת, עם מי שלא התביישו להיות יהודים גם כצאצאם. לא עזר להם דבר.

הניגוד האדיר הזה בין שני הזרמים קיים גם היום במדינת ישראל: קיים גם בהשקפה לגבי ארץ-ישראל, לגבי עם ישראל, לגבי העתיד והמהות של מה שאנחנו עושים פה. מההבדלים בהשקפה, ההבדלים ההיסטוריים-הפילוסופיים האלה, נגזרות יום עמדות ונגזרות, חריפות וקשיות, כאן מעל הדוכן הזה, ברחוב, בבתי-הספר, בוויכוחים הציבוריים. והשאלה הגדולה ביותר: האם חרף הניגודים הללו, חרף ההתנגשות בין שני הזרמים, נוכל להמשיך ולקיים את המסגרת המשותפת ולפעול על-מנת שהמסגרת הזאת תוכל ליהנות מאותם שני זרמים ולשמור על המשותף, ליצור מתוך הניגודים ומתוך הקונפליקט אחדות, אותה אחדות שקיימה את העם הזה במשך דורות רבים?

השאלה הזאת עומדת היום, ולצדה סימני שאלה נוספים גדלים והולכים, שכן אנחנו מתחילים למצוא סימני עקקוע במסודות הבסיסיים שנועדו לשמר את המסגרת ואת האחדות באותה מסגרת, שתהיה בסיס לניגודי דעות, למאבק על תדמית, את קיום האני הקולקטיבי, היכול להיות תוך כדי התבססות על קונפליקטים פנימיים.

היום התפרסם בעיתון "הארץ" מחקר, שהוכיח שהשאל בישראל שונא את הימין. יש שונא הרבה יותר — — —

חגי מירום (המערך):

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, אני לא פניתי אליך. תן לי לסיים את דברי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 940, בנושא: מערכת המשפט בישראל. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעצם אני סבור, שהנושא שרציתי להעלות על סדר-היום של הכנסת רחב בהרבה ממערכת מלים זו, שהוצגה בסיועה האדיב של מוכירות הכנסת — "מערכת המשפט".

ההצעה שלי לסדר-היום נוגעת בשורשי הוויכוח הלאומי המתקיים בימים הללו. אם אנחנו מסתכלים ומנסים לנתח אותו, אנחנו יכולים להבחין ולאבחן בעם ישראל היום שתי מגמות, שאולי מי שמתמצא בתולדות עם ישראל יכול היה למצוא אותן גם בימים עברו, שני זרמים פילוסופיים המתגורדים זה על זה מתוך מה שאנו רואים היום כעם ישראל, שתי מגמות סותרות, הנאבקות ונלחמות בשצף קצף על דרכו של העם בכלל, ובימינו על נפשו של הציבור היושב כאן בציון במיוחד.

בזרם הראשון מכוונים ההדגשים לכיסוס דרכו הלאומית של עם ישראל, מתוך הישענות על המסורת, על ערכי הדת היהודית. כשביל הזרם הראשון הזה מתבטאת התקווה לעתיד במלים: להיות עם יהודי חופשי בארצו. זאת כשההדגשים הם במלים "יהודי", "ייחוד לאומי", ואין כל תחושה ורתיעה מן המלים "עם סגולה", "עם נבחר", אין כל רגשי נחיתות בפני עמים אחרים, בפני תרבויות אחרות, יש הכרה בערך העצמי ובייחוד של העם היהודי, על כל המשתמע מכך בצד הזכות ובצד החובה.

הזרם השני רואה בציונות לא רק תנועה לשחרור לאומי אלא תנועה שמגמתה, על-פי דעתם והגדרתם, נרמול של העם היהודי. מבחינתם היה העם היהודי כמשך ההיסטוריה עם לא-נורמלי, וצריך היה להפוך אותו לעם נורמלי, לתקן את תחלואי העבר. אולי יש גם אצלם מקום מסוים אך מוגבל להיסטוריה, למסורת, אבל ההדגשים, באופן טבעי, מושמים בעתיד.

בזרם הזה, שגם כאן, בכנסת ישראל, אנו עדים להתגבשותו בפורמטים של קואליציות או אפוזיציות, נפגשים במחיצה אחת תולמי הרעיון של המהפכה הקומוניסטית, שתביא את הגאולה לאנושות כולה, יחד עם מחוללי הרפורמה,

כמפורש שאיני מצדיק את המעשה. אמרתי במפורש שאי-אפשר לקבל את המעשה הזה.

חגי מירום (המערך):

אתה מצדיק את המעשה הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. אמרתי שצריך להצדיק את ההבחנה בין שני המקרים. שני המקרים פסולים. שניהם מקרים חמורים. שניהם מקרים שאי-אפשר לקבל אותם. איש לא אמר שלא צריך להעמיד אותו לדין. אמרתי שגם במקרה של העמדה לדין יש בהחלט מקרים שמכחינים ביניהם. השופט אמר במקרה הזה: יש הבחנה. הריב המכריע של אזרחי ישראל בטוחים שיש הבחנה כזאת. השופט לא שחרר את האיש ממשפט. הוא אמר: יש הבחנה.

ראו מה קורה. הבחנה של שופט בבית-משפט — זה נושא שהראשון שתקף אותו בצורה בוטה היה חבר הכנסת שריד. זה לא תאם את עמדתו הפוליטית. גם על זה יכול להיות ויכוח. הוא קם ואמר: יש להדיח את השופט. למה? כי אותה עמדה, המקובלת אולי על הרוכב המכריע של אזרחי ישראל, אינה מקובלת על דעתו של חבר הכנסת יוסי שריד.

לכן, בגלל השקפתו הפוליטית של חבר הכנסת יוסי שריד, שחושב שהבחנה כזאת לא היתה במקומה, צריך להדיח את השופט בנא. נו, אחריו בא עמוס קינן, שקיבל מרץ והוא מסתמך על דברי יוסי שריד באומרו: "מה שקרוי במקרה זה 'כבוד השופט' אינו מכובד לדעתי ואינו ראוי לשיפוט, אולי במדינת הוטנטוטים. יש להעיף אותו כמו מה שקרוי טיל". כמו-כן הוא אומר: "יש להצטער על כך, שרק חבר הכנסת יוסי שריד יצא בדרישה הזאת".

אני שואל: אם מחר יועמד לדין משהו, נניח ערכי, שזרק אבן ופגע באסתר אוחנה והביא למותה וקיבל רק שבע שנות מאסר, האם יעלה על הדעת שאני, חבר הכנסת מיכאל איתן, או חברי, נבוא ונאמר, ואנחנו זכאים לומר — ביקורת ציבורית פרלמנטרית כן, אבל שאנחנו נבוא ונאמר: "יש להעיף את השופט הזה כמו טיל"?

השאלה היא: איפה נגמר הוויכוח? האם אתם חושבים לעצמכם, שהחשות שאדם מקבלים בעיתונים — ואני קורא כאן מאמר של עיתונאי, גדעון אלון, "מעבר לגבול המותר לשופט", שמתייחס לעניין הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה אינך יכול לקרוא את המאמר.

מיכאל איתן (הליכוד):

לעיתונאים אין גבולות, להם מותר הכול. לשמאל אין גבולות, להם מותר הכול. ואני שואל: אין גבול?

מיכאל בריזהר (המערך):

פרקליטות המדינה — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, עם כל הכבוד לנושא פרקליטות המדינה, אני מציע לך לקרוא את כל הטיעונים שהעלתה פרקליטת המדינה כאשר הגישה את הערעור. אני בינתיים שמעתי, שהשופט העליון השאיר את המצב כמות שהוא והדבר עוד יתברר. מכאן שהסוגיה היא לא כל כך פשוטה. יש לי השגות לגבי הצעד שנקטה הפרקליטות רק לגבי ההתערבות של חבר הכנסת יוסי שריד. כי מה קרה? חבר הכנסת יוסי שריד וכלי התקשורת עשו "עליהם" על השופט — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אלי כן?

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. מותר לי לצטט מחקר מעיתון "הארץ" או אסור לי? אני מצטט.

חגי מירום (המערך):

באופן ענייני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מבין, למה להפריע לי להתבטא.

חגי מירום (המערך):

אני רוצה לשאול.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה רוצה לשאול, בבקשה. בצורה מסודרת. אבל חן לי לסיים. אינך יכול לשאול כשאתה קוטע אותי באמצע המשפט.

התפרסמו היום בעיתון "הארץ" תוצאות של מחקר החוקר לא ידע אפילו להסביר אותו. הוא אמר שיש ממצאים שלפיהם השמאל בישראל שונא את הימין.

אליהו בן-מנחם (המערך):

היה מחקר גם על היחס של הימין לשמאל?

מיכאל איתן (הליכוד):

איני רוצה לחקור מניעים אמוציונליים. אני רוצה לשאול, מהי התוצאה של השנאה הזאת? התוצאה של השנאה הזאת באה לידי ביטוי בסרכנות בצבא. השנאה הזאת גורמת לקעקוע יסוד חיוני לקיומנו, על-ידי פגיעה גדלה והולכת בצבא. תופעת הסרכנות ניזונה כחלק מאותה שנאה, וכחלקה האחר — מליכוד עמדות שיש בהן כפירה בעיקר.

ואם לא די מה שעשתה תופעת הסרכנות בצבא, והיא תופעה שבאה לשרת מגמות פוליטיות מתוך התעלמות מהעיקר, אנחנו עדים עכשיו לדבר חמור עוד יותר — מלחמה מכוונת נגד המערכת במשפט בישראל.

אף שהוויכוח הוא לגיטימי, ואף שיש לגיטימציה למאבק דעות, אני חייב להתריע על הסכנה מפני מתן לגיטימיות לפגיעה באושריות הקיום שלנו, באושריות המבנה, על-ידי הרוצאת המאבק הפוליטי אל מחוץ למסגרות שבהן הוא צריך להתנהל.

שופט בישראל מביע עמדה, וקובע את עמדתו בפסק-דינו — ולדעתי הרוכב המכריע בעם ישראל שותף לה — שיש מקום להבחין בין אדם היוצא במצב נחושה, במסגרת מלחמת האכיפתארה, לפגוע בבקבוק תבערה, או בין חוליה היוזמת לפגוע באזרחים — זהו מעשה טרור, מתוך כוונה פוליטית לגרש את עם ישראל מארצו, מתוך כוונה להביא לכך שמדינת ישראל לא תחקים — לבין אדם שהגיק בצורה ספונטנית, בעת התלהטות יצרים — כתוצאה ממעשה מזועזע, הירצחו של אבי ספורטס ז"ל — זרק בבקבוק תבערה. איש אינו אומר שלא צריך להעמידו לדין, ואיש אינו מצדיק את המעשה, אבל אומרים שיש הבחנה, וההבחנה הזאת קיימת.

חגי מירום (המערך):

אתה שומע מה שאתה אומר? השנה היא שנת כיבוד החוק. אתה רוצה להצדיק זריקת בבקבוק תבערה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה חירש או שאתה משים את עצמך לחירש. אמרתי

מיכאל בריזהר (המערך):
בצדק, בצדק גמור.

מיכאל איתן (הליכוד):

בצדק? אני מודיע לך, חבר הכנסת בריזהר, שאם זה בצדק, חביא בחשבון, שמהיום והלאה אתה נותן הכשר לכל אדם שאינו מרוצה מפסק-דין של שופט בגלל דעותיו הפוליטיות לתבוע את הדחתו ואת התפטרותו.

מיכאל בריזהר (המערך):
אני מזכיר לך את שבועת השופט.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני, אני מנסה שוב לומר לך: השופט שופט על-פי חוק.

מיכאל בריזהר (המערך):
הוא לא שפט על-פי חוק.

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד, יש מעליו אינסטנציה, יש בית-המשפט העליון, ואין זה תפקידך לקבוע את זה ולומר: לכן צריך להעיף אותו, או לתת גיבוי למי שאומר שצריך להעיף אותו. אולי תגיד שגם השופט העליון אינו שופט על-פי החוק? מי מפרש את החוק, אתה? לא, אלה אושיות הדמוקרטיה.

מיכאל בריזהר (המערך):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת איתן, אני מצטער, אני מבקש ממך לסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מצטער מאוד שלא ניתן לנהל את הוויכוח היסודי הזה ביני לבין חבר הכנסת בריזהר, כי הוא מלמד אולי על ההבדל. אני אומר מראש: אני מוכן לקבל פסק-דין של בתי-משפט אפילו הם לא יהיו לטעמי, אפילו שמאלנים יקבלו בהם עונשים קלים מאוד בגין עבירות שבצעני נראות חמורות מאוד. אני מציע לפרקליטות לערער, והדברים יתבררו בבתי-המשפט ואני לא אפרש את החוק, כי זה תפקידו של השופט.

אבל אם ימשיכו חבר הכנסת בריזהר וחבריו ויתמידו ויטילו מורא על שופטים באמצעי תקשורת, אני מודיע לכם, שהאחריות להתמטטות הדמוקרטיה בישראל ולהפיכת המשטר כאן לאנרכיה תהיה מוטלת עליכם. כי לאורך זמן לא יישארו המעשים האלה ללא תגובה. אנחנו יכולים להבליג ואנחנו יכולים לספוג פעם אחת. תאיימו על אורי שטרומן, תאיימו על בנאי, תאיימו על שופטים פלוינים, על השופט בזק, הכול רשום. אנחנו מבליגים, כי העניין הלאומי מכריח אותנו להבליג. אבל, היהודי לכם, אתם משמיטים מתחת רגליכם את הקרקע שעליה אתם עומדים.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה אתה מציע?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להעיר ליושב-ראש, שכל הצעה של חבר הכנסת להעלות הצעה לסדרהיום היא הצעה לדיון במליאה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, אתה אינך רואה אותי ולכן אינך רואה את ידי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני רואה אותך ורואה את ידך. בבקשה, חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

רציתי לשאול את הדובר, האם אני צריכה לקבל את דבריו כאיום על חיי. האם אני צריכה להתכונן?

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש מהשר דן מרידור להשיב.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גברתי ורבותי חברי הכנסת, נלך אל המקורות. על-פי המסופר במשנה במסכת סנהדרין, פרק ו', משנה ו', היו קרוביו של מי שהוצא להורג במצוות בית-דין באים אחר ביצוע פסק-הדין ושואלים בשלום הדיינים ובשלום העדים, כלומר, שאין בלבנו עליכם כלום, שדין אמת דנתם.

מצאנו בשמות רבה, פרשה ל"א, סימן ח', את המעשה הבא. אמרו רבותינו: מעשה באחד שהיה לו דין ובא אצל הדיין וזיכה אותו, ובא ויצא אותו שנודכה ואמר: פלוני השופט אין כמותו בעולם. אחר ימים היה לו דין ובא אצל הדיין וחייבו, יצא מלפניו ואמר: אין דין שוטה הימנו. אמרו לו: אתמול היה משוכת והיום שוטה? לכן הזהיר לך הכתוב: אלוהים לא תקלל.

ועוד אנחנו קוראים אצל הרמב"ם, ב"ד החזקה, בספר שופטים, הלכות סנהדרין, פרק כ"ה, הלכה ג': כדרך שנצטווה הדיין לנהוג במצווה זו כך נצטוו הציבור לנהוג כבוד בדיין, שנאמר "וצאזה אחכם", זו אזהרה לציבור, שתהיה אימת הדיין עליהם ולא יחבזה בפניהם ולא ינהוג קלות ראש כעצמו.

ומן המקורות העתיקים האלה במורשתנו העברית אל החוק הפלילי, חוק העונשין, הקובע בסעיף 255 כן: "האומר או כותב דבר על שופט או דיין לעניין כהונתו בכוונה לפגוע במעמדו, או מפרסם דברי גידוף נגד שופט או דיין כדי להחשיד או לבזות את דרכי השפיטה — רינו מאסר שלוש שנים. אולם ביקורת כנה ואדיבה לטיב החלטתו של שופט או דיין, בדבר שיש בו עניין לציבור, לא תהא עבירה לפי סעיף זה".

אני רוצה להתחיל בפירוש הסעיף שקראתי עכשיו. בדרך כלל צריך אדם שלא לפגוע בדברו, ועל-פי חוק איסור לשון הרע, אסור לו לבזותו ולהשפילו. לגבי דיין החוק אצלנו קבע דין שונה. לא רק שאסור לבזות דרכי שפיטה או לכתוב דבר על שופט בעניין כהונתו בכוונה לפגוע במעמדו, או לפרסם דברי גידוף נגד שופט, אלא נאמר, שביקורת לטיב החלטת שופט בדבר שיש בו עניין לציבור לא תהא עבירה, רק אם הביקורת היא גם כנה וגם אדיבה. בדרך כלל אין דרישות כאלה. לגבי שופט נאמר — גם כנה וגם אדיבה.

אמר חבר הכנסת מיכאל איתן, שאנחנו מתקבצים פה בארץ מארבע כנפות תבל, אֲשֵׁים שונים, תרבויות שונות, חזונות שונים, רצונות שונים, וכל אחד מאתנו, כל קבוצה מאתנו, לפי השקפת עולמה, לפי תפיסת חייה, משוכנעת בצדקתה, משוכנעת לפעמים עד מעבר לכל המקובל בעמים אחרים. אנחנו עדיין חיים בחקופה מהפכנית בעם היהודי.

איך אנחנו יכולים לקיים חברה, לקיים מדינה, לקיים סדרי שלטון, לקיים את עצמנו, כאשר יש תפיסות נוגדות כאלה בין סוציאליסטים לקפיטליסטים, בין אנשים המונחים על-ידי הדת וההלכה מעל לכל דבר אחר ובין מי שמאמינים במרכזיותו של האדם ולא של האל, בין ערבים ליהודים, בין דתיים לחילונים?

קרא כאן חבר הכנסת מיכאל איתן: "להעניף אותו על טיל", מפני שפסק-הדין איננו מוצא חן בעיני משהו.

לאן נגיע? לא אגיב על המקרה שאליה התייחס חבר הכנסת מיכאל איתן, מפני שהמקרה הזה נמצא עכשיו בפני ערכאות, מה שקוראים בלטינית: תחת השופט — סוביודיצה. לא אגיב. בית-המשפט העליון ידון בערעור שהוגש ויחליט לגוף העניין. אבל, לא זה הנושא. השאלה היא כיצד מגיב הציבור, כיצד מגיבים אנשי ציבור, שהם דוגמה לציבור, על פסק-דין של שופט. שאיננו נראה להם — לפעמים מאוד איננו נראה להם — האם בדרך אדיבה, בביקורת כנה, או בדרך שיש בה כדי להסית, בדרך שיש בה כדי לערער לעומק, בשורשים, את התחושה הציבורית, החשובה כל כך כולנו, שבית-המשפט איננו פוליטי, שבית-המשפט איננו שוקל שיקולים זרים, שבית-המשפט גם אם הוא טועה, הוא בית-המשפט ואין אחר.

לאן נגיע אם יהיו לנו שופטי שמאל ושופטי ימין? לאן נגיע אם יהיו לנו שופטים האוהבים קבוצה אחת ושונאים קבוצה אחרת, או שהם שופטים על-פי אידיאולוגיה אחת ונגד אידיאולוגיה אחרת? אם זו התמונה שאנחנו נצייר בציבור, אם זו המפה שאנחנו נסרטט לגבי שופטי בית-המשפט בישראל — כולנו צריכים לחרוד מהתוצאות הצפויות לנו.

כדי לקיים את החברה צריך לשמור על אותם חישוקים שעם התפרקותם אבוי לכולנו.

למדנו בפרקי אבות: הווי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מורא — איש את רעהו חיים בלעו. מלכות — זהו בית-משפט. הוא המפרש את הדין וקובע גם למלכות מה לעשות. ואם משהו חושב שהכללים האלה היו נכונים רק כשכתבו אותם, במאה הראשונה או במאה השנייה לספירה, התנאים, במשנה, או רק כשדובר עליהם הרמב"ם, שהזכרתיו קודם לכן, כ-1,000 שנים מאוחר יותר, והם אינם נכונים לכל יום, לכל חברה — הוא טועה טעות מרה. אנחנו צריכים לשמור על אותם חישוקים יסודיים ולא לפרק כל מערכת, גם מערכת כזאת, שקיומה הוא תנאי לכל יכולתו להתקיים כחברה וכמדינה, לא לטפול גם על מערכת כזאת את החלוקה האידיאולוגית-הפוליטית.

לכן אני מציע, שאנחנו נרשום לפנינו את הדברים האלה, שאינם דברים חדשים אבל לפעמים עלינו להזכירם לעצמנו, אם מקובל על חבר הכנסת מיכאל איתן, אני סבור שהוא יוכל להסתפק בדברים שאמרתי כאן ובכל המשתמע מהם. אם מקובל עליך — אודה לך. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה.

מיכאל בריזהר (המערך):
האם זה סוגר את הנושא?

היו"ר נ' מסאלחה:
כן, זה סוגר ומונע תשובה.

מיכאל בריזהר (המערך):
ברירה של חבר הכנסת מיכאל איתן.

איך אפשר לקיים כך את החברה? איך אפשר לקיים אותה במיוחד בימים שבהם הולך המתח וגואה והשאלות הנדונות אינן שאלות שוליות אלא שאלות קיומיות ממש לפי תפיסתן של כל הקבוצות כולן?

הדרך היחידה היא דרך הדמוקרטיה, הסובלנות ההדדית, הנכונות להאזין וההכרה בלגיטימיות של הדעה השנייה. אבל, אם אין די באלה, ואם משהו חורג ממה שמתיר לו החוק — אין דרך אלא לסמוך על המנגנון היחיד הקיים לפירוש החוק, לקביעה על-פי החוק, זהו מנגנון בתי-המשפט.

בית-המשפט איננו יכול לפעול ולתפקד רק מכוח הכפייה הנתון לו על-ידי המשטרה, או הצבא, או הממשלה המקיימת את פקודותיו. בית-המשפט יכול לתפקד באמת וכראוי רק כאשר הוא נהנה מאמון הציבור, רק כאשר הציבור יודע שאמיתותו גבוהה. נדמה לי שבמדינת ישראל זכינו במערכת משפט שהציבור מאמין בה ומאמין לה.

כיבוד החוק, כיבוד פסק-הדין הניתנים על-פי החוק, על-ידי הפרשן היחיד המוסמך להחלט החוק על כל מקרה ומקרה — אלה הם אבני תשתית ממש לא רק בתפיסת עולמנו אלא ביכולת החברה להתקיים, לקבל החלטות.

כיבוד החוק קל מאוד כאשר החוק מוצא חן בעיניך. עניית אמן אחרי פסק-דין נוחה מאוד כאשר פסק-הדין נראה לך נכון. המבחן האמיתי לכיבוד החוק, לכיבוד פסק-הדין, ליחס נכון לחוק ולפסק-הדין הוא, כאשר החוק איננו נראה לך, כאשר החוקים קובעים שאתה טועה, כאשר החוקים מוליכים בדרך הפוכה מזו שאתה רוצה בה, כאשר פסק-הדין שניתן איננו לפי דעתך.

מימי יוון העתיקה ידוע הסיפור, המופיע בריאליזם של אפלטון, הריאליזם של קריטון, על סוקרטס והשיח שלו על החוקים שהוא קיבל על עצמו, עד שתיית כוס התרעלה. החוקים שכל חייו הוא חי לפיהם, קיבל אותם גם במחיר חייו. אינני מציע לדון עכשיו על סוקרטס, אבל כיבוד החוק, כיבוד פסק-הדין, אלה הם אבני היסוד ליכולתה של החברה להתקיים.

אמרתי קודם, ששופט לא יכול לקיים את המשפט והציבור לא יקבל את המשפט ואת הדין אלא כאשר בתי-המשפט נהנים מכבוד ומאמינות בציבור. לכן אנחנו חייבים לשמור על כבוד בית-המשפט. מתי? — בעיקר כאשר פסק-הדין איננו נראה לנו. מתי? — בעיקר כאשר אנחנו צריכים לחרוק שיניים. יש דרך אחת לתקוף החלטת שופט — בערעור בבית-המשפט. יש דרך שנייה להשיג על החלטת שופט — על-ידי ביקורת כנה ואדיבה.

אני מצטער על כך שאחרי כמה פסק-דין שניתנו בעת האחרונה, ככלל זה פסק-דין שניתן לפני זמן קצר מאוד, היו תגובות גם בבית הזה, או מפי חבר בבית הזה, וגם בעיתונות, שלא רק שלא עמדו בכללים שקראתי עכשיו, הן ממקורותינו, הן מן החוק הפלילי, ונובעים מהדברים שהבעתי אחר כך, אלא הם עברו כל מידה מותרת ואפשרית של ביקורת על החלטת שופט. מותר לבקר. אסור לומר שצריך להדיח שופט, או, איך

טז. הצעה לסדר־היום

פעולת המשטרה במשחק הכדורגל עם אח"י־נצרת בנהרייה

דבר שני, ביום שישי, 19 בחודש, החקיימה בנצרת הפגנה כרשיון. אני אומר לך ככל האחריות, אדוני שר המשטרה, שכיום ההוא הייתי משוכנע לגמרי שתוכנן פוגרום שני, הרבה יותר קשה והרבה יותר רחב. בכל האחריות אני אומר לך זאת.

המשטרה התקשרה אלי אישית והבטיחה שלא תהיה בנצרת אלא מכונים משטרה אחת. כך נאמר גם לאחראים לארגון ההפגנה. אבל היו מאות כלי רכב מכל הסוגים ומאות אנשי משטרה, משמר הגבול ויחידת ישי"מ — יחידת שוטרים מיוחדת — שמהרגע הראשון התגרו באנשים. כמה שוטרים עברו במקום ההפגנה לפני שהתחילה, ואמרו לסדרנים: אתם סדרנים, אנחנו נסדר אתכם. ההתגרויות נמשכו עד סוף ההפגנה.

החקיימה עצרת, וכמעט בסופה — אני נאמתי האחרון — קבוצה של 50, 60, 70 שוטרים התקרבה פתאום לעצרת בריצה ממקום רחוק, וזה שלהב את הרוחות. הייתי מוכרח לקטוע את הנאום שלי ולדרת ולדבר עם השוטרים. התמול המול, וכראש השוטרים עמד מפקד תחנת טבריה, שלפי דעתי התנהג בצורה טובה ואחראית. בהתנהגותו זו נמנע פוגרום, כיוון שהמצב היה קשה מאוד וכל מה שהיה חסר היא אכן אחת או אלה אחת מצד השוטרים.

לכן אמרתי, ובצדק, שיצאתי מהיום ההוא משוכנע, שמישהו תכנן פוגרום הרבה יותר רחב, כדי ללמד את נצרת לקח.

חברי הכנסת, בזמן האחרון אנחנו עוברים לשלב חדש בהסלמת הדיכוי של האוכלוסייה הערבית. יש מפלצת גזענית המשתוללת בכל מקום. הרצח, כעכו, ההתקפה על כפר שלם, כפר אברסנאן, מטעם המשטרה ובהנהגת מפקד מרחב הגליל, וכל מיני דברים נוספים, הם סימפטום של מצב, אדוני השר. אין היום ערבי היוצא מביתו למקום העבודה ובטוח שיחזור שלם לביתו ולמשפחתו.

והנה, ראש העיר נהרייה יוצא נגד 250 משפחות ערביות הגרות בנהרייה, והוא מבקש לשים קץ לחופעה הזאת. ראש העיר פתח־תקווה מדבר על הקמת שוק עבדים לפועלים הערבים. שר החקלאות כ"י־עזר מדבר על טרנספר של אוכלוסייה ערבית מהגליל למפרטו הארץ והבאת יהודים במקומם. זו הסתת דמים נגד הערבים. בדברי כבוד השר אולמרט היום היתה נימה של אימים. כך ידעו לדבר אל האוכלוסייה הערבית, רק באימים. זאת אומרת, להאשים את הקורבן במצב הקיים. הגזענות משתוללת במדינה הזאת, רבותי חברים הכנסת. הקריאה "מוות לערבים" נשמעת בכל מקום, מהדרוס עד הצפון, מבאר־שבע עד נהרייה. בכל מקום — "מוות לערבים". כשקורה משהו — "מוות לערבים". המשטרה עצרה מישהו כתוצאה מזה? מישהו נעצר על־ידי המשטרה? כל ההסתה הגזענית הזאת — אלה לא הצהרות של ראש העיר נהרייה ושל ראש העיר פתח־תקווה ושל אחרים — זו הסתה גזענית, בניגוד לכל חוקי המדינה.

אדוני השר, אני אומר לך, שיש שלב חדש בהסלמת הדיכוי, הדיכוי הפיסי, לא רק הדיכוי הפוליטי, לא רק האפליה בתקציבים וכל השאר — דיכוי פיסי. ברור לי שהממשלה במדיניותה היא האחראית לכך. יש מצב קשה מאוד בשטחים הכבושים. יש אינתיפאדה? או. קיי. הכיבוש הוא האחראי לכך

היור"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר־היום מס' 917 בנושא: פעולת המשטרה במשחק הכדורגל עם אח"י־נצרת בנהרייה — מאת חבר הכנסת תופיק זיאר. בבקשה.

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יום שבת, 13 במאי, הוא יום שחור בתולדות הגזענות במגרשי הכדורגל והגזענות בכלל נגד האוכלוסייה הערבית של המדינה. באותו יום, במהלך המשחק בין שתי קבוצות — אחת מנצרת והשנייה מנהרייה — פתחו אנשי המשטרה בהתקפה רחבה נגד יותר מ־4,000 אוהדי הקבוצה מנצרת. כוח משטרה גדול, מספר רב של פצצות גז מדמיע, התנפלות באלות ובכל מה שביד, קללות גזעניות והשפלות.

מפקד הפעולה, שהוא מפקד תחנת המשטרה בנהרייה, הקצין שייד, צעק: מה שיותר גז, מה שיותר עצורים. התוצאה היתה, שמספר גדול של פצועים הועברו לבית־החולים והיו למעלה מ־51 עצורים, ביניהם הפצועים עצמם.

בשניות הראשונות, אחרי שהמשטרה פתחה בפעולה שלה, ניגש ממלא־מקום ראש העיר נצרת, שנכח במקום והיה בין אוהדי הקבוצה הנצרית, ופנה לקצין שייד. לאחר שהזהרה אמר לו הקצין: סתום את פיך ותסתלק מפה.

כל הנסיכות של הפעולה הזאת מעירות על כך, שהדבר היה מתוכנן והמשטרה היתה למנוע מהקבוצה הנצרית לעלות לליגה הארצית. עם השער הראשון שהבקיעה הקבוצה של נצרת גברו המתיחות וההתגרויות, והשוטרים חבשו את הקסדות והתחילו להתכונן. עם השער השני התחילה הפעולה עצמה.

מה שיפירתי לכם הוא חלק קטן מאוד ממה ששמעתי מעשרות אנשים, בכלל זה הסגנים שלי, חברי מועצת עיריית נצרת, שנכחו במקום, בכלל זה חברי הנהלה ושחקנים של הקבוצה הנצרית, בכלל זה עיתונאים יהודים ואוהדים וגם סתם אנשים, יהודים וערבים, שנכחו במקום.

אשר לפצועים ולעצורים, כפי שאמרתי, היו למעלה מ־51 עצורים, וחלק מהם היו פצועים. לאחר מעצרים המשיכה המשטרה להכות אותם ולהשפיל אותם כל הזמן. אני מצטט מדברי הפצוע דחיל אלי־חמד, יושב־ראש יעד העובדים של עיריית נצרת, שאמר: כתחנה בנהרייה התחילו לחקור אותנו בצורה משפילה. ציוו עלינו להוריד את הבגדים מעלינו, קיללו והכו אותנו באלות. הושיבו אותנו על הרצפה ברחבת התחנה, אסרו עלינו לשחות וללכת לשירותים. הם עמדו על הדרישה לדעת מי מוסלמי ומי נוצרי, ציוו עלינו לקלל את הנביאים שלנו, וכשסירבנו, ירדו עלינו בקללות ובאלות.

חברי הכנסת, מה שקרה בנהרייה לא היה סכסוך בין שתי קבוצות של אוהדים. שום דבר לא קרה בציבור; זו פעולה משטרתית יזומה נגד אוהדיה של הקבוצה הנצרית. כל המשחק התנהל על מי מנוחות, ויש מה לחקור פה.

אם המשטרה רוצה באמת לצאת מהעניין הזה זכאית, היא צריכה להקים ועדת חקירה נייטרלית, שתחשוף מי הם הקצינים האחראים לפעולה הזאת. זה דבר ראשון.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. יש שתי הצעות. בעל ההצעה מבקש כמובן דיון במליאה, ואילו שר המשטרה ממליץ להסיר אותה מסדר-היום. אנחנו עוברים להצבעה. אנחנו נעשה זאת הפעם במנה אחת, הצבעה אחת, כי אין לנו כאן בעיה. אני אשאל את השאלה: מי בעד דיון ומי נגד? השר מציע להסיר, בעל ההצעה מבקש כמובן דיון במליאה, ולפי זה תצביעו. מי שרוצה את הצעתו של חבר הכנסת תופיק זיאר, ילחץ על "בעד". מי שמקבל את הצעתו של שר המשטרה, ילחץ "נגד".

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מהי הצעתו של חבר הכנסת תופיק זיאר?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הסיפור הוא פשוט לגמרי. יש לנו שתי הצעות. בעל ההצעה הוא כמובן בעד, שר המשטרה מציע להסיר. מי שתומך בעמדתו של חבר הכנסת תופיק זיאר יצביע ירוק, מימן. מי שמקבל את הצעתו של שר המשטרה פשוט יצביע אדום. זהו, לא אסביר עוד.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
חבר הכנסת תופיק זיאר ביקש — — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אין לדבר בומן ההצבעה. אם יהיו בעיות, אשיב עליהן אחר כך.

חברי הכנסת, אם כן, זוהי הצבעה מס' 18 היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — אין
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 9

תופיק זיאר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני לא הצבעתי.

היו"ר ש' וייס:

אתה לא היית אתמול בשיעור, ידידי. כדי שלא תרגיש נפגע אני עושה כאן, חברי הכנסת, דבר שלא ייעשה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
הוא רצה בכל מקרה להצביע אדום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תופיק זיאר, הרשה לי, אתמול לא היית בשיעור. אני מבקש, שכאשר אני אומר שעוברים להצבעה, אתה תלחץ קודם כול על כפתור ההצבעה ואחר כך על הכפתור שאתה רוצה בו, בעד או נגד. אלא אם כן אתה מקבל עליך את ההסבר של חבר הכנסת רביץ, שאתה הצבעת נגד עצמך רק כדי להשיג את הצבע האדום. אם לא מקובל, נחזור על ההצבעה.

אני חוזר מחדש על ההצבעה מס' 18. חברי הכנסת, מי שתומך בהצעתו של חבר הכנסת תופיק זיאר לקיים דיון במליאה יצביע בעד. על-ידי לחיצה על הכפתור הירוק מצד ימין. מי שמקבל את הצעתו של שר המשטרה להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת יצביע נגד. על-ידי לחיצה על הכפתור האדום מצד שמאל.

המירון מתחיל, לא יהיו הסברים נוספים.

ולא האוכלוסייה הערבית. האוכלוסייה הערבית מעוניינת בפתרון של שלום. נכון, אנחנו סולידריים עם המאבק של העם שלנו — יש גם יהודים שהם סולידריים, אנחנו איננו מתביישים בכך, אלא להיפך, אנחנו מתגאים בכך — אבל אנחנו אזרחים של המדינה, זו המולדת שלנו, וכל מה שאנחנו רוצים הוא לחיות בשוויון וזכויות. כך צריך להתנהג עם האוכלוסייה הזאת.

לכן אני פונה אליך, אדוני שר המשטרה: תקים ועדת חקירה נייטרלית, תחקור מה שהיה בנהרייה, מכיוון שזה סימפטום למצב קשה מאוד. מה רוצים מראשי האוכלוסייה הערבית, מוועדת המעקב ומראשי המועצות הערביות? מה רוצים מהם? אנחנו נוהגים בשכל ולפי חוקי המדינה, במסגרת חוקי המדינה. יש לנו הזכות למחות, יש לנו הזכות להתריע על המצב הזה, מכיוון שאננו רוצים שהיחסים בין יהודים לערבים יידרדרו, כי זו תהיה גם הידרדרותה של המדינה. אני פונה אליך, אדוני השר, להקים ועדה נייטרלית. תבדוק את הבית שלך לפחות בנושא הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק זיאר. אני מזמין את שר המשטרה להתייחס להצעה לסדר-היום.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נכון שבתקופה האחרונה אנחנו עדים לקיטוב, אנחנו עדים גם לתופעות של גזענות, אנחנו עדים לתופעות של אלימות, של הפרת חוק וסדר, ואנחנו יודעים שקיצוניות גוררת קיצוניות. אולם, כל זה אינו שייך לאירוע שהיה סביב משחק הכדורגל שהתנהל בנהרייה. לפי התיאור של חבר הכנסת זיאר, הצופים ישבו, כביכול, ולפתע פתאום החלה המשטרה להתייז עליהם. גזענות, עצרה חמשים וכמה. אבל לא כך היו פני הדברים.

פני הדברים היו כאלה: התנהל משחק, והקבוצה של נצרת קיוותה להבקיע ארבעה גולים כדי לעלות לליגה. עד עשר דקות לפני סוף המשחק לא הובקע אף לא גול אחד. עשר דקות לפני סוף המשחק הצליחה הקבוצה של נצרת להבקיע שני גולים, ומאוחר רגע התחילו אוהדי הקבוצה להתפרע, כנראה במגמה להפסיק את המשחק. אבל ההתפרעות הזאת נאלצה המשטרה להשליט סדר והפעילה גז מדמיע. היא עצרה 54 מהמתפרעים. שישה שוטרים נפצעו, נער בן 14 מנהרייה נדקף בסכין. אחד העצורים הוא הדוקר. כך הופסק המשחק.

ההתאחדות לכדורגל, שהיא הגורם האחראי לכל קבוצות הכדורגל, מצאה שיש להעניש את הקבוצה של נצרת, עקב המשחק הזה והאירוע הזה. ואומר לכם מהו העונש. ובכן, ועדת המשמעת של ההתאחדות לכדורגל, על סמך דוח השופט, הרשיעה את קבוצת מכבי אח"י-נצרת, ופסקה לה הפסד טכני ועוד שני משחקי רדיוס לעונה הבאה.

לפיכך, התיאור של חבר הכנסת תופיק זיאר אינו נכון, הוא תיאור המטיל במשטרה דופי שאין בה. משטרת ישראל ניצבת תמיד בין נצים, וממלאה את תפקידה כדי להבטיח את קיום החוק. אם היה מקרה, או היו מקרים של התנהגות בלתי-הולמת של שוטר, אני מבקש שתגיש תלונה ספציפית, לא כהכללות. שמישהו יקום ויבוא ויתלונן על ששוטר בשעה כזאת, במקום כזה, עשה מעשה כזה או אחר, והדבר ייחקר. אבל, לגבי כלל האירוע, אין פה מה לחקור. לא זו בלבד שהמשטרה מדווחת את אשר אני סיפרתי, אלא שופט הכדורגל שהיה במקום התלונן לפני ועדת המשמעת, שמצאה את הקבוצה אחראית לאירוע הזה.

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת

— 2

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת

— 14

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, שני חברי כנסת הצביעו בעד הצעתו של חבר
הכנסת תופיק זיאר ו-14 בעד הצעתו של שר המשטרה.
נתקבלה הצעתו של שר המשטרה, והנושא הוסר מסדר-היום.

יז. הצעה לסדר-היום

שחיקתן של מערכות קליטת העלייה בגלגלי הביורוקרטיה

מדברים אצלנו רבות על מיתון כלכלי, על מחדלים
בתחומים שונים. אני רוצה לדבר על המיתון ועל הנסיגה מערכי
הציונות המרכזיים, על המחדל החמור בקליטת אחינו העולים.
על החמצת ההזדמנות ההיסטורית של שיבה הביתה של מאות
אלפים מיהודי התפוצה, על לב הברזל ועל האדישות המחרידה
בקליטת יהודי מסך הברזל.

הכול מאשימים זה את זה, אך אינם בודקים בציציותיהם
הם. אתה חש כאילו כמה ממשלות מדברות, וכל אחת וכל שר
מדברים כלשון אחרת. משרד הקליטה מאשים את משרד
האוצר ואת משרד השיכון. משרד השיכון טוען שיש לו אלפי
דירות פנויות והוא אינו מבין את הצעקה ומדוע אין מפנים את
העולים ממרכזי קליטה. לעומתם טוען משרד הקליטה שאין
כלל בנייה ציבורית עלי-ידי משרד השיכון. הסכמים שנחתמו
בין הסוכנות היהודית לבין הממשלה אינם מכובדים. אורי
גורדון מהסוכנות טוען כי מאז חתימת ההסכם, בנובמבר
שחלף, לא נועצו הצדדים ולא נעשו מאמצים לקראת סיכום
סופי. זה דבר חמור ביותר. אלה שאינם מסוגלים לשבת יחד,
עליהם לעסוק בקליטת עולים הזקוקים בראש ובראשונה לאוזן
קשבת, לדברים ברורים ולאמנות.

לפני שנה התבשרנו, כי יש מגמה לסגור את מרכזי
הקליטה. הגישה החדשה היתה צריכה להיות של קליטה
ישיבה, שלכל הדעות הוכח כי היא נכשלה כישלון חרוץ.
בוודאי לגבי עולים צעירים ואקדמאים. מי שחושב שקליטה
בדרך זו זולה יותר, טועה גם בכך. שהייה של חודש ימים של
משפחה בת ארבע נפשות בבית-מלון עולה כ-12,500 שקל,
שאינן בהם כל תועלת. אנו עדים למחזות של עולים השוכנים
בנמל התעופה. מה הם רוצים? הם רוצים בסך-הכול להיות
במרכז קליטה ולא בבית-מלון. הם רוצים אוזן קשבת. הם
רוצים ללמוד את השפה, הם רוצים להתאקלם ולטעם שורשים
בארצם.

אך על גבם של העולים מתנהל ריב סמכויות בין הסוכנות
לבין הממשלה. היום למעשה לא ברור מי אחראי למה, ואף
נשמעות טענות עלי-ידי משרד הקליטה, כי היות שהמשרד עבר
לידי שר מטעם ש"ס, הסוכנות היהודית נסוגה בה מההסכם
המקורי.

כשמלקטים את כל הטענות, העובדות והמסקנות על
כישלון הקליטה הישירה, על סתימת מרכזי הקליטה, על
מחסור בדירות ובתקציבים, על אי-קיום הסכמים חתומים,
יוצאים מבלבלים יותר.

תופעה חדשה שאנו צריכים לטפל בה — למעשה, כמעט
כל יהודי בברית-המועצות שירצה לעלות השנה יוכל לעשות
זאת, אך חלה נסיגה ברצונם של היהודים לצאת. בשל התנאים
השתפרו בברית-המועצות, יותר יהודים מתבוללים ונטמעים.

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר
הכנסת יגאל ביבי להעלות את הצעתו לסדר-היום מס' 876
בנושא: שחיקתן של מערכות קליטת העלייה בגלגלי
הביורוקרטיה. האם השר לקליטת העלייה ישנו?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הוא מגיע. הוא בדרך.

היו"ר ש' וייס:

האם חבר הכנסת יגאל ביבי מסכים להעלות את הנושא
ללא נוכחות השר, או אתה רוצה שהוא ישמע אותך?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוא ידבר עד שהשר יגיע או רק עשר דקות?

היו"ר ש' וייס:

הוא ידבר עשר דקות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מציע שחבר הכנסת ביבי ידבר כאילו השר נמצא
באולם.

היו"ר ש' וייס:

אין ספק שהוא יעשה זאת. הוא גם יוצא מתוך הנחה
שהשר יודע את כל התלוות. בכקשה, חבר הכנסת ביבי, הכמה
שלך.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, העלייה היא נשמת אפה
של המדינה. בימים אלה, כאשר ראשי מדינות מדברים
נגד חלום ארץ-ישראל הגדולה, חובה עלינו לדבר על "כשוכה"
שיבת ציון היינו כחולמים". על חלום שיכול להפוך למציאות
של עם גדול בארצו.

השנה ייכנס לתוקפו בברית-המועצות חוק הגירה חדש.
לפי התחזיות יהגרו משם כ-150,000 יהודים, מכסה כפולה מזו
שהיתה בשנה החולפת. יש להניח ש-50,000 מהם יצאו עם
אשרות לישראל. כמו כן, כפי שנמסר, ארצות-הברית מערימה
קשיים במתן אשרות כניסה, שלא כבעבר, כאשר נהגה לתת
אוטומטית מעמד של פליטים ליוצאים מברית-המועצות.

כיום ממתינים במחנה המעבר ליד רומא כ-8,000 עולים
כלי אשרות כניסה לאמריקה. מושקעים כספים רבים בהסברה
למען עלייה לארץ. אך ללא הצלחה יתירה. מי שחושב
שעל-ידי שליחים ועל-ידי דיבורים יגיעו לכאן עולים, הרי הוא
טועה. מחדלי הקליטה בארץ יצא שם עד למרחוק, לא רק
באמצעי התקשורת אלא גם על-ידי רבים מבין 150,000 יהודי
ברית-המועצות החיים בארץ. כוחן של שמועות אלה חזק יותר
מכל הסברה הנעשית, והן הגורם ל"תוחזינה עינינו בשיבה
לאמריקה".

מיכאל בריזהר (המערך):
אני מבקש להשיב לו.

הי"ר ש' וייס:
בסדר, אם לא יבוא השר, אפשר לך.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
אם כן, תן לי לדבר עד שיבוא השר.

הי"ר ש' וייס:
סליחה, מעירים לי כאן הערה, ואני חוזר כי בעקבות
ההערה לסדר של סגנית מזכיר הכנסת. אחר כך אסביר.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
נראה לי, שבתקופה זו של מיתון בענף הבנייה, ואחת
הבעיות המרכזיות בקליטת העלייה היא מחסור כדירות
לעולים, חובה לבנות דירות בהקדם.

אם המנהיגות לא תדע מה היא רוצה, כיצד היא תוכל
לרתום את העם למטרה קדושה זו?

רצוני לומר מלים מספר על קליטת יהודי אתיופיה. זה
חמש שנים — שר המשטרה איננו כאן — נמצאים חלק גדול
מעולי אתיופיה על לא עוול בכפם במאסר במרכזי הקליטה.
המחוזות שאנחנו רואים במרכזי הקליטה, התסכול ואף
ההתאבדות, חוסר המוטיבציה לעבוד ואף הידרדרות לפשע
— הם חמורים ביותר. בסך-הכול, לא עלתה לכאן מאסה
גדולה של יהדות אתיופיה. אני זוכר אותם בימים הראשונים
בארץ, קהילה נכבדה, אנשים טובים, בעלי רצון טוב. כחמש
השנים האלה לא פיתחנו את כל התכונות היפות שלהם. ההיפך
הוא הנכון. הרגלנו אותם לתלות, לרגשות תסכול ועוד.

אני מקווה שבטיית הקליטה, שהיא בנפשנו, תקבל את
הביטוי המתאים. לא די שישבו בממשלה וידברו וידונו. הגיע
הזמן שההלכה תהיה למעשה.

הי"ר ש' וייס:
תודה רבה. לחבר הכנסת יגאל ביבי.

העירה לי כאן סגנית מזכיר הכנסת, שעל-פי הנוהל לא
מקובל שעונים בשמו של שר, אלא אם הוא מבקש. אני לא אפר
את כללי הנוהל.

מכל מקום, יש הצעה אחרת. אנחנו יוצאים מתוך הנחה,
שיש לנו כעת רק הצעה אחת, והיא לדון במליאה. על כן יש
אפשרות להעלות עכשיו שתי הצעות: להעביר את הנושא
לוועדה או להסיר אותו מסדר-היום. זה כמובן אפשרי.

במסגרת שלוש דקות הצעה אחרת לחברי, חבר הכנסת
אפרים גור. בבקשה, מה הצעתך, להעביר את הנושא לוועדה
או להסיר?

אפרים גור (המערך):
אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמשך שנים רבות נאבקו
מדינת ישראל, ממשלת ישראל והעם היהודי על הזכות של
יהודי ברית-המועצות לצאת את ברית-המועצות ולעלות
לישראל. כמה מאמצים, כמה משאבים הושקעו בארץ ובעולם
כולו במאבקים, בעצרות הזדהות ובפעולות נוספות שנעשו?

והנה עתה הגיע הרגע שליהודים בברית-המועצות,
ברובם, יש האפשרות לצאת את גבולות ברית-המועצות
ולעלות לישראל. והנה הגיע הזמן, בשל מאורעות שלא
בשליטתנו, שגם ליהודים בדרום-אמריקה, בארגנטינה,

המסקנה המתבקשת והצורך החיוני ביותר הוא לתת חינוך
יהודי עד כמה שאפשר ליהדות הזאת, כדי שהיא תהווה
פוטנציאל של עלייה בעתיד. פעולות החירום הראשונות
שצריכות להתבצע הן שליחת ספרים, שיהיו כלי ראשוני
להכרת היהדות. בארץ פועלת "אגודת שמיר", אגודה של אנשי
רוח מברית-המועצות בראשות הפרופסור ירמיהו ברנברג. היא
הצליחה עד כה לתרגם 140 ספרי יסוד ביהדות לשפה הרוסית,
ככלל זה ספר "הכוזרי" וספרו של אליהו כ"י טוב "איש וביתו".
האם לא היה חשוב למצוא משאבים מינימליים כדי שנוכל
לשלוח ספרים בכמויות רציניות לתינוקות שנשבו, הרחוקים
היום מיהדות?

אתמול נתרמו כ-7 מיליוני שקלים ללכ"י, למטרה
הקדושה של חינוך ילדי ישראל שלא ניתנה להם הזדמנות
ללמוד כראוי. האם לא תהיה התעוררות בעם לאסוף לפחות
מיליון שקלים כדי להציל את רוחם של מיליוני אחינו מרוסיה?
אולי ייקח "קול ישראל", לשם שינוי, תחת חסותו את מבצע
ההתרמה של "ספר לאח יהודי הנמצא במצוקה"? ולא רק
הכספים חשובים כאן, אלא אולי דרך מבצע זה תהיה מודעות
גדולה יותר בציבור לנושא קליטת העלייה. אל נא נאבד חלקים
כבים מהעם היהודי בגלל השוואה הרוחנית הפוקדת אותו.
במקום להשקיע מאמצים לחסום את נתיב העלייה לאמריקה,
צריך להוציא חסם העורקים מהלב האטום כאן בארצנו.

500 מהנדסים בכירים מברית-המועצות הנמצאים בארץ
מובטלים. מה אנחנו יכולים להציע להם ומה נציע לרבים
אחרים שהם אקדמאים ורוצים לעלות מברית-המועצות
לישראל? מדוע לא נפתח את המודל המוצלח, דוגמת מפעל
"שייטאק" כאן בירושלים, אשר הוקם על-ידי אקדמאים יהודי
רוסיה, מפעל מוצלח מבחינה כלכלית אשר הוקם ביוזמתם
שלהם, והיום הוא לכללי, משגשג ומרוויח כספים?

חברי כנסת נכבדים, מי יערוב לנו, שהמדיניות הליברלית
של גורבצ'וב תאריך ימים? האם איננו מחמיצים כמו ידנו
הזדמנות היסטורית, שבה הפתחים של מסך הברזל פתוחים
לחלוטין? אני משוכנע, כי האירועים בסין ובמדינות
קומוניסטיות אחרות עלולים להביא לשינוי מדיניות גם
בברית-המועצות. לא לעולם חוסן, אל נהיה כבנות-יענה,
הטומנות ראשיהן בחול. לא יעלה על הדעת, שעולה חדש,
שאנו יודע את השפה, נותנים לו להתגורר שבועיים
בבית-מלון ובתקופה זו אומרים לו: שכור או קנה דירה.

הי"ר ש' וייס:
חבר הכנסת ביבי, אני מבקש לסיים.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני כבר מסיים. קניית שמלה אורכת לעתים זמן רב יותר.

הי"ר ש' וייס:
אגב, אם תרצה, תוכל גם להשיב לעצמך, ואז תקבל עוד
10 דקות, כי לפי הכללים חבר הכנסת יכול להשיב על הצעה
של חבר הכנסת.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
מצד אחד יש מיתון בענף הבנייה. למה לא לבנות דירות

מיכאל בריזהר (המערך):
אני יכול להשיב לו מטעם הקואליציה?

הי"ר ש' וייס:
כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לך. אני רוצה רק לומר לך, כמי שמונסה בחיי הכנסת שלוש שנים יותר ממך, שלדאכוננו הדיונים במליאה אינם מגיעים בהכרח לדעת הקהל; מכל מקום, לא כל נושא. ראה בבקשה, ראה, צריך למצוא תמריצים כלשהם.

מיכאל בריהר (המערך):

אני מציע לשלב בדיון במליאה את נושא ה"די-די-טי" — האם העולים החדשים ירוססו ב"די-די-טי" או לא? אני בטוח שזה ימשוך תשומת לב.

היו"ר ש' וייס:

זה בהמשך לשידור שלך ביום העצמאות, חבר הכנסת בריהר, שהיה כל כך מעניין.

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — לדון בנושא במליאה, השנייה — לדון בנושא בוועדה. האם חבר הכנסת יגאל ביבי מסכים שהנושא יידון בוועדה?

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
לא. אני מבקש דיון במליאה.

אפרים גור (המערך):

נוכח הערתו של השר, אני מסכים שהדיון יהיה במליאה.

היו"ר ש' וייס:

אתה השתכנעת. אומנם מרגע שהצעתך יצאה לאוויר העולם היא כבר שלנו, ואני רשאי שלא להתחשב בכך, אבל אני באמת מתחשב.

לפנינו אפוא רק הצעה אחת. אני מעמיד להצבעה את ההצעה לקיים דיון במליאה בנושא שהעלה חבר הכנסת ביבי. שימו לב לכפתורי האלקטרוניקה, הנושא באמת מחשמל. לפנינו הצעה אחת, לקיים דיון במליאה, ואפשר, כמובן, להתנגד לדיון במליאה. אנו עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת "ביבי

בסדר-היום של הכנסת

נגד

נמנעים

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

"ביבי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא יידון אפוא במליאה.

יח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 10), התשמ"ט—1989, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

ברומניה ובמקומות אחרים יש אפשרות לבוא לישראל. לדאכוננו, דווקא בשעה זו מדינת ישראל, שנאבקה על הזכות הזאת, איננה ערוכה לקליטתם של העולים הללו. אין לה פתרונות דיו, אין לה פתרונות תעסוקה, המשכנתאות לדיו, לעולים אינן מעודכנות ואינן עולות, ובמצב כזה, שאין תעסוקה ואין דיו — נוסף על הסיבות האחרות לכך שיהודים לא באים לכאן — יהיה קשה מאוד למשוך אותם אלינו, למדינת ישראל. הנזק יהיה לא רק בכך שלא נהיה מסוגלים לקלוט את אלה שיגיעו, אלא ההרגשה שתיווצר אצל אלה שיגיעו תקרין בצורה חמורה והרסנית מאוד על עשרות ואולי מאות אלפים של עולים בפוטנציה, אשר יתבוננו כיצד ייקלטו אלה אשר הגיעו עתה יומתינו.

על כן, ממשלת ישראל, כמי שאחראית למדינה הזאת ולעתידי של העם היהודי, חייבת לקיים, ובדחיפות, דיון יסודי וממצה בשאלה, האם הנושא הזה הוא בעדיפות גבוהה אצלה, ואם כן, עליה להחליט להקים רשות אחת לענייני עלייה וקליטה, ולהקצות לרשות הזאת את האמצעים התקציביים והסמכויות הדרושות, כדי שהיא תתמודד עם בעיות השעה.

ברשותך, כבוד היושב-ראש, אדוני השר, אינני רוצה להאריך כרגע בנושא. משום שאני מניח ששלוש הדקות שניתנו לי להציע הצעה אחרת כבר נסתיימו.

היו"ר ש' וייס:

שלוש דקות מסובסדות בהתחשב במומחיות שלך ובניסיון האישי שלך בנושאים האלה. זה היה מסובסד מאוד. אבקש לסיים.

אפרים גור (המערך):

על כן אני מציע שנושא זה יידון בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, חבר הכנסת אפרים גור. יש לנו בעיה קטנה, ואנחנו נתגבר עליה. קרה מה שקרה, ואנחנו המשכנו את הטיפול בנושא לפני שהשר הגיע, אבל השר הוא חבר הממשלה, והוא רשאי להתערב בכל שלב של הדיון.

אי לכך אני מעמיד אותך מול המצב התקנוני, ידידי השר לקליטת העלייה. הוצעה הצעה לקיים דיון במליאה. הוצעה עכשיו הצעה אחרת, לדון בנושא בוועדה. נצביע על שתי ההצעות. אני מניח שאתה מסכים לשתי ההצעות או לאחת מהן. כשר בממשלה אתה יכול להתייחס לנושא בלי להציע הצעה. כיוון שזה מה שהיית מציע ממילא — כך אני מנחש — וצדיקים מלאכתם נעשתה עלי ידי אחרים, אתה יכול להתייחס לנושא. בין מהדוכן בין מהמקום, בלי להציע הצעה.

השר לקליטת העלייה י"ח פרץ:

אני תומך בקיום דיון במליאה, כי האינטרס שלנו הוא לעורר דעת קהל בנושא הכאוב הזה. לכן אני מוותר עכשיו על זכות הדיבור, וכשיהיה דיון במליאה אתייחס לנושא.

היו"ר ש' וייס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש הנני מתכבדת להודיע כי הונחה ביום ב' השבוע על שולחן הכנסת:

יט. שאלות ותשובות

נודע לי, כי התקבלה החלטה לקצר את שעות העבודה במעונות היום הציבוריים, והשלייה במעון תסתיים בשעה 15:30, במקום בשעה 16:00.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מה הם השיקולים שהנחו את מקבל החלטה זו, במיוחד עתה, לאחר שהאורכו ימי העבודה במשק עם המעבר לשבוע עבודה מקוצר?

3. האם הובאה בחשבון הפגיעה בציבור גדול מאוד של נשים עובדות, שעד כה נהנו משירותי מעונות היום הציבוריים ומעמדת חילוצה לחפש פתרונות חלופיים?

4. האם בקבלת ההחלטה הובאה בחשבון הפגיעה האפשרית בנשים המעוניינות בקידום מעמדם במקום העבודה?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הועלה רעיון לקצר את שעות העבודה במעונות היום. הרעיון בוטל על-פי הוראתי, ומעונות היום ממשיכים בפעולתם עד השעה 16:00.

522. חילול שבת במפעל

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

בעיתון "יום השישי" מיום י' אדר ב' התשמ"ט, 17 במרס 1989, פורסם, כי במפעל "ויטלגו" בגבול רמת-גן — בני-כרם מצויים גם בשבת עובדים, הממשיכים לתפעל את קו הייצור.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם יש למפעל היתר עבודה בשבת? אם כן — מאיזו סיבה ניתן היתר?

3. אם לא — אילו צעדים יש בדעתך לנקוט נגד הפעלת קו הייצור בשבת?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

1. הידיעה נבדקה ונמצאה לא נכונה.

2. למפעל אין היתר להעסקת עובדים בימי המנוחה.

3. משרד ימשיך לפקח על המפעל, אם ימצא כי המפעל עובר על החוק, נדא להגיש נגדו תביעה משפטית.

579. אבטלה באזור חיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בניסן התשמ"ט (6 באפריל 1989):

לפי כל המדדים, אחוז האבטלה במחוז חיפה הוא הגבוה בארץ.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא המצב העובדתי המעודכן?

2. מה עושים השלטונות במגמה לצמצם את ממדי האבטלה באזור זה?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עובדים לשאלות ותשובות. סגן שר העבודה והרווחה ישיב על שאלות של חברי הכנסת. אחר כך נעבור לשלוש הצעות לסדר-היום שהן בתחום טיפולו. בבקשה, אדוני סגן שר העבודה והרווחה, הדוכן שלך.

448. הוצאת ילד מידי הוריו

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' באדר ב' התשמ"ט (16 במרס 1989):

הגב' א"ע (שמה המלא מופיע במקור), בת 33, נשואה ואם לילד, אורון, בן 6.5, גרה עד לפני חודשים אחדים בתל-אביב עברה לגור בירושלים. הגברת הנ"ל טוענת, שאחת העובדות הסוציאליות באגף העובדים הסוציאליים בעיריית תל-אביב לקחה בניגוד לרצון ההורים את בנם והכניסה אותו למוסד. הגברת א' ובעלה, ט"ע, פנו אלי וביקשו את עזרתי בהחזרת בנם לחיק המשפחה.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן כבוד השר לבדוק את הנושא הנ"ל?

2. אם האמור לעיל נכון, מדוע נלקח הילד מחיק משפחתו בניגוד לרצון הוריו?

3. האם יוחזר הילד להוריו?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנושא נבדק על-ידי הגורמים במשרדנו.

2. הילד הוצא מחיק אמו בצו בית-משפט.

3. נכון לעכשיו, הילד מועמד לאימוץ.

480. ארגון תפילה בבית-אבות באשדוד

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט"ז באדר ב' התשמ"ט (23 במרס 1989):

בעיתון "ערב שבת" מיום ג' באדר ב' התשמ"ט, 10 במרס 1989, פורסם, כי יהודי חרדי תושב אשדוד, שנהג לארגן מניין בבית-האבות בעיר, גורש משם, מכיוון שלדברי מנהל בית-האבות הוא "מפחיד את הקשישים".

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?

2. האם בדעתך לפעול כדי לאפשר לו לארגן גם להבא את המניין בשביל הקשישים במקום? אם כן — כיצד?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

1. הידיעה, כפי שהיא מופיעה, אינה מדויקת.

2. במקום פועל מניין, המאורגן על-ידי הרב מאיר כהן, המואמן על-ידי המועצה הרחבת באשדוד. המניין מתקיים בימות החול ובשבתות. המתפללים הם תלמידיו של הרב כהן, המשמש גם כאחראי לכשרות ולשירותי הדת בבית-האבות. על המתפללים הללו מיתוספים גם אותם זקנים, דיירי בית-האבות, המעוניינים במניין ויכולים להצטרף אליו.

521. קיצור שעות העבודה במעונות

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג באדר ב' התשמ"ט (30 במרס 1989):

מקצועם כהתאם לביקושים במשק. התפלגות התלמידים בחיפה: 193 כיתות למבוגרים בכתי-הספר של ההכשרה המקצועית — ביחד 3,443 תלמידים, לרבות "אורט" ו"עמל"; 16 כיתות לילמודי תחבורה — 436 תלמידים; 18 פעולות הכשרה פנים-מפעלית — 483 תלמידים; 40 כיתות בתי-ספר עסקיים (פרטיים) — 2,000 תלמידים. בסך-הכול — 6,362 תלמידים.

אנו מקיימים סדנאות לחיפוש עבודה, המיועדות למובטלים המבקשים לרכוש מיומנויות וטכניקות של חיפוש עבודה לשם השתלבותם מחדש במעגל התעסוקה. סדנאות אלה יורחבו כמידת הצורך באזור חיפה והצפון.

נעשות גם פעולות לסריקת מקומות העבודה שמועסקים בהם עובדים מחוץ-לארץ, על-מנת להחליפם במובטלים הרשומים בלשכות התעסוקה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אינני שואל שאלה נוספת. ידעתי שאשכב עכשיו בראש הישיבה ולכן שאלתי את כל השאלות הנוספות בגוף השאלתא.

כ. הצעות לסדר-היום

ייבוא פועלים מחוץ-לארץ

גורל דומה, של 100,000 — 120,000 איש. תלוי איך מודדים, יש על כך סטטיסטיקות שונות. אבל, בסך-הכול מדובר על סדר גורל דומה.

אני מאוד מאוד חושש, שבסבך שמדינת ישראל נתונה בו בנושא השטחים, בלי שהממשלה הזאת מצליחה להגיע לפתרון השאלה, וכאשר האינתיפאדה מקבלת פנים חריפות יותר ויותר, והמתחיות עוברת לתוככי "הקו הירוק", עלולה להתעורר מחשבה — והיא כעצם כבר הושמעה בצורות כאלה או אחרות, ובאופן קצת מפחית, על-ידי אנשים מכל קצות הקשת הפוליטית — שיכול להיות שיש מתכון כלשהו של "זכנג וגמרנו", של סגירת השטחים. אבל נוצר חלל. איך התבטא חבר הכנסת אלי דיין, ראש העיר אשקלון, באחד הדיונים בוועדות הכנסת: כיום הראשון וכיום השני עוד מתנדבים לנקות את האשפה, כיום השלישי צריכים מנקי אשפה.

מיכאל בריזר (המערך):

אסור למסור במליאה מה שקורה בוועדות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה היה בטלוויזיה.

היו"ר ש' וייס:

אני באמת הייתי צריך להעיר לך, חבר הכנסת אורון תגיד כך: ראיתי בטלוויזיה — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הופיע בתקשורת. אתם יודעים מה? גם אני פה נתליתי כאילן מכובד בהחלט. אבל כל אחד ואחד מאתנו יכול להביא דוגמאות למכביר, שיהיה בהן כדי לאשש את העובדה הזאת.

אני מודאג מאוד מהאפשרות, שבחלץ האירועים ובלחצים הפנימיים המתעוררים, ובעצם, בשל אי-הנכונות הקיימת בקרב חלקים בציבור להתמודד עם שאלת השטחים כפי שהיא, אנחנו עלולים להגיע לסוג של פתרון הטומן בחובו סכנות בפני עצמן.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

1. באופן כללי, מצב האבטלה חמור יותר בחיפה ובצפון מבארץ כולה. בחודשים הראשונים של 1989 גדל מספר המובטלים בקצב מהיר, והוא נאמד בכ-9%, לעומת הממוצע הארצי הנאמד בכ-8%. לפי הנתונים האחרונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה היה שיעור האבטלה ב-1988 7% בחיפה, 6.6% בצפון ו-6.4% בממוצע בכל הארץ. עם זאת, יש כמה ערי פיתוח בצפון ובדרום, שבהן אחוז האבטלה גבוה יותר ומגיע ל-10%.

2. נוסף על פעילות שגרתית, יומיומית, של טיפול בדורשי עבודה, פעל שירות התעסוקה באורח אינטנסיבי על-מנת להפנות מובטלים מהאזור לתעסוקות המצויות באזורים מרוחקים יותר, שבהם קיים ביקוש לידים עובדות.

כמו-כן, קיים שירות התעסוקה במהלך חודש מרס שלושה ירדי תעסוקה — בחיפה, בעכו ובטבריה — שניקזו מעסיקים ודורשי עבודה מכל צפון הארץ.

מסלולי ההכשרה המקצועית של משרדנו פתוחים בפני עצירים המעוניינים לרכוש מקצוע, להתמחות או להסב את

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים עכשיו להצעות לסדר-היום מס' 921, 925 ו-938, בנושאים שהם כתחום עבודת משרדך, אדוני סגן שר העבודה והרווחה. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון. הנושא: ייבוא פועלים מחוץ-לארץ. בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד סגן שר העבודה והרווחה, אני מתאר לעצמי שהיושב-ראש המלומד תכנן בדקדקנות את השאלתא שלו מס' 579 כשאלתא אחרונה לפני הצעה דחופה לסדר-היום, שכמה מחברי הכנסת הגישו השבוע, כי נראה שבין שאר כישוריו הוא ניחן בנושא הניבוי והחזוי. מכל מקום, מתאים בהחלט לספק בנושא הזה בהמשך לשאלתא הקודמת. אולי ראוי היה לנושא שהכנסת תהיה מאוכלסת יותר כאשר הוא מועלה, אבל אני מבין שהשעה, ולא הנושא, היא הגורם לנוכחות "הרבה".

לכאורה כולם מדברים בטון אחד כמעט בנושא הזה — ההסתדרות, משרדי הממשלה, רוב ההתבטאויות הרציניות, אם של אנשי ציבור ואם בעיתונות, הן נגד התופעה של עובדים זרים במדינת ישראל.

דחיפותה של ההצעה הזאת דווקא השבוע מקורה בהתרחשויות שהיו בשבוע שעבר, באווירה מסוימת שנוצרה בציבור. אבל יש לי חשש, שגם כתחום הזה יקרה מה שקורה עוד כתחומים אחרים — שרוממות ההתנגדות לעבודה הזרה תהיה בפנינו אבל מעשינו יהיו כאלה, שהיא תלך ותגבר.

החברה הישראלית, או מדינה ישראל נתונה עכשיו בסתירה פנימית, ויש לי הרגשה, שמישהו ירצה אולי לייבא את התשובה עליה מחוץ-לארץ, בצורת עובדים זרים. מחד גיסא, בתקופת השיא היו 120,000 עובדים, מה שאנחנו קוראים עובדים מהשטחים בתוך מדינת ישראל. מאידך גיסא, שיעורי האבטלה — והנושא הזה נדון פה היום בהקשרים שונים — מגיע ל-8%. באופן מקרי או לא מקרי, גם כאן מדובר בסדר

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כבר עברו עשר דקות?

הי"ר ש' וייס:

לא, עברו שמונה דקות. אתה יכול להמשיך. חשבתי שעם בוא הערב תשאיר קצת ארגומנטים לאלה שבאים אחריו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מקבל את זה, באווירה הפמיליארית השוררת פה. אני בעד קיום דיון בכנסת בנושא זה, בעד חיזוק וניסוח מפורש, על דעת כל סיעות הבית, של הנורמה, שלפיה עבודה זרה המיובאת מחוץ-לארץ, על כל המאפיינים שלה, היא תופעה שלילית. גם ההסתדרות מתנגדת למהלך זה, וגם ציבור העובדים המאורגן. אני מקווה שבנקודה הזו ניתן להגיע להסכמה בכל חלקי הבית: אסור שיקרה לנו מה שקרה לנו עם עבודת פועלי השטחים. בהתחלה כולם אמרו "לא" לתופעה זו. בהתחלה ספרו מאות עובדים, אחר כך אלפים, והיום יש מאות אלפים — 120,000.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה.

הסכנות הטמונות בעבודת זרים כארץ הן, קודם כול, בשתי נקודות מהותיות — על-פי כל ההגדרות, זה סוג של עבודה זולה, הלוחצת על מערכת השכר ועל מערכת העיסוקים בחום העבודה הזולה. ההיגיון שלה, אם בקטיף, אם בניקיון, אם בטקסטיל — אינני מדבר עכשיו על ייבוא מומחה מסוים, לא כזה מדובר. אחת הבעיות החמורות שאנחנו עוסקים בהן כרגע — וגם הנושא הזה זכה כאן לציון על-ידי כמה מחברי הכנסת כמהלך היום — היא העובדה, שהחברה הישראלית מתמודדת מחדש עם השאלה הערכית הבסיסית של מעמד העבודה. צודקים חברי הכנסת הטוענים, שבפער הקיים בין מספר המובטלים לבין מספר דורשי העבודה טמונה הבעיה הזאת. אמרתי כאחד הדיונים הקודמים בכנסת — ואני מוכן לומר זאת גם עכשיו — אינני חושב שציבור המובטלים הוא היעד, הוא הנושא שסביבו ננהל את הוויכוח החינוכי או הערכי על מקומה של תנועת העבודה. אבל, אני משוכנע שכל פעולה שתביא את הפתרון הפשוט, הזול לכאורה, זה שבהישג-יד — תפגע בנו קשות.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אורון.

כא. שאלות בעל-פה

אודה לך אם תשיבני:

1. האם ידועים לך הפרטים הנ"ל, והאם הם נכונים?
2. אם כן — כיצד בדעת משרדך לפעול נגד אגודה זו ומעשיה?

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר לענייני דתות, בבקשה להשיב על השאלתך של חבר הכנסת מנחם פרוש.

השר לענייני דתות ז' המר:

1. הדברים אינם ידועים לי.
2. אם הדברים אכן נכונים, יש בכך ניסיון חמור נוסף להבקיע את חומת הנישואין והגירושין על-פי דין תורה, על כל המשתמע מכך, בניגוד לחוק שיפוט דין תורה, בניגוד לחוק שיפוט כתי-הדין הרבניים.

על כן ברעתי לפנות ליועץ המשפטי לממשלה, לקיים עמו דיון דחוף בנושא כולו ולבקשו להורות למשטרה לחקור את העניין, אם יש צורך בכך.

הי"ר ש' וייס:

אני מודה לשר, אני מודה לשואל.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לי כאן בקשה. יש לנו עוד שני בעלי הצעה, והם יוכלו מייד להמשיך ולהציע את הצעותיהם. מכיוון שחבר הכנסת מנחם פרוש, מווחיקי הבית הזה, ממתין כבר מן הבוקר לתשובתו של שר הדתות, ושר הדתות נמצא כאן, יש פשוט בקשה אישית של חבר הכנסת מנחם פרוש לאפשר לו להציג את השאלת בעל-פה עכשיו. אני חושב שבנסיבות של ההמתנה והיותך, שני בעלי ההצעה הצעירים יאפשרו לי לעשות זאת.

שאלת בעל-פה מס' 108 של חבר הכנסת מנחם פרוש. השר לענייני דתות ישיב. בבקשה.

108. הסדרת נישואין אזרחיים

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר הדתות, בעיתון "יום השישי" מיום י"ד באייר התשמ"ט — 19 במאי 1989 פורסם, כי "האגודה ליהדות שוויינית ליברלית" מסדירה נישואין אזרחיים בכתב לכל דורש, בניגוד לחוק, בשיתוף פעולה של משרדים ממשלתיים.

כב. הצעות לסדר-היום

ייבוא פועלים מחוץ-לארץ

הי"ר ש' וייס:

לא, יש חברים. ככה זה בימי רביעי אחרי השעה 15:00.

מיכאל ברי-זהר (המערך):

ביום בהיר אחד הוציא הרמטכ"ל צו, ואז ירדו הזבלנים ממכוניות הזבל, עובדי הביוב הגיחו מהנקבות, הטבחים נטשו את הכיריים, מדיחי הכלים שמטו את הצלחות, פועלי הבניין ירדו מן הפיגומים. קוטפי ההדרים השתלשלו בסולמות,

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו חוזרים לסדר-היום שלנו — הצעות לסדר-היום מס' 925 ו-938. בנושא: ייבוא פועלים מחוץ-לארץ. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מיכאל ברי-זהר.

מיכאל ברי-זהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, מאחר שיש לנו כאן הרבה מאוד נוכחים, אפנה את דברי אליך, לסדרן היקר ולקצרתני הנכבדה.

היו"ר ש' וייס:

אלה הפורטוגלים?

מיכאל בריזהר (המערך):

פורטוגלים, פולנים — — —

היו"ר ש' וייס:

פעם הבאנו מפורטוגל את עמליה, עמליה רודריגו, עכשיו את העמל.

מיכאל בריזהר (המערך):

לעבודתם אצלנו אין משמעות פוליטית. אין להם תביעות על ארץ-ישראל.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה כולל את לבנון?

מיכאל בריזהר (המערך):

לא. מלבנון יש 1,700 עובדים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
עד כמה שאני יודע יש 3,000.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני מדבר על מספרים של שירות התעסוקה. מבחינה זו שאין להם תביעות על ארץ-ישראל, הם עדיפים מתושבי השטחים.

לעומת זאת, יש סכנה שייבוא מספר גדול של עובדים עלול להביא להשתרשותם בארץ וליצור בעיה חברתית קשה. היתה לי שיחה עם אורח גרמני על טיפוס עמים, מיהו ערבי טיפוסי, מיהו סיני טיפוסי וכו'. אמרתי לו, שבעוד 20 שנה יהיה הטיפוס הגרמני נמוך, מוצק, שווק, בעל שפם עבות, שדרת דת האסלאם ושפתו טורקית. זה יהיה הגרמני של המחר. הם מגיעים לגרמניה עם 14 ילדים, מתיישבים, והיום ממשלת גרמניה מוכנה לשלם להם רכבות דולרים כדי שיקומו ויעזבו. בצרפת, ממשלת צרפת איננה יודעת איך לשחרר את העיר מרסיי מידי האלג'יריים שכבשו שלוש-רבעי עיר ואי-אפשר כלל להיכנס פניהם. המשטרה לא נכנסת. כלונדון יש מהומות על רקע גזעי עם העובדים "הצבעונים", כפי שהם קוראים להם.

על כן אנחנו צריכים להתייחס לפועלים הזרים אך ורק כאל פתרון זמני, חלקי ונקודתי, כלומר, למקצועות ולתפקידים מוגדרים. אולם, יש להסדיר את הדבר הזה. היום הלשכות המביאות אותם, "או.אד.אס" ו"מנפאואר", פועלות בניגוד לחוק. החוק אינו מתיר את קיומן של לשכות תעסוקה פרטיות.

עם זאת, בלית ברירה, כל מדינת ישראל ומשרדיה עוצמים עין. למוסדות ולמפעלים נותנים אישורים להביא פועלים זרים. אך המפעל מביא את הפועלים, זה לא מעניין איש. המפעל מתקשר עם לשכת התעסוקה, שמביאה את הפועלים באופן בלתי חוקי, חותמת אתם על חוזים ולוקחת את העמלות.

הווי אומר, הדבר הוא פרטי, אבל הממשלה לא יודעת, נציגי הממשלה לא יודעים. משום כך נוצר מצב, שממשלת ישראל שותפה בגלוי להפרת חוק המדינה. היא לא מטוטמת ואנשי משרד העבודה והרווחה יזמו הצעת תיקון לשירות התעסוקה, תיקון מס' 7, שסידר את עניין לשכות העבודה הפרטיות ואפשר את פעולתן תחת פיקוח ממשלתי, בכלל זה הבאת עובדים מחוץ-לארץ.

החוק הזה כבר עבר קריאה ראשונה, הוחל עליו דין הרציפות, הוא נמצא כוועדת העבודה והרווחה, וכפי שאני

המלצרים הניחו את המגשים, והפועלים החקלאיים נטשו את שדות האבטיחים והעגבניות — הכול עלו על מכונות "פזיז" חבולות ומצלוקות, ועל מוניות עם הכתובת "אללה" בערבית ועל טנדרים ומשאיות, ויצאו בשירה גדולה לעזה.

ישראל הביטה בהם בעיניים כלות, ומעבירים נרגשים נפרדו בכאב לב מעובדיהם. ממש התייתמנו. ואז פרצה הזעקה. בעלי מפעלים ומנהלי לשכות וארגונים כלכליים ואגודות התעשייתנים וקבלנים ופרדסנים, ומי לא, קמו בצעקה ותבעו להביא מייד אלפי פועלים זרים כדי לפתור את הבעיה. שהרי היום נטשו אותנו 48,700 אורחים מעזה, ומחר ינטשו אותנו עוד 67,300 עובדים מיהודה ומשומרון, ואין נתקיים בלי עבודה ערבית?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
יש לך מספרים עגולים כל כך.

מיכאל בריזהר (המערך):

ממול עמדו יהודים טובים ואמרו: אולי זה הזמן להחזיר עטרה ליושנה ולהחזיר את היהודים לעבודה? לפני שאתייחס לשאלות הללו, מן הראוי לבחון את המצב כיום. עובדים בישראל 116,000 ערבים מיהודה, משומרון ומעזה. 45,000 מהם עובדים כדיתרים של שירות התעסוקה בתנאי תעסוקה זרים לאלה שבהם עובדים הישראלים. השאר אינם מאורגנים. הם עובדים בעיקר כמה שאנחנו מכנים "עבודות שחורות". כלומר — ניקיון, פינוי ובל, בניין, תחנות-דלק, חקלאות, קצת מלונאות.

מול 115,000 אלה יש במשק הישראלי כיום 120,000 מובטלים, שהם 8.2% מכוח העבודה. מחציתם, כ-60,000, רשומים בלשכת התעסוקה. 42,000 מקבלים דמי אבטלה מן הביטוח הלאומי. רק כ-20,000 הזמנות בחודש מופנות לשירות התעסוקה ממפעלים וממעסיקים שונים.

ישראל נמצאת היום במצב האבטלה הקשה ביותר מאז המיתון של 1966.

לכאורה, אפשר לפתור את בעיית המובטלים על-ידי החלפת העובדים מעזה ומיהודה ומשומרון בעובדים יהודים. למעשה, אין זה כך. ראשית, חלק מהמובטלים היהודים הם אקדמאים, ואין להם פתרון. הם לא יכולים לבוא כמקום הפועלים הערבים. שנית, חלק מן העבודות כל כך קשות — כמו שלב מסוים בעיבוד עורות — עד שאפילו פועלים ערבים מן השטחים אינם מוכנים לעסוק בהן, ולעבודות אלה מיובאים פועלים מחוץ-לארץ.

אך, בעיקר, קורם כול הישראלי לא רוצה להתלכלך. הוא מעדיף לקבל את דמי האבטלה וללכת לים. הישראלי גם לא מוכן לעבוד בשכר נמוך כמו הערבים מהשטחים. הוא מעדיף לקבל את דמי האבטלה וללכת לים. הישראלי גם לא מוכן לנסוע, חלילה, בכל יום לעבודה במקום רחוק. הוא מעדיף לקבל את דמי האבטלה וללכת לים.

ואז עולה שאלת הפועלים הזרים. אם לא ערבים ולא יהודים, למה לא זרים? בארץ עובדים היום למעלה מ-14,000 עובדים זרים. 4,000 עובדים בהיתר, ולמעלה מ-10,000 באופן בלתי חוקי. חלקם אנשי מקצוע מעולים, המשתכרים בין 10 ל-12 דולר לשעה. חלקם עובדים בעבודות פשוטות, כמו עיבוד עורות, ומשתכרים בין 6 ל-10 דולרים לשעה. הם ממושמעים, עובדים טוב ואין אתם בעיות. להלכה יש לזה יתרון עצום: לעבודתם אצלנו אין משמעות פוליטית.

אני חושב שהחינוך לעבודה הוא חשוב לא פחות מהחינוך לרמקוּרטיה. כבר זמן וזמנו את חינוך הנוער לכן שעבודה היא לא בושא. ראו לדוגמה את הנוער האמריקני. בארצות הברית — שם, כידוע, הזהב מתגלגל ברחובות — כל קיץ תראו את הנוער עובדים בכל המקצועות האפשריים, בלי בושא, להיפך. כי עבודה היא ערך. הגיע הזמן שגם במדינת ישראל המשוּפעת כל כך תיחפה העבודה לערך. אז נגיע אולי למצב, שאין עבודה המכיישת את כעליה ויחזור תור העבודה העברית.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בר-זוהר. אני מזמין את בעל ההצעה השלישי באותו נושא: "יבוא פועלים מחוץ-לארץ, חבר הכנסת עוזי לנדא.

עוזי לנדא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על הדיון הזה מרחף צלה של מה שקרוי האינתיפאדה הערבית. לא רק חזית של אלימות פיזית לפנינו ולא רק חזית של מאבק מדיני, אלא בפנינו גם חזית כלכלית שבה נאבקים נגדנו: בחזית זו אנחנו נתקלים כתופעה של החרמת סחורות ישראליות, ההולכת ומתרחבת, הצפת המשק הישראלי בסחורות מסוכסרות על-ידי גורמים עוינים — הדברים האלה מקבלים תאוצה, ויש גם זירת שוק העבודה.

בין שנכון הדבר ובין שלא, מחוללי האינתיפאדה חושבים ומרגישים שהם אווזים את ישראל בגרונה בכל מה שקשור בסוג מסוים של תעשיית: ברצותם שובתים, ברצותם עובדים. שובתים בעזה ומשליכים בה אבנים; עובדים כאשדוד וממלאים את המזווה במזון לתקופת השביתה הבאה והשכלת האבנים הבאה. על זירת השכלת הבקבוקים והאבנים מיתוספת זירת המאבק החדשה בשוק העבודה. אנחנו כנועים שם ונכנעים כאן.

אני רוצה לומר, ששוק העבודה הוא זירה שבה אנחנו יכולים להפוך את התבוסה הראשית של ניצחון. אני מבקש, על כן, במהלך הדיון הזה להתמקד לא בפילוסופיה של עבודה עברית. איש מאתנו כאן איננו בעד ייבוא רב וגדול של עובדים זרים מחוץ-לארץ. יש לנו בעיה נקודתית, אם אני רשאי להשתמש במונח שטבע כאן חבר הכנסת בר-זוהר.

מה, לדעתי, צריכה להיות המדיניות להיות כלפי הערבים, בכל התחומים, ודאי בתחום הזה של שוק העבודה? מי שמבקש לקיים עמנו דו-קיום, אהלן וסהלן, עד חצי המלכות, מי שרוצה לחיות אתנו בשלום יזכה לכבוד מאתנו, לזכויות, להגנה, לפרנסה. אבל מי שמבקש להילחם בנו ולנצל את מקום עבודתו כדי לגרום לנו לנזק, לזירה נוספת — אנחנו נילחם בו והוא לא יחיה כאן. מי שמבקש אנב עבודתו לחבל בצידו, לגרום נזק ולהשחית מבנים — הוא ילך ויחפש את מקום העבודה שלו בכוויית.

אני רוצה להדגיש, שאינני מדבר על כל 20,000 הערבים. לדעתי יש בתוכם גרעין קטן הרבה יותר, אלפים בודדים, אולי בין 10,000 ל-20,000. הנקודה היא, שעלינו לתת תמריץ בידי אותם ערבים מרובים שמבקשים לחיות עמנו בשלום כדי שיחיו עמנו בשלום, שלא יצטרפו לכל האחרים. יש לתת תמריץ למי שרוצה אתנו ולהעניש את מי שמבקש לצאת נגדנו; לתת פרנסה למי שרוצה דו-קיום, לשלול אותה ממי שמכה בנו. אבל בוודאי אותם שואפי שלום בתוכם, שאנחנו רוצים לפצלם מן היתר, המדיניות הנוכחית איננה יכולה אלא

מכיר את יושבת-ראש הוועדה, אני מניח שהחוק הזה יעבור בזמן הקרוב ויכל לפתור את הבעיה.

אך שוב, זה פתרון מוגבל, זמני ונקודתי. העיקר צריך להיעשות על-ידי החלפה הדרגתית של עובדים מיהודה, משומרון ומעזה בישראלים, יהודים וערבים: לא את כולם. המטרה בהעסקת העובדים הערבים מיהודה ומשומרון ומעזה היתה מטרה פוליטית בתחילתה, כדי ליצור מצב של שקט ורגיעה בשטחים על-ידי כך שיש רוחה כלכלית לתושביהם. היום המצב איננו כזה. אחרי 20 שנה, הם גם עובדים וגם זורקים אבנים כשהם חוזרים הביתה.

מצד שני הם גורם מעכב — ואני מדגיש את הנקודה — בשכלול ובתחכום הכלכלה הישראלית. ראו את ענף הבניין, ענף הבניין במדינת ישראל הוא מן המפגרים בעולם בגלל העבודה הזולה. אי-אפשר להשוות אותו עם מה שקורה בחוץ-לארץ. גם בעתיד נזדקק לפועלים ערבים, אבל לא במספר של היום.

במצב הנוכחי, במשבר הנוכחי הפוקד אותנו עכשיו, 3,000 בקשות עבודה הועברו לשירות התעסוקה, ו-1,000 יהודים הופנו כדי לנסות לפתור את הבעיה. בקיץ יעברו תלמידי תיכון, האוניברסיטה כבאר-שבע התגורבה. כל הסטודנטים שם מוכנים לעבוד הקיץ בכל העבודות שיטלו עליהם. אבל, כל זה אינו מהווה פתרון.

יש רק נקודה מעודדת אחת, והיא, שבמהלך השנה האחרונה יש למעלה מ-2,000 ישראלים — יהודים — שהלכו לעבוד בעבודת הבניין, משום שהשכר עלה, ומשום שניתנים תמריצים לחיילים משוחררים בשיעור מחצית דמי האבטלה.

אני רוצה לסכם, אדוני היושב-ראש, בכמה הצעות פתרון.

היו"ר ש' וייס:

בטלגרמטיות, בהנחה שהעניין יידון בוועדה.

מיכאל בר-זוהר (המערך):

הצעתי לצמצם את דמי האבטלה. אני קורא בעיתונים ראינויות שאנשים אומרים במפורש: אני מקבל דמי אבטלה יותר גבוהים או כמעט בגובה השכר, ואני לא רוצה לעבוד.

דבר שני, להגדיל את הרדיוס שמובטל יצטרך לנסוע בו כדי לקבל עבודה המתאימה לו.

דבר שלישי, לחייב מובטל לקבל עבודה גם אם אין היא זהה לכישוריו ולמה שעשה בעבר.

דבר רביעי, להשלים את השכר הנמוך על-ידי תמריצים, חלקם מהמעבידים וחלקם מדמי ביטוח לאומי, כמו לגבי חיילים משוחררים.

דבר חמישי, להפעיל את ועדת המנכ"לים שתפקידה ליצור מקומות עבודה. יש חברת ועדה מרכזת, עליה טמיר, שנלחמת בתוקף כדי ליצור מקומות עבודה למובטלים. הוועדה הזאת למעשה ישנה, אך היא לא עושה כמעט שום דבר.

למקד את עידוד התעשייה והשירותים לטווח ארוך בתחום ובמיכון מרבי גם של השירותים וגם של התעשייה — גם כדי לתת כבוד לאותם אנשים שעובדים בעבודות האלה, כדי שיחושו שהם עושים עבודה שאיננה עבודה פרימיטיבית, גם כדי להגדיל את השכר וגם כדי לתת תעסוקה לאקדמאים.

יש לתקן את החוק להבאת עובדים זרים, ובעיקר — ובזה אני פונה לשר החינוך — להגביר את החינוך לעבודה.

אפילו באמצעות חברות כוח האדם. דאג לזה שהתחזה שייחתם אתם יהיה לחקופה מוגבלת, ושאותה חברה תוכל להפקיר ערבות, שכעבור שנהיים או שלוש שנים, כאשר חקופת החוזה תסתיים, העובד שהובא ארצה ועמו נחתם החוזה יעזוב את הארץ; לא יעזוב את הארץ, תשלם החברה שהתחייבה, שנחתה את הערבות. הערבות הזו תחולט. לכן, לדעתי, בתחום הזה אפשר לטפל באופן מושכל.

יש בתוכנו מי שמתנגדים להבאת עובדים מבחוץ מטעמים אידיאולוגיים. לא מעניין אותם שום דבר, הם אינם מוכנים גם כרגע לראות מה הם הצרכים שבשכילים אפשר לקבל תשובה, באופן מוגבל בזמן. אנחנו נשמע את כל שוחרי העבודה העברית וכל יושבי הסלונים למיניהם מדברים בשבח העבודה העברית. יש לנו עכשיו "רגע של עברית" לא רק בבוקר, בשעה 07:00, ולא רק בלילה, בשעה 23:00; יש לנו "רגע של עבודה עברית" כמעט מעל כל במה. אבל כדאי שנדע, שבעבודה עברית של אזרחינו המובטלים נזכר למלא רק חלק מהמקומות שיחפנו כאשר לא יעבדו כאן ערבים — 20%, אינני יודע כמה. אני רוצה, כמובן, בכל לב שהם ימלאו ככל שאפשר יותר מקומות. אבל זה לא יהיה. לא רק לא-יהודים לא יבואו לעבוד במה שנקרא עבודה שחורה או עבודה נחותה, גם ערבים אורחי ישראל, הגרים אתנו, אלה מתוכם שזכו להשכלה גבוהה יותר, מורים, מהנדסים, אנשי מדע, לא יבואו לעבוד בזה. למה? ככה. זה עניין הקשור בהתפתחות חברתית, בחינוך. בהשכלה. לא רלבנטית לוויכוח השאלה, אם הוא טוב או לא טוב. אני מציע שאלה הם פני הדברים.

הייתי רוצה להוסיף פה, שאותם חברי כנסת המדברים בשבח העבודה העברית מטעמים אידיאולוגיים ואינם מוכנים להחליף את העבודה המתפנה כאן אלא בעבודה עברית — עד שהם עצמם או בניהם או בני משפחותיהם לא יהיו מוכנים, פיסית ונפשית, לעבוד באופן שוטף במקצועות האלה, אין להם הזכות לבוא ולתכוע שיהודים אחרים יעשו זאת. מהות הבעיה היא, שיהודים וערבים אינם מוכנים לעסוק בעבודות האלה. חברי הכנסת אינם מתעסקים אלא בתפאורה. הם מבקשים לעשות את עבודתם כמהנדסים, כחברי הכנסת, כאנשי הצווארון הלבן, אבל הם רוצים שמסביבם, מצד הדקורציה, מצד התפאורה, הגנן, פועל הניקיון, יהיה יהודי. למה? משום שזה נקי יותר וזה מעודן יותר באותן שיחות בסלונים של ליל שבת — לאלה הוולכים לסלונים של ליל שבת, על גבינה וכוס יין — לדבר גם על הנושא הזה. כדאי שנדע מבחינה זו מה היא המציאות.

פה אני מצטרף בוודאי להצעה של חבר הכנסת ברי-זהר בתחום מענק האבטלה. לא צריך להקטין אותו — צריך לכטל אותו, נאמר, עד גיל 35. יש אבטלה חיכוכית, מי שעוזב מפעל כדי לעבור למפעל אחר. אבל יש אנשים, בעיקר עצירים, שאין שום סיבה שבעולם יסקבלו דמי אבטלה. הללו, מה הם עושים? לוקחים את דמי האבטלה, לא הולכים לעבוד בעבודות שהיום עובדים בהן עובדי "השטחים", כלילה הולכים חלקם ועובדים במלצרות או בעבודות אחרות, שאינן מרווחות ואין משלמים עליהן מס. התוצאה היא זו, חבר הכנסת ברי-זהר: אין תיקון את דמי האבטלה, את הסכום הקטן של 800 ש"ח, ותכפול אותו במספר של 40,000, אתה דיברת על 42,000, מיותר, ואחרי מוצא שמדינת ישראל משלמת כ-30 מיליון ש"ח דמי אבטלה בחודש, כסף שהולך לאיבוד. התוצאה העקיפה היא, שהערבים עושים את העבודה שיהודים היו יכולים לעשותה. האירוניה היא שמדינת ישראל מסכסדת בסכסום גדול מאוד עבודה ערבית שאיננו רוצים בה.

לדחוף אותם לידי הקיצונים. זו מדיניות שאחת מן השתיים — או השתיים גם יחד — איננה תובעת מחיר כבד בתחום העבודה מן הקיצונים שבתוכם, או לחלופין, היא תובעת אותו מחיר כבד גם מן הקיצונים וגם מן המתונים. על כן דוחפים את המתונים להתיישר לפי הקיצונים.

מה שראינו בשבוע שעבר, החלטת מערכת הביטחון להחזיר את כל הערבים שבישראל הישנה לתוך עזה, לדעתי היה טעות. אני סבור שזה האינטרס המידי רווקא של שר הביטחון, שלכאורה איננו ממונה על שוק העבודה, להשתמש בכלי הזה על-מנת להביא לשקט. כמובן, כאשר הוא מקבל החלטה לסגור את עזה, הדבר הזה צריך להיות מתואם לגמרי גם עם שר העבודה וגם עם שר הפנים ועם שרים אחרים, כמו שר תעשייה והמסחר ושר האוצר. להחלטה מן הסוג הזה יש משמעות כבדה ומפליגה. שר הביטחון, שצריך להיות בעל עניין כדי להשתמש בכלי הזה על-מנת להביא לשקט, צריך היה, יותר מכל אדם אחר, לדחוף לטיפול בנושא הזה.

אומר כך: מי שמדבר, כמוני, על הוצאת אותם אלפי ערבים, שהם מחבלים, משוק העבודה בישראל, מי שמבקש לעשות זאת כמוני, צריך כאותו זמן גם להציע חלופה לתעשייה ולמשק, סוף כל סוף, כאשר אתה גורם לצער כזה, שיכול לגרום לנזק כלכלי, אתה רוצה להפחית את הנוק הזה למינימום.

בשבועות האחרונים שמענו כמה הצעות — לסגור את כל יהודה ושומרון, לסגור את כל עזה, שאיש מהם לא יבוא. זה אינו מקובל עלי. כל אלה שאומרים, ששום ערבי מיהודה משומרון ומעזה לא יגיע, ואומרים גם שלא יגיעו עובדים זרים בשום מספר שהוא, אלה אומרים בעצם, שמשמעות הצעד הזה היא פגיעה קשה במשק, ולדעתי בלתי סבירה.

כדי שהמשק לא יסבול וכדי שהאיום כלפי אותם מחבלים בקרב הפועלים יהיה אמין, עמדתו היא, שצריך לתת רשיונות עבודה למספר אלפים בודדים של עובדים זרים. הם יהיו ההרעה החלה לכל עשרות האלפים האחרים שיישארו בעבודה. הם יראו שיש אלטרנטיבה. אני חושב, שאז אנחנו לא נהיה עור בני ערובה בידיהם. הם יחדלו מלחשוב כך. אותם אלפים בודדים של עובדים זרים יהיו הערובה לכך שיהיה שקט לא רק כאן אלא שבמשך הזמן יהיה שקט גם ביהודה, בשומרון ובעזה.

אני חושב, שבין המתנגדים הקשים ביותר לאותו רעיון של הבאת עובדים זרים מחוץ-לארץ בולטים, כמובן, שר העבודה ושר הפנים, הנוגעים לתחום הזה אולי יותר מכל שר אחר. גם אני אינני חסיד של הבאת עובדים זרים במספרים גדולים מאוד.

אני מנסה להראות מה אפשר וצריך לעשות בתחום הזה כרגע. אני חושש מהם, כפי שאמר זאת חבר הכנסת ברי-זהר. אתה לא רוצה כאן מושבות זרות. אבל האלטרנטיבה היא, שבמקומם יעבדו עובדים מעזה, מיהודה ומשומרון. הם אינם אזרחי ישראל ואינם יהודים. בין העסקת מחבלים ובין העסקת אלה שאינם גרים כאן, ואני מקווה שהם יחזרו לארצות מוצאם, האלטרנטיבה הפחות גרועה, לדעתי, היא העובדים הזרים מחוץ-לארץ. אני מדבר על מספרים קטנים, כמה אלפים. אני מדבר על כאלה שיבואו אך ורק מארצות שיש לנו ניסיון עמך. אינני מציע להביא עובדים מסין, עובדים מסין, כאשר אתה מביא אותם, אתה יודע שהם יוצרים מושבות. זה מה שהם עושים. אבל כאשר אתה מביא לכאן פורטוגלים, כאשר אתה מביא לכאן אנגלים, בעיקר אנשים מארצות נוצריות, הניסיון שיש לך עמם עד היום הוא, שהם חוזרים לארצותיהם. תשתדל שיבואו לכאן בעלי משפחות. ועל הכול, דאג לעשות זאת

יהודים וערכים, שונה מאחריותי כלפי אלה הגרים ביהודה, בשומרון ובעזה. אין בכך שום ספק. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת לנדאו, נשמע עכשיו את תשובת סגן השר על שלוש ההצעות לסדר-היום. בבקשה, אדוני סגן שר העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

קריאה:

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, ההרכב כולו אינו מקרי: שלושת בעלי ההצעות, יושב-ראש הוועדה שאליה יועבר הנושא, סגן השר המשיב, סגן יושב-ראש הכנסת, שחייב לנהל את הישיבה — ויש תמיכה למפ"ם, תמיכה חברית של חבר מפ"ם נוסף. בבקשה, אדוני סגן שר העבודה והרווחה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות המשרד הבסיסית היא, שלא לאפשר הבאת עובדים זרים אלא במקרים חריגים מאוד ומצומצמים.

החרפת מצב האבטלה מחזקת את הצורך בהפעלת מדיניות זו. אין אנו רואים את האירועים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה כמצדיקים או מחייבים שינוי במדיניות הבסיסית של המשרד בכל הנוגע להעסקת עובדים זרים.

בישראל עובדים היום כ-15,000 עובדים זרים, מתוכם 4,011 ברשיון, ובהם 567 יהודים. כמרכז, עובדים בישראל 1,734 עובדים מדרום-לבנון. אוכלוסייה זו מורכבת משלושה חלקים עיקריים: 1. בעלי אשרות שהייה לצורכי עבודה, שהוצאו על-ידי משרד הפנים בהמלצת שירות התעסוקה לפרקי זמן קצובים; 2. מתנדבים, שהגיעו כתיאום ובהמלצת גופים ציבוריים או אחרים האמונים על הנושא, כגון הסוכנות היהודית; 3. חיריים ו"מתנדבים" למיניהם, המנצלים שהותם בארץ באשרת חירי ועובדים בניגוד לחוק.

הניסיון הבינ-לאומי במדינות מערב-אירופה מראה, שעובדים זרים, שהובאו במסגרת הסדר זמני על רקע מצב של אבטלה נמוכה ומחסור בעובדים, הפכו להסדר של קבע, שהביא עמו בעיות חברתיות חמורות. אותן מדינות לא הצליחו לחסל את התופעה.

משרדנו רואה את מקומות העבודה במשק כנכס לאומי, שיש לשמור עליו לטובת אזרחי המדינה, וכל ייבוא של פועלים זרים הוא בבחינת אילוף ותופעה שיש לצמצמה ככל שניתן.

אין כוונתנו לחרוג מהמדיניות החותרת לשילוב בין צורכי המשק ובין האינטרס הלאומי והחברתי.

המשק הישראלי שרוי, לצערי, ברמת אבטלה של כ-8% לאור האירועים האחרונים מסתמנת נכונות מצד מובטלים להשתלב בתעסוקות מצויות, גם אם אין הן עונות על ציפיותיהם, ויש להניח כי במאמץ מוגבר, כאשר המעסיקים מצדם יספרו את רמת השכר המוצע, ומנגד יתפשרו מובטלים על סוגי המשרות הקיימות, בהעדר היצע של משרות חלופיות, ניתן יהיה לגשר על פני הפערים ולשכך במקומות העבודה שהתפנו גרעין יציב וקבוע של עובדים ישראלים.

לסיים — עניין האידיאולוגיה לטווח רחוק. הייתי מצפה מנושאי דגל הדמוגרפיה כסכנה למדינת ישראל, ואיני מנסה להמעיט מהסכנה או לזלזל בה, שדווקא הם ינקטו מדיניות, שבה לא יהיו במשק תמריצים לכך שערכים מיהודה, משומרון ומעזה יובאו לחפש כאן עבודה וזלה. שנים רבות קודם בואנו, בשנת ה'60 וה'70, הם חיפשו עבודה בכוויית, בדרום-אמריקה ובארצות-הברית. למה לנו ליצור להם תמריצים בדמות עבודה וזלה דווקא כאן? מי שרוצה לתת לנושא הזה תשובה מבנית, שערכים מיהודה, משומרון ומעזה יחפשו עבודה במקומות אחרים, לא ייתן את התשובה הזאת בשנה, בשנתיים. זהו שינוי מבני של המשק, שייקח 10 שנים, 15 שנים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, ברשותך, חבר הכנסת עמיר פרץ רוצה להציג לך שאלה. אתה מוכן?

עוזי לנדאו (הליכוד):
בבקשה, ברצון רב.

עמיר פרץ (המערך):

חבר הכנסת לנדאו, ברור לך בוודאי, שגם אנחנו רוצים לעשות כל מאמץ כדי שהמובטלים יחליפו כל עובד שרק תבחר, ברשותך, הייתי רוצה רק לדעת: מי, לדעתך, צריך להשתכר יותר? אותו פועל ניקיון, המוכן לעשות את העבודה שאיש מאתנו אינו מוכן לעשותה כדי לתת לבנים שלו סיכוי להזדמנות אחרת, פתאום אתה רואה שהוא מוצא לעצמו עבודת נוספות כדי להביא הכנסה שתאפשר לבניו שלא להיות חוטבי עצים ושואבי מים. אני רוצה לשאול אותך: האם פועל ניקיון צריך להשתכר כמו מהנדס מפעל, או שאתה גורת, שכניהם של פועלי הניקיון יהיו גם הם פועלי ניקיון?

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני חושב בהחלט, שהתשובה על השאלה שלך כבר ניתנה כמה שהתרחש בישראל. אתה רואה, שרכים שעסקו בעבודות פשוטות יותר, מה שקוראים עבודות שחורות, בשנות ה'50, בשנות ה'60 — ואז הרי בנו מפעלי טקסטיל, או מפעלים דומים להם, משום שהעלייה שכאה אז לא הביאה עמה אנשי מקצוע — הדבר המרחיב את הלב הוא, שגם אותם פועלי טקסטיל דאגו לכך שכניהם ילמדו דברים אחרים.

אם אתה שואל אותי, האם מדינת ישראל צריכה לדאוג לכך שגם מי שעובד היום עבודה מהסוג הזה יזכה לחמריץ מסוים, גם כדי שהעבודה תהיה יהודית יותר, על-ידי בני הארץ, וגם כדי שכניהם יוכלו לזכות בחינוך מעולה יותר — בוודאי, ככל לב.

אני הצטרפתי להצעה של חבר הכנסת ברוזה, שמדינת ישראל תבטל מצד אחד את מענק האבטלה — — —

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תגיד "ישראלים", זה יכלול יהודים וערכים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מקבל את ההערה. אני מודה לך על ההערה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, בראשית נאומו, העמיד את ערביי ישראל ואת יהודי ישראל באותה דרגה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני רוצה לומר, שהאחריות שלי כלפי אזרחי ישראל,

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
אבקש להוסיף נקודה אחת בקשר לדבריו של חבר הכנסת עוזי לנדא — מקצועות מסוימים אשר בהם אין דורשי עבודה נכנסים בהחלט לקטגוריות האלה, שלפיהן יכול המעביד לבקש רישון לקבל עובדים מחוץ-לארץ. גם כיום זה כך. אבל, צריך רק להוכיח בוודאות, שלא קיימים עובדים מתאימים בארץ המוכנים לעבוד במקצועות אלה.

היו"ר ש' וייס:

ברשותי, אדוני, אני יכול לסכם, שסגן השר מטעם אגורת ישראל הוא קודם כול נגד עבודה זרה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
בהחלט, בכל המובנים.

היו"ר ש' וייס:

זה בטוח.

יש לי בקשה אליך — חבר הכנסת צירלי ביטון איחר בנסיונות מוצדקות, האם תוכל להשיב על השאלתא שלו מס' 448? אני מבין שצריך לספק לך את התשובה. נערוך את ההצבעה, ואחר כך נעבור לשאלתא.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
התשובה אינה בידי.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אני רוצה לאפשר לסגן השר להכין את התשובה.

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:
התשובה כבר בפרוטוקול.

היו"ר ש' וייס:

התשובה כבר בפרוטוקול, אין מה לעשות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. סגן השר יורד מהדוכן. חבר הכנסת צירלי ביטון, אני נותן לך פסק-זמן של דקה להגיע להסדר, ואני אקיים את ההסדר. בבקשה, טפל בנושא הזה פנים אל פנים.

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת בלבד: לקיים דיון במליאה. אנחנו עוברים להצבעה. מי תומך ברעיון לקיים דיון במליאה? הצבעה מס' 21.

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנישא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש כאן תמיכה רבה. הנושא הועבר לדיון במליאה.

חברי הכנסת, אני מסיים בזאת את ישיבת הכנסת ליום זה.

ישיבת הכנסת הבאה תתקיים בכ"ד באייר התשמ"ט, 29 במאי 1989. הישיבה הסתיימה. צאתכם לשלום.

אני יכול לספר כאן, שלפני יומיים סיירתי במפעל טוב ומשגשג, ושמחתי לשמוע, שאותו מפעל החליף בתקופה האחרונה 120 עובדים מן השטחים בעובדים ישראלים. שאלתי את מנהל המפעל כיצד הוא עשה זאת. הוא אמר: אם יש רצון, יש יוזמה ויש אנרגיה — מצליחים לעשות זאת.

לכן, אני חושב שצריך כאן לפנות למנהלי המפעלים בארץ לנקוט יוזמה — — —

עמיר פרץ (המערך):

זו נוסחה מעניינת — רצון ויוזמה. אני לא מכיר מנהלים שאין להם רצון ויוזמה. אני לא מבין, האם יתר המנהלים אינם רוצים, ואין להם יוזמה?

סגן שר העבודה והרווחה מ"ז פלדמן:

חבר הכנסת פרץ, אני מצוין עכשיו עובדה. אני יכול למסור לך כאן, אם רצונך בכך, את שם המפעל ואת שם המנכ"ל. אתה יכול לבקר שם ולהיווכח בנכונות הדברים.

אין ספק, שכאשר יגיעו מנהלי מפעלים ובעלי מקומות עבודה למסקנה, שהם מעוניינים בעובדים קבועים, בלא ועזועים ותחלופה, ויפנו לעובדים ישראלים שיעבדו אצלם — הם יצליחו בכך. אינני אומר שהם יצליחו במאה אחוז, אבל בהחלט בשיעור ניכר.

ודאי שלא די בכך. ודאי שאנחנו צריכים לחפש גם עצות נוספות כדי לפתור את בעיית האבטלה, מצד אחד, וכדי למצוא תחליף למקומות העבודה המתפנים, מצד שני. ודאי שאנחנו בודקים אפשרויות נוספות. כימים אלה אנחנו גם עורכים דיונים אינטנסיביים, במיוחד לגבי הנכנייה. הקמנו ועדה בין-משרדית לעניין זה, ובתחילת השבוע הבא היא צפויה לסיים את עבודתה ולהמליץ בפנינו כל מיני המלצות, בדבר האופן שבו אפשר יהיה למשוך ידיים ישראליות לענף.

כל ההצעות הטובות ששמענו כאן בקשר להרחבת הרדיוס בנושא ימי האבטלה — חיוב הצעירים שבהם לפחות לקבל כל הצעת עבודה המודמנת, ולתת אולי חלק מדמי האבטלה כתמריץ להעברה לענפים לא-אטרקטיביים — כל ההצעות האלו חלקן בתהליך של יישום וחלקן כשלב מתקדם בדיונים לקראת יישום והעברת התהליך הזה מבחינה פורמלית וחוקית.

לבסוף אני מבקש לחזור ולהדגיש, כפי שעשיתי בעבר מעל במה זאת, כי ללא החלטות ממשלתיות הקשורות בפיתוח כלכלי, בהשקעות וביצירת תנאים נוחים לצמיחה במשק — לא ניתן יהיה להביא לפתרון מוחלט של בעיית המובטלים.

אנו בונים מערכות סיוע, ומפעילים כלים כדי להקל את המצב, אולם הפתרון היסודי טמון בצמיחת המשק וביצירת מקומות עבודה נוספים, בסדר גודל מספיק. אבל האחריות לכך מצויה בידי המשרדים הכלכליים.

בתחילה חשבתי להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה, אבל אם המצעים עומדים דווקא על קיום דיון במליאת הכנסת, אינני מתנגד לכך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר, ברשותך, יש לי בקשה קטנה, ומייד נערוך את ההצבעה. חבר הכנסת צירלי ביטון — — —

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ס"ג – ס"ה

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת סיעת ר"צ להביע אי-אמון לממשלה בשל הממצאים בדות מבקר המדינה.
- ד. הצעת חוק רשות העתיקות, התשמ"ט – 1989 (קריאה ראשונה).
- ה. סקירת שר האנרגיה והתשתית על פעולות משרדו.
- ו. ערעור על החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצווים:
 1. צו מניעת היצף (היטל על טובין – נייר העתקה מספרד), התשמ"ט – 1989;
 2. צו מניעת היצף (היטל על בדים לא ארוגים), התשמ"ט – 1989.
- ז. הצעות לסדר-היום.
- ח. הצעת חוק הפטנטים (תיקון), התשמ"ט – 1989 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת סיעות המערך, ר"צ ומפ"ם שלא להחיל דין רציפות על הצעות חוק אלו: 1. הצעת חוק איסור הונאה בכשרות (תיקון), התשמ"ח – 1988; 2. הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 11), התשמ"ח – 1988; 3. הצעת חוק הרשויות המקומיות (איסור פתיחת עסקים וסגירתם בימי מנוחה), התשמ"ח – 1988.
- י. הצלת יהודי תימן – הצעות חברי הכנסת א' מזרחי, ע' עלי וא' גמליאל.
- יא. דרך קבלת ההחלטות וביצוען בכל הקשור לעליית יהודי מרוקו – הצעת חבר הכנסת ש' דיין.
- יב. הסכם תוספת היוקר – הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי ו' שמאי.
- יג. זיהום המים בצפון הארץ – הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ח' טובי, י' צבן וע' סולודר.
- יד. החלטת מועצת המנהלים של חברת חשמל למקם תחנת כוח בצפון – הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו.
- טו. היערכות לקליטת עלייה מברית-המועצות – הצעות חברי הכנסת ג' כהן, ר' איתן ויצ' לוי.
- טז. עתיד הקיבוצים קלע ומיצר – הצעות חברי הכנסת ח' מירום וע' סולודר.
- יז. עומס המשכנתאות – הצעת חבר הכנסת ח' אורון.
- יח. ספינות הקזינו במפרץ אילת – הצעות חברי הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו וא' ורדיגר.
- יט. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק.
- כ. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 26) (תיקון), התשמ"ט – 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כא. הצעת חוק כינוס הכנסת (הוראת שעה), התשמ"ט – 1989 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 3), התשמ"ט – 1989 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 118, 141 לתקנון הכנסת.
- כד. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה ס"ה

- 249 – 251. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום הארץ – הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
252. קווי פעולה של הממשלה בשאלת ערכי ישראל – הצעת חבר הכנסת רענן כהן.
253. מצב הבדואים בנגב – הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
254. גירעון במאזן המסחרי והיקף היצוא – הצעת חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו.
255. ספרות אנטישמית יהודית – הצעת חבר הכנסת א' בורג.
256. מערכת המשפט בישראל – הצעת חבר הכנסת מ' איתן.
257. פעולת המשטרה במשחק הכדורגל עם אח"י – נצרת בנהרייה – הצעת חבר הכנסת ח' זיאר.
258. שחיקתן של מערכות קליטת העלייה כגלגלי הביורוקרטיה – הצעת חבר הכנסת י' ביבי.
- 259 – 261. ייבוא פועלים מחוץ-לארץ – הצעות חברי הכנסת ח' אורון, מ' בריזהר וע' לנדאו.

ג. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 7), התשמ"ט – 1989

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התשמ"ח – 1948)

- בחילתו של תיקון הטעות ביום תחילתו של חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 7), התשמ"ט – 1989
- בסעיף 10(ב) לחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 7), התשמ"ט – 1989¹, במקום "סעיפים 4, 5 ו-7" יבוא "סעיפים 4 ו-6".

¹ ס"ח התשמ"ט, עמ' 44.

ד. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 26) (תיקון), התשמ"ט — 1989

של חוק זה, ימשיכו לדרון בהם על-פי הוראות החוק העיקרי כנוסחו לפני תחילתו של חוק זה.

(ב) סעיפים 22, 24 ו-28 לחוק זה לא יחולו על תכניות שהופקדו לפני תחילתו, ויחולו עליהן/הוראות סעיפים 108, 109, 112, 113 ו-134 לחוק העיקרי כנוסחן לפני תחילתו של חוק זה."

3. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילתו של החוק המתקן.

1. תיקון סעיף 36 בסעיף 36 לחוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 26), התשמ"ח — 1988¹. (להלן — החוק המתקן). פסקה (2) — בטלה.

2. תיקון סעיף 52

האמור בסעיף 52 לחוק המתקן יסומן (ג), ולפניו יבוא:

"(א) בקשה למתן היתר, הקלה או שימוש חורג, או ערר לפי פרק ה' לחוק העיקרי, שהוגשו לפני תחילתו

¹ ס"ח החשמ"ח, עמ' 144: התשמ"ט, עמ' 7.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לחלופין:

2 לסעיף

בסעיף 52(ב) המוצע, בסופו יבוא:

"ובלבד שתוכניות אשר הופקדו כדן בתקופה של חמש השנים שקדמו לפרסום חוק זה ולא הוגשו בגינן התנגדויות או שאין לגבי התחום שעליו הן חלות תוכניות אחרות שקיבלו תוקף כדן, יראו אותן כמאושרות ביום תחילתו של חוק זה."

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

בסעיף 52(ב) המוצע, בסופו יבוא:

"ובלבד שתוכניות אשר הופקדו כדן לפני פרסום חוק זה ולא הוגשו בגינן התנגדויות או שאין לגבי התחום שעליו הן חלות תוכניות אחרות שקיבלו תוקף כדן, יראו אותן כמאושרות ביום תחילתו של חוק זה."

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (נוסח חדש), התשמ"ט — 1989

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

ערעור על פסק-דין שניתן על-ידי שופט תעבורה יידון בבית-המשפט המחוזי בשופט אחד."

1. הוספת סעיף 27

אחרי סעיף 27 לפקודת התעבורה (נוסח חדש) (להלן — החוק העיקרי) יבוא:

2. תיקון סעיפים 27 ו-27ב סעיפים 27 ו-27ב לחוק העיקרי יסומנו — "27ב" ו-"27ג".

"27א. ערעור

דברי הסבר

משמעותית את העומס בכתיבת המשפט המחוזיים. אין בהצעה משום פגיעה בצדק, משום שגם ערעורים על מעצרים נשמעים בפני שופט יחיד. יש לציין, שעדיין קיימת האפשרות להגיש בקשת רשות ערעור.

לפי המצב המשפטי הנוכחי, נשמעים ערעורים של פסק-דין בעבירות תנועה בפני הרכב של שלושה שופטים. כשל מהות העבירות ובשל העומס בכתיבת המשפט, מוצע כי ערעורים על עבירות תנועה יישמעו בפני שופט דן יחיד. הדבר יוריד

ו. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיפים 118 ו-141 לתקנון הכנסת

הכנסת בעת הקריאה הראשונה, או לאחר מכן, לפי העניין."

האמור בסעיף 141 לתקנון יסומן (א) ואחריו יבוא:

בסוף סעיף 118 לתקנון יבוא:

(ג) הגיעה הוועדה לפסקנה, כי מן הראוי שהטיפול בהצעה יועבר לוועדה אחרת, יביא יושב-ראש הוועדה את הדבר לפני ועדת הכנסת; מצאה ועדת הכנסת, כי יש להעביר את הטיפול בהצעה — תחליט לאיזו ועדה ותביא את הצעתה לאישור הכנסת."

"(ב) החליטה הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה, תועבר ההצעה לוועדה שהכינה אותה לקריאה ראשונה; חבר הכנסת רשאי לפנות לוועדת הכנסת, בין לפני החלטת הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה ובין לאחר מכן, בבקשה שתציע לכנסת להעביר את הטיפול בהצעת החוק לוועדה אחרת; בקשתו תעלה לדיון בישיבתה הקרובה של ועדת הכנסת, ואם התקבלה — תועבר ההצעה לאישור